

Programmabegroting 2023

Inhoudsopgave

Programmabegroting 2023	1
Inhoudsopgave	4
0. Begroting in één beeld	6
1. Samenvatting	7
1.1 Inleiding	7
1.2 Financiële uitkomsten	12
2.0 Inleiding programma's	19
2.1.01 Relatie inwoners en bestuur	21
2.1.02 Ruimtelijke Ontwikkeling	23
2.4.1 Ruimtelijke ordening en Wonen	24
2.4.2 Natuur, landschap en biodiversiteit	26
2.4.3 Klimaatadaptatie	27
2.1.03 Beheer leefomgeving	29
3.4.1 Openbare ruimte	30
3.4.2 Duurzaamheid	35
2.1.04 Economie en toerisme	38
2.1.05 Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl	44
2.1.06 Jeugd, onderwijs en cultuur	48
2.1.07 Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid	55
7.4.1 Maatschappelijke ondersteuning	57
7.4.2 Veiligheid	61
2.1.08 Werk en inkomen	65
2.2 Algemene dekkingsmiddelen	74
2.3 Overhead, ondersteuning organisatie en bestuur	79
2.4 Vennootschapsbelasting	82
2.5 Paragrafen	83
Paragraaf A. Weerstandvermogen en risicobeheersing	83
Paragraaf B. Onderhoud kapitaalgoederen	87
Paragraaf C. Financiering	101
Paragraaf D. Bedrijfsvoering	104
Paragraaf E. Verbonden partijen	109
Paragraaf F. Grondbeleid	122
Paragraaf G. Lokale heffingen	125
Paragraaf H. Transitie Sociaal Domein	134
Paragraaf I. Corona	135
3. Samenvatting voorstellen en vaststellingsbesluit	136
4. Bijlagen	138
4.1 Investeringsplan	138
4.2 (Vervangings)investeringen	138
4.3 Reserves en voorzieningen	140
4.4 Financiële gegevens	146

4.5 Overzicht incidentele baten en lasten	155
4.6 Monitor bezuinigingen	159

0. Begroting in één beeld

Welkom op de begrotingswebsite van de gemeente Montferland. Voor de verkorte weergave, namelijk de begroting in één beeld, kunt u op de volgende link klikken:
[Begroting 2023 in één beeld](#)

1. Samenvatting

1.1 Inleiding

Voor u ligt de begroting 2023 en de meerjarenramingen voor de periode 2024 tot en met 2026 van de gemeente Montferland. Deze begroting is de eerste begroting in deze raadsperiode. De meerjarenbegroting is structureel sluitend. Wel zijn er grote zorgen over de huidige en de nog te verwachte economische situatie en meer specifiek de dalende koopkracht als gevolg van extreem sterk stijgende energie- en voedselprijzen. Eind augustus berekende het CBS dat de inflatie 12% hoger is dan in augustus 2021. Een van de oorzaken zijn de torenhoge energieprijzen. Om het effect daarvan te dempen heeft de Rijksoverheid al € 150 miljoen beschikbaar gesteld aan gemeenten voor de aanpak van energiearmoede bij kwetsbare huishoudens. Ook is de btw op energie tijdelijk verlaagd van 21% naar 9%.

De energiearmoede doet zich inmiddels niet alleen voor bij kwetsbare huishoudens, alle huishoudens worden geraakt door de energiecrisis. Is het niet als direct gevolg van de gestegen energieprijzen, dan is dit wel het gevolg van gestegen prijzen voor voedsel en andere levensbehoeften. Daarom heeft het kabinet (medio september) bekend gemaakt dat er een noodfonds van honderden miljoenen wordt opgericht om huishoudens die in financiële problemen komen door de hoge energierekeningen en dreigen te worden afgesloten van energie, te ondersteunen.

De (geopolitieke) situatie in Oekraïne is voortdurend aan verandering onderhevig en de sancties tegen Rusland worden steeds strenger. De effecten daarvan zijn vooral merkbaar op de energiemarkt. Maar ook voor andere producten is er sprake van sterk stijgende prijzen en/of leveringsproblemen. Een interventie door de Rijksoverheid is waarschijnlijk, maar het is een reële mogelijkheid dat de prijzen voor energie nog verder zullen gaan stijgen de komende tijd.

Mede door deze grote onzekerheid is het ondanks de mooie zwarte cijfers verstandig om de financiële ruimte die er is in de begroting, behoedzaam in te zetten. De energiecrisis treft ons allemaal, niet alleen huishoudens, maar ook verenigingen, organisaties en het bedrijfsleven. Het college werkt aan een crisisplan om aanvullend aan de maatregelen die het Rijk neemt onze samenleving te kunnen ondersteunen. Dit crisisplan is als nieuw beleid in de begroting opgenomen. De omvang van het pakket is op dit moment nog niet duidelijk.

Corona

De Covid-19 pandemie heeft in 2020 en 2021 tot grote maatschappelijke en economische gevolgen geleid. Vanaf januari 2022 zijn stapsgewijs de coronamaatregelen opgeheven. Ondanks dat het lijkt alsof Corona er niet meer is, zijn er nog steeds mensen die besmet raken en ziek worden. Naast de gevolgen voor de gezondheidszorg heeft dit impact op de beschikbaarheid van werknemers. Mede gelet op de krappe arbeidsmarkt is het niet ondenkbaar dat dit in de komende periode van invloed gaat zijn op de beschikbaarheid van dienstverlening en de mogelijkheden om alle werkzaamheden uit te voeren.

Extra en stijgende kosten

De oorlog in Oekraïne heeft ook een grote stroom aan ontheemden teweeg gebracht. De gemeente Montferland heeft naast de realisatie van de reguliere taakstelling voor statushouders een grote inspanning geleverd in de opvang van Oekraïense ontheemden. Vanuit het Rijk zijn inmiddels subsidies beschikbaar gesteld om de gemeente tegemoet te komen in de extra kosten die hiervoor zijn gemaakt.

De gevolgen van de gestegen voedsel- en materiaalprijzen hebben zijn weerslag op de gemeente Montferland. De inkoop van producten wordt daarmee duurder en ook de lonen stijgen naar verwachting over de hele linie. De uitvoering van projecten wordt niet alleen duurder door stijging van de prijzen. Mede gelet op de krappe arbeidsmarkt is het denkbaar dat projecten stagneren. Op de prijsstijgingen is in de kadernota 2023 geanticipeerd door een post loon- en prijsstijgingen op te nemen. Deze is verwerkt in de huidige begroting.

Meerjarenbegroting 2023 - 2026

Net als vorig jaar kunnen wij u een sluitende meerjarenbegroting aanbieden en voldoet de begroting aan het uitgangspunt van een "gezonde financiële huishouding".

De voornaamste oorzaken voor het fiks hogere begrotingssaldo in 2025 zijn een bruto verhoging (€ 3.612.000) van de Algemene Uitkering (meicirculaire 2022). In berichtgeving vanuit het Rijk is aangegeven dat vanaf 2026 het gemeentefonds niet langer via de de normeringssystematiek wordt geïndexeerd maar alleen nog maar een nominaal accres voor de loon- en prijsontwikkelingen verstrekt. Dit in combinatie met de opschalingskorting die vanaf 2026 weer volledig wordt doorgevoerd zorgt ervoor dat het begrotingssaldo voor 2026 flink afneemt. In de media wordt dit inmiddels aangeduid met "het ravijnjaar". Desondanks verwachten wij ook voor dat jaar een sluitende begroting.

Begrotingssaldi 2023-2026

bedragen x € 1.000

	2023	2024	2025	2026
Begrotingssaldi incl. nieuw beleid en aframen stelposten	2.123	2.606	6.218	1.639

Voor alle jaarschijven zien we zwarte cijfers. Vanaf hoofdstuk 1.1.3 zal dieper op de cijfers ingegaan worden en volgt er een analyse van de begrotingssaldi.

Begrotingscyclus

In de volgende figuur is de begrotingscyclus 2023 weergegeven.

De begroting die voor u ligt is gebaseerd op de meicirculaire 2022. In de berichtgeving over deze meicirculaire werd aangegeven dat dit de meest ingewikkelde is van de afgelopen 20 jaar. Enerzijds door de veelheid aan onderwerpen waarover nog geen definitieve duidelijkheid is, anderzijds vanwege de herverdeling van het gemeentefonds aangaande 2023. In de meicirculaire 2022 zijn de herverdeeffecten definitief vastgesteld, hierbij is de uitkomst voor Montferland nagenoeg gelijk zoals deze was opgenomen in de Kadernota 2023.

In 2025 is conform de september- en meicirculaire 2022 een verwacht voordeel herijking gemeentefonds opgenomen (€ 2,5 mln. meer tov 2024). Vanaf 2026 zal het gemeentefonds niet langer via de normeringssystematiek worden geïndexeerd.

1.1.1 Financiële huishouding

Ons uitgangspunt is een "gezonde financiële huishouding". Dat wil zeggen: het beschikbaar hebben van voldoende middelen voor de benoemde taken. De afgelopen jaren zijn we volop bezig geweest om onze financiële huishouding op orde te brengen. De saldi van de Kadernota 2023 laten een positief saldo zien.

1.1.2 Kadernota 2022

Op 9 juni 2022 heeft u de Kadernota 2023 vastgesteld. Behalve de uitgangspunten voor de (meerjaren)begroting 2023 - 2026 zijn ook de te verwachten financiële ontwikkelingen voor de komende jaren vastgelegd. Voor het tweede jaar op rij kan een positieve meerjarenbegroting gepresenteerd worden.

De opgenomen voorstellen nieuw beleid in de Kadernota zijn conform besluitvorming meegenomen in deze begroting en zoals hierboven beschreven is het crisisplan aan het nieuwe beleid toegevoegd. Het is aan de gemeenteraad om te bepalen welke nieuwe voorstellen aangenomen worden. Tevens zijn de amendementen aangaande de Kadernota 2023 financieel verwerkt in deze Programmabegroting. Zo is het Groenbeleidsplan niet meegenomen en zijn de kapitaallasten 2024 IKC toegevoegd aan de reserve onderwijshuisvesting.

Ontwikkelingen na de Kadernota 2022

Bij het opstellen van de Kadernota 2023 was nog geen overeenstemming van het coalitieakkoord 2022-2026. De gemeenteraad gaat aan de slag met het opstellen van een breed bestuursakkoord. Vooruitlopend op het bestuursakkoord zal in deze begroting worden voorgesteld om een budget van € 90.000 beschikbaar te stellen voor de voorgenomen onderzoeken bij de speerpunten uit het coalitieakkoord; het Industrieterrain 's-Heerenberg, een alternatief voor de wasvoorziening en een sobere zwemvoorziening.

Accres

Voor alle jaren vanaf 2022 is sprake van een opwaartse bijstelling van het accres. Stijgen de Rijksuitgaven dan stijgt de uitkering uit het gemeentefonds evenredig mee. De accressen zijn hoger dan gemeld in de maartbrief 2022 en bijgesteld op basis van de meicirculaire 2022. In de jaren 2022 tot en met 2025 zijn de hogere accressen het gevolg van de koppeling AOW aan stapsgewijze verhoging van het wettelijke minimumloon, inkomstenbelasting box 3 en defensie uitgaven. Ook is het accres opwaarts bijgesteld als gevolg van een hogere loon- en prijsontwikkeling dan tot nu toe werd aangenomen.

In het Rijks Coalitieakkoord "Omzien naar elkaar, vooruit kijken naar de toekomst 2021-2025", zijn vanaf 2023 middelen voor woningbouwimpuls (totaal € 1.000 miljoen) en volkshuisvesting (totaal € 600 miljoen) opgenomen in de vorm van een specifieke uitkering (SPUK). Gemeenten kunnen daar door middel van een aanvraag een beroep op doen.

Ter dekking van de SPUK's is voor de jaren 2023 tot en met 2025 jaarlijks een bedrag van € 250 miljoen aan het accres onttrokken.

Het accres is voor 2026 niet berekend, maar vastgezet op een taakstellende plus van € 840 miljoen ten opzichte van de septembercirculaire 2021.

Twee belangrijke wijzigingen zijn aangebracht voor het accres:

1. Het accres wordt tot en met 2025 grotendeels op basis van bestaande afspraken berekend
2. Vanaf 2026 zal het gemeentefonds niet langer via de normeringssystematiek worden geïndexeerd.

De minister koerst op september 2022 om meer duidelijkheid te kunnen geven over bekostiging vanaf 2026.

Netto gevolgen meicirculaire 2022 tov de Kadernota 2023

bedragen x € 1.000

	2023	2024	2025	2026
Netto resultaat	1.662	1.652	2.808	581

Sinds 2015 worden gemeenten geconfronteerd met de zogenaamde opschalingskorting (een korting op het gemeentefonds). Deze opschalingskorting is opgelegd met het oogpunt dat gemeenten door gedwongen opschaling kosten zouden besparen. Het opschalen van alle gemeenten naar 100.000+ gemeenten is nooit gerealiseerd en van tafel gegaan. Omdat de beoogde efficiencyvoordeel al dubieus was en er geen beleidsmatige onderbouwing meer is voor deze opschalingskorting, is de opschalingskorting voor de duur van de kabinetsperiode geschrapt. De voordelen van deze opschalingskorting zijn tot en met 2025 verwerkt in de Kadernota en meegenomen in deze meerjarenbegroting. In 2026 wordt de opschalingskorting weer volledig doorgevoerd. In combinatie met de ontwikkeling van het accres is in 2026 een daling van het resultaat te zien.

Sociaal Domein

De omvangrijkste taakmutatie van de meicirculaire 2022 is de definitieve verdeling van € 1.445

miljoen voor 2023 ter compensatie van de tekorten in de jeugdzorg. Het kabinet gaat de komende tijd met gemeenten en andere relevante partijen verder in gesprek over de Hervormingsagenda Jeugd, die moet bestaan uit een combinatie van een set kostenbesparende maatregelen en een financieel kader waarmee een structureel houdbaarder jeugdstelsel wordt gerealiseerd. Bij het afsluiten van de Hervormingsagenda zal het kabinet ook besluiten over de extra middelen voor 2024 en verder die aan gemeenten beschikbaar worden gesteld.

Voor de gemeente Montferland betekent dit een incidentele compensatie van € 4.247.000 in 2023 voor de jeugdzorg. In onze ramingen was een bedrag van € 548.000 opgenomen. De extra reservering in 2023 bedraagt derhalve € 3.699.000 (toevoeging aan de budgetten).

Voor de jaren 2024 en volgende is geen duidelijkheid over de compensatie van de jeugdzorg.

Voorzichtigheidshalve is in de uitwerking van de meicirculaire een bedrag van € 1.770.000 opgenomen, zijnde 75% van de ontvangen incidentele compensatie 2022 (€ 2.361.000). De stelpost was € 548.000 en wordt dan ook verhoogd met € 1.222.000.

Herverdeling Gemeentefonds

In de meicirculaire 2022 zijn de herverdelingseffecten definitief vastgesteld. Het nieuwe verdeelstelsel is geactualiseerd naar de stand van 1 januari 2023. Het ingroeipad, waarmee gemeenten naar de nieuwe verdeling ingroeien, wordt beperkt tot 3 jaar. Het maximale positieve of negatieve effect is voor 2023 € 7,50 per inwoner, voor 2024 en 2025 elk € 15 per inwoner. In totaliteit is het maximale effect € 37,13 per inwoner. De definitieve financiële consequenties van het nieuwe verdeelstel voor Montferland zijn:

Definitieve financiële consequenties herverdelingseffecten

Jaar	Bedrag per inwoner	Aantal inwoners
2023	€ 7,50	36.890
2024	€ 22,50	36.890
2025	€ 37,13	36.890
2026	€ 37,13	36.890

Deze cijfers sluiten aan bij de Kadernota 2023.

1.1.3 Begrotingssaldo 2023 - 2026

Op basis van de bekend zijnde ontwikkelingen, is de conclusie dat onze begrotingssaldi aanzienlijk zijn verbeterd ten opzichte van de vorige begroting.

Onderstaand overzicht geeft het meerjarig begrotingsperspectief weer (incl. coalitieprogramma en incl. het nieuw beleid).

In paragraaf 1.2 zullen we dit nader toelichten.

Begrotingssaldi 2023-2026

	bedragen x € 1.000			
	2023	2024	2025	2026
Begrotingssaldi bestaand beleid	2.680	3.608	6.607	2.086
Amendement Kadernota 2023		-670		
Begrotingssaldi bestaand beleid incl amendement Kadernota 2023	2.680	2.938	6.607	2.086
Nieuw beleid 2023-2026	-557	-363	-421	-478
Aframen stelposten en taakstelling inkoop	465	31	31	31
Reserveren resultaat stelpost 2023 voor hogere energielasten 2023	-465			
Begrotingssaldi incl nieuw beleid, coalitieakkoord, correctie stelposten	2.123	2.606	6.218	1.639

We zien dat alle jaarschijven een positief saldo laten zien. Het nieuw beleid 2023-2026 kan worden voldaan uit de geraamde overschotten op de begroting.

Hoe verhoudt dit saldo zich ten opzichte van hetgeen wij hadden verwacht?

In de Kadernota 2023 werd al een meerjarig positief saldo getoond. Na uitwerking van de

meicirculaire 2022 zijn de begrotingssaldi toegenomen. Een mooi resultaat na de jarenlange inspanning om de financiële huishouding op orde te brengen. Toch is een waarschuwing op zijn plaats. Ondanks dat het Rijk de komende jaren extra middelen toekend voor de Wmo en Jeugdzorg, bestaat er nog grote onzekerheid over de financiering door het Rijk vanaf 2026.

Beoordeling Provincie

Om, net zoals voorgaande jaren, voor repressief toezicht in aanmerking te komen, dient:

- De begroting 2023 reëel en structureel in evenwicht te zijn;
- Als dat niet het geval is, dient aangetoond te worden dat de meerjarenraming uiterlijk in 2026 reëel (=realistische ramingen) en structureel in evenwicht is. M.i.v. 2020 is het volgende hierbij gekomen:
 - Bij de beoordeling van het structureel en reëel evenwicht, beoordelen zij of er sprake is van een opschuivend perspectief. Daarmee wordt bedoeld dat het niet is toegestaan om ieder jaar opnieuw een (meerjaren)begroting aan te bieden waarbij uitsluitend de laatste jaarschijf in evenwicht is.

Concreet: de jaarschijf 2023 moet structureel sluitend zijn, dus na eliminatie van de incidentele baten en lasten. Het alternatief is een structureel sluitende meerjarenbegroting (geënt op de jaarschijf 2026) en aantoonbaar geen sprake van opschuivend perspectief.

Presentatie structureel begrotingssaldo

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
Progr 1. Relatie inwoners en bestuur	4.349	579	-3.771
Progr 2. Ruimtelijke ontwikkeling	1.854	1.515	-339
Progr 3. Beheer leefomgeving	18.201	11.009	-7.202
Progr 4. Economie en toerisme	612	484	-128
Progr 5. Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl	7.036	1.124	-5.912
Progr 6. Jeugd, onderwijs en cultuur	17.984	2.254	-15.729
Progr 7. Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid	18.028	373	-17.656
Progr 8. Werk en inkomen	16.421	7.060	-9.361
Totaal programma's	84.485	24.397	-60.088
Overzicht algemene dekkingsmiddelen	3.267	78.895	75.628
Overzicht Overhead en ondersteuning	12.296	647	-11.649
Bedrag heffing Vennootschapsbelasting			-
Bedrag voor Onvoorzien	10		-10
Subtotaal programma's incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien	100.059	103.393	3.880
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	6.956	5.199	-1.757
Geraamd resultaat	107.014	109.137	2.123
Incidentele baten en lasten	50	1.400	1.350
Structureel begrotingssaldo			773

Presentatie meerjarig structureel begrotingssaldi

3bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Subtotaal programma's incl algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien	3.880	3.892	5.472	1.181
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.757	1.287	-745	-450
Geraamd resultaat bestaand beleid incl verwerking financiële gevolgen	2.123	2.606	6.217	1.639
Incidentele baten en lasten	1.350	-705	15	15

Structureel begrotingssaldo	773	3.311	6.202	1.624
------------------------------------	------------	--------------	--------------	--------------

Na toevoeging van het nieuw beleid 2023-2026 en het elimineren van incidentele posten laten de cijfers een sluitende begroting zien voor 2026. In bijlage 4.5 zullen we dit nader toelichten.

1.2 Financiële uitkomsten

Het begrotingsperspectief 2023 - 2026 is als volgt opgebouwd.

bedragen x € 1.000

	2023	2024	2025	2026
Begrotingssaldi bestaand beleid	2.680	3.608	6.607	2.086
Amendement Kadernota 2023		-670		
Begrotingssaldo bestaand incl amendement Kadernota 2023	2.680	2.938	6.607	2.086

De voornaamste uitgangspunten en enkele kanttekeningen zijn, dat:

- Het gaat om bestaand beleid (incl. nieuw beleid en Coalitieprogramma 2023 - 2026);
- De lasten en baten 2024-2026 zijn geraamd in constante prijzen, prijsniveau 2023;
- De bezuinigingen voor 100% zijn gerealiseerd.

1.2.1. Bestaand beleid

De Kadernota 2023, vastgesteld op 9 juni 2022, toont een structureel positief begrotingssaldo. Het saldo voor het begrotingsjaar 2023 is hoger uitgevallen dan becijferd in de Kadernota 2023. Voornaamste oorzaak hiervan is de hogere uitkering vanuit het gemeentefonds (€ 1.662.000).

In de navolgende analyse geven wij de ontwikkelingen weer sinds de vaststelling van de begroting 2022. We richten ons hierbij op de jaarschijf 2023. De conclusie is dat het saldo van het bestaande beleid met € 2.118.000 is verbeterd.

Van begroting 2022 naar begroting 2023:

bedragen x € 1.000

Analyse	Tov Begroting 2022 (j. 2023)	
Verwacht saldo jaarschijf 2023		552 V
Reeds voorzien in Kadernota		1.771 V
Nominale aanpassingen (loon- en prijsstijgingen):		
Loonkosten personeel (cao, stijging premies)	470	V
Prijsstijgingen (incl. budgetsubsidies)	81	V
af: dekking OZB 1,4% en overig cf Kadernota	270	V
af: dekking compensatie gemeentefonds (hogere accres)	0	V
Subtotaal nominale ontwikkelingen		821 V
Diverse bedrijfsvoeringskosten (alle programma's)	-225	N
Programma 2: Ruimtelijke ontwikkeling		
Correctie energiepark Braamt	-108	N
Advisering beroepsprocedure gemeentehuislocatie	-51	N
Vorbereiding grondexploitaties	-61	N
Programma 3: Beheer leefomgeving		

Openbaar groen	-50		N
Milieubeheer (ODA)	-89		N
Programma 4: Economie en toerisme			
Toeristenbelasting	-80		N
Uitvoering plannen toeristische ontwikkelgebieden en pijlers	-50		N
Programma 5: Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl			
Aanvullende huuropbrengsten sportaccomodaties	163		V
Jeugdgezondheidszorg - Yunio	-115		N
Programma 50: Overhead en ondersteuning			
Overhead div kosten	85		V
Programma 6: Jeugd, onderwijs en cultuur			
Correctie bezuiniging welzijnsorganisatie	100		V
Terugboekingen bezuinigingen (conform Kadernota 2023-2026)	78		V
Programma 7: Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid			
Valpreventie bij ouderen en nacalculatie mobiliteit	62		V
WMO-vervoersvoorzieningen(BVO DRAN)	82		V
Budgetsubsidie Welcom	100		V
Reserve huisvesting onderwijs	-367		N
Programma 8: Werk en inkomen			
Armoede en schuldenbeleid	-166		N
Bijdrage GR Laborijn	250		V
Overig	-22		N
Totaal mutaties		-464	N
Saldo bestaand beleid begroting 2023		2.670	V

Hieronder worden de afwijkingen toegelicht.

Nominale ontwikkelingen

Loonkosten:

De stijging van de loonsom (€ 470.000) heeft verschillende oorzaken. Naast de loonontwikkelingen vanuit wet- en regelgeving, heeft het team Sociale Zaken uitbreiding van het takenpakket (Wet Inburgering), en zijn er extra capaciteit Handhaving; een programmaregisseur Klimaatadaptie en een Informatiespecialist geraamd. Daarnaast zijn er aanpassingen personele lasten conform het GWRP en tijdelijke uitbreiding.

Prijsstijgingen:

Voor 2022 een aanvullende compensatie van 2,7% doorgevoerd en voor 2023 is prijsbijstelling van 2,3%, ook voor incidentele aanpassingen,

Dekking door verhoging eigen inkomsten:

Conform de Kadernota 2023 is het tarief van de OZB met maximaal de inflatie geïndexeerd.

Compensatie gemeentefonds:

In de analyse van de meicirculaire 2022 is aangegeven dat de bruto uitkering vanuit het gemeentefonds toeneemt. De voordelen komen voort uit de accressen, extra uitkering sociaal domein, herverdeeffect, opschalingskorting en BTW compensatiefonds. Tegenover deze hogere uitkering staan diverse uitgaven, die als last zijn opgenomen bij de verschillende programma's.

Diverse bedrijfsvoerings-kosten (alle programma's)

Hier vallen onder andere de kosten van opleidingen en cursussen, onkostenvergoeding personeel, inhuur personeel derden en interne doorbelastingen etc. Omdat deze kosten zich over alle programma's voordoen is het nadeel in een totaal post opgenomen.

Programma 2 Ruimtelijke ontwikkeling

De inkomsten van energiepark Braamt zijn dubbel geraamd. In programma 2 wordt de opbrengst gecorrigeerd. Daarnaast zorgen gestegen advieskosten door toegenomen woningbouw, voorbereidingskosten voor het opstellen van een nieuwe Grond-exploitatieplan en kosten voor de beroepsprocedure met betrekking tot de voormalige gemeentehuis-locatie voor een stijging van de lasten.

Programma 3 Beheer leefomgeving

Bijdrage verhoging aan de Gemeenschappelijke Regeling ODA voor de uitvoering van extra gemeentelijke bodemtaken (Milieubeheer) en terugboeking bezuiniging Groenstructuurplan (conform voorstel Kadernota 2023) geven hogere lasten.

Programma 4 Economie en toerisme

Uitvoering plannen toeristische ontwikkelgebieden en lagere opbrengst toeristenbelasting.

Programma (40) Algemene dekkingsmiddelen

De toelichting van de Algemene dekkingsmiddelen is eerder al beschreven bij de nominale ontwikkelingen. Hier verder geen toelichting.

Programma 5 Gezondheid en bevordering gezonde levensstijl

Hogere lasten door onder andere het annuleren van de bezuiniging Montferland Run. Daarnaast zullen voor sportaccommodaties de bestekken hoger uitvallen (loon-, transport-, brandstof-, grondstoffen- en bemestingskosten). Aanvullende huuropbrengsten sportaccommodaties. De bijdrage aan Yunio: De lasten nemen toe als gevolg dat de thuisbegeleiding te laag is ingeschat.

Programma (50) Overhead en ondersteuning

De kosten voor de arbeidsmarktcommunicatie en wervingskosten vallen hoger uit door de krappe arbeidsmarkt. Overige overheadkosten zijn onder andere bedrijfsgezondheidszorg, leasekosten en wegenbelasting, schoonmaakkosten, projectkosten en ondersteuning door Capra, EFK, UWB, ADP en advocaten, etc.

Programma 6 Jeugd, onderwijs en cultuur

Hogere bijdrage voor het uitgeplaatste archief. Gedeeltelijke huuropzegging en hogere terug ontvangsten van energie. Terugboeking bezuinigingen Medisch advies ambulant en dagbehandeling en het versterken eigen toegang (conform voorstel Kadernota 2023-2026) en correctie op bezuiniging welzijnsorganisaties zoals Welcom, de Bibliotheek, Amphion en Kustwerk.

Programma 7 Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid

Hogere bijdrage aan Wmo -vervoersvoorziening (BVO DRAN), deze verhoging is conform de Kadernota 2023. Bij de Wmo huishoudelijke voorzieningen worden de tarieven jaarlijks aangepast. De wachtlijst die er nog staat wordt in 2023 weggewerkt wat betekent dat er meer cliënten zijn, en daarmee ook hogere kosten. De budgetsubsidie aan Welcom is aangepast. Conform de begroting VNOG wordt de bijdrage verhoogd en verschuiving van de piketvergoeding van gemeenten naar de veiligheidsregio's. Toevoeging in de reserve huisvesting onderwijshuisvesting.

Programma 8 Werk en inkomen

Participatiewet - Bijstand en LKS (Loonkosten subsidie) (bijstelling saldo BUIG) is neerwaarts bijgesteld. Het armoede en schuldenbeleid is bijgesteld op basis van prognose kosten 2022. Een autonome stijging doordat er meer gebruik wordt gemaakt van regelingen. Conform de meicirculaire en de begroting van Laborijn wordt de bijdrage naar boven bijgesteld.

1.2.2 Nieuw Beleid

Ieder jaar is er ook sprake van "nieuw beleid". Voor 2023 en verder leven er een aantal beleidswensen vanuit het college welke voortkomen uit:

- Het in werking treden van nieuwe of gewijzigde regelgeving;
- Noodzakelijk/aanvullende maatregelen om de beoogde doelstellingen te realiseren;
- Actualisatie/bijstelling van beoogde doelstellingen, bijvoorbeeld omdat deze niet meer

actueel/realistisch zijn;

- Coalitieakkoord 2022 - 2026.

In onderstaand overzicht vindt u het nieuwe beleid welke voorgesteld wordt op te nemen in de begroting 2023-2026.

Voorstellen nieuw beleid 2023 bedragen x € 1.000

	2023	2024	2025	2026
Coördinator Risicojeugd	45	45	45	45
Robuuste inkoopafdeling	pm	pm	pm	pm
Personele kosten HR-strategie	68	68	68	68
Uitbreiding personele capaciteit BOA's ivm onregelmatige werktijden	100	100	100	100
Pilot evenementenbeleid	104			
Crisisplan	pm	pm	pm	pm
Kapitaallasten herinrichting openbare ruimten kernen Loil, Nieuw Dijk, Stokkum en Azewijn			58	115
Handhaving grens minimabeleid op 120%	150	150	150	150
Voorstel coalitieakkoord; 3 onderzoeken	90			
Totaal nieuw beleid	557	363	421	478

Toelichting op de voorstellen nieuw beleid:

Formatieve uitbreiding van 0,67fte ten behoeve van de functie coördinator Risico-jeugd € 45.000.

Robuuste inkoopafdeling: Ter realisering van de inspanningsverplichting op inkoopgebied. De organisatie is momenteel onvoldoende uitgerust om op gebied van inkoop onderhandelingen met leveranciers te ondersteunen PM.

Personele kosten HR-strategie: Mede door de krapte op de arbeidsmarkt versterkte recruitment. Daarnaast om de HR-strategie voor de komende jaren structureel te kunnen ontwikkelen € 68.000.

Herhaaldelijk is de wens geuit dat BOA's regelmatig ook 's-avonds en in weekends werken. Om een wenselijk rooster structureel te kunnen bemensen wordt voorgesteld de personele capaciteit BOA's structureel uit te breiden € 99.700.

Pilot evenementenbeleid: Ondersteuning evenementen in afwachting van besluitvorming evenementenvisie (2 fte schaal 5 en 11 incidenteel).

Crisisplan: Enorme stijging van energie- en levensonderhoud lasten treffen niet alleen de kwetsbare huishoudens, ook middenklasse huishoudens, organisaties en het bedrijfsleven worden getroffen met significant hogere (energie)lasten. Het crisisplan geeft een uitwerking van de maatregelen die de gemeente neemt, aanvullend op die van het kabinet, om burgers, organisaties en bedrijfsleven tegemoet te kunnen komen. De omvang van de maatregelen is nog niet bekend, PM.

De herinrichting openbare ruimte van de dorpskernen Loil, Nieuw Dijk, Stokkum en Azewijn maakt deel uit van de in uitvoering zijnde dorpsvisies. Tijdens de herinrichting wordt onder andere staatwerk, openbaar groen, riolering en verlichting aangepakt. De uitvoering is gepland in 2024-2025 waarbij elk jaar € 900.000 wordt geïnvesteerd (totale investering € 1.800.000). De bijbehorende kapitaallasten (afschrijving en rente) zijn meegenomen als nieuw beleid. De investering wordt in 20 jaar afgeschreven waarbij in 2025 € 57.500 en in 2026 en verdere jaren € 115.000 als kapitaallasten wordt opgenomen.

Handhaving grens minimabeleid 120%: Het CBS heeft berekend dat de inflatie t.o.v. vorig jaar augustus 12% bedraagt. Om de minima tegemoet te komen wordt voorgesteld de grens van minimabeleid te handhaven op 120%.

Onderzoeken voor in het coalitieakkoord 2022-2026 opgenomen speerpunten: Industrierterrein 's-Heerenberg Oost, de wasservice en overdekte zwemvoorziening. Voor elk van deze onderzoeken is € 30.000 geraamd.

1.2.3 Status Bezuinigingen en maatregelen bedrijfsvoering en overige taakvelden

Bezuinigingen

Bij de Kadernota is een uitgebreide update gegeven over behaalde resultaten. Voor 2023 staat een

bedrag van € 2.390.000 als bezuiniging te behalen, oplopend naar € 2.513.000 in 2026. Voor alsnog wordt er vanuit gegaan dat deze bedragen ook werkelijk behaald gaan worden. De geraamde bezuinigingen op de stelposten zijn meer dan gerealiseerd. Op de stelposten is dan ook een positief saldo ontstaan.

Overzicht stelposten

bedragen x € 1.000

	2023	2024	2025	2026
Saldo stelpost bedrijfsvoering (2020)	338	-95	-95	-95
Saldo stelpost onvoorzien (2018)	127	127	127	127
Totaal resultaat stelposten	465	31	31	31

Voorgesteld wordt om de stelposten op € 0 te zetten en de positieve resultaten op de stelposten vrij te laten vallen. Waarbij het resultaat van 2023 beschikbaar blijft om hogere lasten voor energie op te vangen. Wanneer dit in 2023 niet volledig besteed wordt, dit bedrag vrij te laten vallen ten gunste van de algemene middelen. De resultaten 2024- 2026 vrij te laten vallen ten gunste van de algemene middelen.

De volledige taakstelling uit 2020 is behaald. Resteert nog wel het streven om binnen de inkoop van de gemeente Montferland een voordeel te behalen van € 400.000.

Een update van de bezuinigingen die worden gerealiseerd in 2023 en verder vindt u in bijlage 4.7 Monitor bezuinigingen.

1.2.4 Algemene reserve

De Algemene reserve is een belangrijke component binnen onze weerstandscapaciteit.

De actuele stand van de Algemene Reserve is als volgt:

bedragen x € 1.000

	2022	2023	2024	2025	2026
Stand per 1-1 (o.g.v. jaarrekening 2021)	8.046	7.676	6.356	6.306	6.256
Toevoegingen:					
Afwikkeling resultaat 2021	773				
Terugstorting voorfinanciering exploitatiewinst	49				
Onttrekkingen:					
21int04394 Capaciteitsuitbreiding griffie	-53				
19int00197 restant uitgaven krediet aanpassing sportparken	-25				
20int00770 2022-M04 Incidentele kosten ICT beveiligingsplan	-127				
2022-M06 Kadernota Motie M1 Omgevingsvisie	-50				
2022-2025 Motie Begroting M13 Energiebesparen door te ontzorgen	-50	-50	-50	-50	
Amendement 25-2-2021: Restant uitgaven bodemsanering speelterrein Rodingsveen	-36				
Resterende lasten hybride werken 2022	-111				
Amendement Begroting 2022-2025 A1: extra capaciteit handhaving	-240	-240			
Sportvoorziening Open Club Nevelhorst	-500				
Sportvoorziening Didam		-1.030			
Totalen	7.676	6.356	6.306	6.256	6.256

De conclusie is dat de hoogte van de Algemene Reserve van uitstekende omvang is. De berekende weerstandsratio bedraagt namelijk 8,0. Dit is inclusief de Nuon reserve.

Tegelijkertijd met het vaststellen van de Begroting 2023-2026 wordt een geactualiseerde Nota Reserves en Voorzieningen 2022-2026 vastgesteld. In deze Nota wordt uitgegaan van een ratio dat het weerstandsvermogen minimaal 2,0 (uitstekend) is. Dan dient de bandbreedte van de Algemene Reserve tussen de € 6,0 en de € 10,0 miljoen te liggen. Eind 2023 ligt het saldo van de Algemene Reserve binnen deze bandbreedte.

De weerstandsratio - exclusief deze Nuonreserve - bedraagt 2,9, waardoor op dit moment onze algemene reserve voldoende is om de op dit moment bekende zijnde risico's te kunnen afdekken. Het verloop van de algemene reserve blijft grotendeels afhankelijk van onze grootste bron van inkomsten (tevens ook grootste afhankelijkheid), zijnde de Rijksoverheid. De bijdragen van het Gemeentefonds en de algemene uitkering zijn en blijven onzekere factoren.

1.2.5 Reserve Sociaal Domein

De actuele stand van de Reserve Sociaal Domein is als volgt:

bedragen x € 1.000

	2022	2023	2024	2025	2026
Stand per 1-1 (o.g.v. jaarrekening 2021)	3.116	3.645	4.564	3.506	2.952
Toevoegingen:					
Indicatie incidentele compensatie Jeugdhulp 2022	1.861				
Rervering incidentele compensatie Jeugdhulp 2023-2026		3.699	1.222	1.222	1.222
Integratie Uitkering Voogdij 18+	814	893	893	894	894
Compensatie salarislasten zorgdomein (Wmo en Jeugd)	177	176	176	179	179
Onttrekkingen:					
Vanuit de Jeugdzorg wordt ter dekking van extra kosten onttrokken	-522				
Verlenging inhuur met half jaar	-45				
Uitbreiding POH 2022-2024	-66				
1 Fte informatie specialist	-75				
Dekking terugboeking bezuinigingen conform kadernota 2023	-201	-201	-201	-201	-201
Tijdelijke inzet middelen inkoop Wmo en Jeugd	-210				
Eenmalig aanvullend budget 2022 inzake implementatie nieuwe inkoop Jeugd, Wmo en beschermd wonen	-258				
Inzet 4 fte voor 1 jaar ivm afhandeling wachtlijsten en afhandeling	-300				
Vanuit de Wmo wordt ter dekking van extra kosten onttrokken	-630				
Correctie subsidieregeling jeugdhulp	-16				
2023-M04 ivm sterk gestegen kosten onttrekking uit reserve		-1.648	-1.648	-1.648	-1.648
Theoretische uitnutting		-2.000	-1.500	-1.000	-1.000
Totalen	3.645	4.564	3.506	2.952	2.398

Jeugdzorg

Voor 2023 heeft het Rijk € 1.445 miljoen definitief beschikbaar gesteld ter compensatie van de tekorten in de jeugdzorg. Het kabinet gaat de komende tijd met gemeenten en andere relevante partijen verder in gesprek over de Hervormingsagenda Jeugd. Deze moet bestaan uit een combinatie van een set kostenbesparende maatregelen en een financieel kader waarmee een structureel houdbaarder jeugdstelsel wordt gerealiseerd. Bij het afsluiten van de

Hervormingsagenda zal het kabinet ook besluiten over extra middelen voor 2024 en verder die aan gemeenten beschikbaar worden gesteld. Voor de jaren 2023-2026 was de afspraak (Rijk, VNG en het IPO) dat gemeenten een stelpost mochten opnemen in de begroting. Uitgangspunt hierbij was om vanuit het behoedzaamheidsprincipe hiervoor een maximum van 75% van de netto-reeks van de arbitragecommissie te hanteren. De compensatie 2023 is in de meicirculaire 2022 volledig gegeven en verwerkt in deze begroting (€ 3.699.000). Voor de jaren 2024-2026 is conform het behoedzaamheidsprincipe (75% van de incidentele compensatie die in 2022 is ontvangen) de stelpost verhoogd (€ 1.222.000).

In de meicirculaire 2022 zijn de salarislaster zorgdomein (Jeugd en Wmo) voor 2023-2026 gecompenseerd € 176.000)

Voogdij/18+

Met ingang van 2022 is het woonplaatsbeginsel van kracht gegaan.: de voogdijregeling is afgeschaft en gemeenten zijn nu verantwoordelijk voor de kinderen die vanuit de eigen gemeenten ter behandeling worden doorgezonden. Op grond van deze regeling ontvangen we met ingang van 2022 structureel een bedrag van € 814.000. In de meicirculaire 2022 is daar een structurele verhoging van € 79.000 bijgekomen.

Ontwikkeling

De gemeente Montferland is per 1 juli 2022 samen de regio Achterhoek gemeenten gestart met nieuwe contracten met zorgaanbieders op basis van een lumpsum aanbesteding. Deze werkwijze is dermate afwijkend en innovatief dat er op dit moment beperkt zicht is op de (financiële) effecten van deze nieuwe werkwijze. De eerste signalen zijn dat de regeling meer gaat kosten dan gedacht en daarnaast komt aan het eind van het boekjaar een verevening tussen zorgaanbieders en gemeenten en tussen gemeenten onderling. Hier is niet op te sturen en kan forse financiële consequenties hebben. Nu de coronapandemie achter ons ligt wordt het corona-effect in de (jeugd)zorg steeds beter zichtbaar. Problematiek die tijdens corona niet behandeld is of juist problematiek door de coronapandemie worden nu zichtbaar en zorgen voor extra gebruik van de (jeugd)zorg. Het Rijk gaat taakstellingen op het Sociaal Domein vaststellen waardoor op middellange termijn financiële druk kan ontstaan. Deze ontwikkelingen zijn dermate onzeker dat gekozen is om een theoretische uitnutting op te nemen in de reserve. Het is niet de vraag of er extra lasten zullen komen, het is de vraag hoe hoog deze extra lasten zullen zijn.

Jaar	Onttrekking reserve
2023	€ 2,0 mln
2024	€ 1,5 mln
2025	€ 1,0 mln
2026	€ 1,0 mln

Het resterend saldo van deze reserve kan gebruikt worden voor nieuwe initiatieven of ter dekking van hogere kosten.

1.2.6 Woonlasten

De belastingverordeningen 2023 liggen in november 2022 aan de gemeenteraad ter vaststelling voor. De berekeningen van de belastingopbrengsten in deze begroting is gebaseerd op de tariefvoorstellen uit deze belastingverordeningen 2023. In de Kadernota 2023 is aangegeven dat de rioolheffing en de afvalstoffenheffing 100% kostendekkend zijn. De OZB mag met maximaal de inflatie worden verhoogd. Voor de overige tarieven wordt uitgegaan van een indexatie van 4,1% volgens de meest recente berekeningen van het CPB.

De totale woonlasten voor een gemiddeld huishouden (afvalstoffenheffing, rioolheffing en OZB) stijgen in 2023 met 6,3% (€ 53) ten opzichte van de geraamde woonlasten gemiddeld huishouden voor 2022.

De stijging in 2023 wordt veroorzaakt door een verhoging van de tarieven voor afvalstoffenheffing vastrecht (11%), de rioolheffing (4%) en OZB (5%).

Voor een nadere toelichting verwijzen we u graag naar de paragraaf G. Lokale heffingen.

2.0 Inleiding programma's

2.0 Inleiding programma's

De programmabegroting voor 2023 bestaat wederom uit acht programma's:

- 1 Relatie inwoners en bestuur
- 2 Ruimtelijke ontwikkeling
- 3 Beheer leefomgeving
- 4 Economie en toerisme
- 5 Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl
- 6 Jeugd, onderwijs en cultuur
- 7 Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid
- 8 Werk en inkomen

Verder treft u de twee verplichte overzichten aan namelijk:

- Algemene dekkingsmiddelen;
- Overhead, ondersteuning organisatie en bestuur.

De bedrijfskosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de primaire taken/activiteiten/producten die gericht zijn op de externe klant. De overheadkosten mogen daar niet meer aan toegerekend worden. De overheadkosten worden verzameld en verantwoord in bovengenoemd overzicht.

Samenstellen programmabegroting

Bij het opstellen van de programmabegroting hebben wij rekening gehouden met het coalitieprogramma en de beleidsvisies die afzonderlijk door uw raad zijn vastgesteld. Verder hebben wij vanzelfsprekend rekening gehouden met de lokale situatie. Hiertoe hebben wij in de bijlage bij deze programmabegroting wederom een paragraaf "programmagegevens" opgenomen. Er is nog geen rekening gehouden met de voorgestelde bezuinigingen uit het maatregelenpakket.

De indeling en de structuur van de programmabegroting voor 2023 is niet gewijzigd ten opzichte van de programmabegroting voor 2022. In enkele programma's heeft een wijziging plaatsgevonden ten aanzien van de opgenomen speerpunten. Vanaf 2021 is ervoor gekozen om - vanwege de leesbaarheid - in de programmabegroting uitsluitend de speerpunten van het beleid te formuleren. Ieder programma kent de volgende - overigens verplichte - indeling.

Missie

De missie omvat een korte verklaring van het belang van de in het programma opgenomen taken voor de gemeente en de gemeenschap.

Context en achtergronden

In dit onderdeel worden de belangrijkste ontwikkelingen binnen het programma weergegeven. Tevens worden in dit onderdeel de abstracte programmadoelen omschreven als er-doelen. Deze doelen drukken de ambitie van de gemeente uit in termen van mooier, beter, groter, schoner etc. Deze doelen zijn nog redelijk abstract.

Eerste w-vraag, "Wat willen we bereiken"

Hier wordt een uitwerking weergegeven van de programmadoelen in concrete en meetbare (smart-) doelen. Die doelen zijn gericht op de doelgroepen van het betreffende programma (maatschappelijke effecten). De relatie tussen de programmadoelen en de smartdoelen moet logisch en verklaarbaar zijn. Tevens wordt aangegeven welke gegevens (effect-indicatoren) worden gebruikt om te kunnen vaststellen in welke mate de doelen zijn gerealiseerd. In de programmabegroting 2022 zijn de daarbij behorende streefwaarden voor het eerst in meerjarig kader geformuleerd. Wij hebben hiervoor gekozen omdat de effecten van bepaalde gemeentelijke activiteiten pas na jaren merkbaar zijn. Hierdoor ook een betere aansluiting mogelijk tussen het coalitieprogramma en de programmabegroting. Wij hebben voor het eerst in enkele programma's een bandbreedte aangegeven bij de streefwaarden. Dit hebben wij gedaan om de schijn te voorkomen dat wij de streefwaarde exact kunnen voorspellen. Of we doelstellingen bij de eerste w-vraag bereiken wordt aan de gemeenteraad gerapporteerd via de rapportages in het kader van de budgetcyclus.

Tweede w-vraag "Wat gaan we daarvoor doen"

Hier wordt omschreven welke activiteiten wij willen ontplooiën om de doelen die zijn geformuleerd bij de eerste w-vraag te realiseren. Ook hier geldt dat de relatie tussen de activiteiten en de doelen niet altijd wetenschappelijk is vastgesteld, maar deze relatie moet wel logisch en verklaarbaar zijn. Als blijkt dat de uitgevoerde activiteiten onvoldoende hebben bijgedragen aan het realiseren van de doelen is een bijstelling van deze activiteiten vanzelfsprekend gewenst.

Derde w-vraag "Wat mag het kosten"

Hier wordt aangegeven welke uitgaven zijn gemoeid met de uitvoering van het programma. De uitgaven betreffen zowel de speerpunten als de uitgaven voor reguliere taken die niet nader zijn uitgewerkt in de programmabegroting.

2.1.01 Relatie inwoners en bestuur

01.1 Missie

De gemeente heeft een goede relatie met de inwoners. Participatie van de bevolking bij de voorbereiding en totstandkoming van beleidsplannen is vanzelfsprekend.

01.2 Context en achtergronden

Afgelopen jaren hebben we al ingezet op het versterken van participatie door participatie standaard mee te nemen in de vormgeving van processen, inwoners eerder te betrekken en meer geld en tijd vrij te maken om participatietrajecten in te richten. Toch is er nog verbetering mogelijk. Door het toepassen van het participatiekader willen we participatie beter en soepeler laten verlopen bij nieuwe ontwikkelingen. Dankzij het participatiekader hebben we heldere richtlijnen voor participatie in de gemeente Montferland en weten we welke afwegingen we maken voor het inrichten van een participatieproces. Daarmee zijn verwachtingen voor alle betrokkenen duidelijker. Hiermee hebben we een stevige basis, waar we samen verder op voort kunnen bouwen. Door op tijd aan te geven hoe we mensen gaan betrekken en in te zetten op eerdere en duidelijke communicatie willen we dit bereiken. Daarnaast willen we het makkelijker maken voor mensen om met ideeën bij de gemeente aan te komen, zodat we samen met inwoners Montferland mooier kunnen maken.

01.3 Overzicht kaderstellende (beleids)nota's

- Coalitieakkoord bestuursperiode 2022-2026
- Kwaliteitshandvest "Dienstverleners doen we zo"
- Communicatiebeleidsplan
- Plan van aanpak verandertraject bestuurlijke vernieuwing
- Eindrapport Participatiekader

Wat willen we bereiken?

- [Participatie als een olievlek over de gemeente Montferland verspreiden](#)

Het op de juiste manier meenemen van inwoners is integraal onderdeel van ons werk. Dat betekent dat we bij projecten waar mogelijk participatie toepassen. De inbreng van inwoners is immers van groot belang, en kan plannen van de gemeente beter maken. Het creëren van extra draagvlak is een mooie bijvangst van goede participatie. Op deze manier willen we werken aan een herkenbare werkwijze rondom participatie, zodat zowel gemeente als inwoners weten wat ze kunnen verwachten en hoe ze worden betrokken. Hiermee verspreiden we participatie als een olievlek over de gemeente.

- Indicatoren

Inwoners weten zich gehoord door de gemeente

Volgens de burgerpeiling geeft 25% van de inwoners aan dat de gemeente Montferland luistert naar haar inwoners. Dit komt overeen met het landelijk gemiddelde. We streven ernaar boven het landelijk gemiddelde uit te komen.

Inwoners worden betrokken bij plannen, projecten en beleid

We volgen bij plannen en projecten de richtlijnen uit het participatiekader en proberen inwoners eerder en beter te betrekken bij plannen en beleid. Op dit moment vindt 30% van de inwoners dat de gemeente Montferland de inwoners voldoende betreft bij plannen, activiteiten en voorzieningen. Dit is net iets minder dan het landelijk gemiddelde (32%). We streven ernaar boven het landelijk gemiddelde uit te komen.

Inwoners en organisaties krijgen ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren

We geven meer ruimte aan inwoners en organisaties om met ideeën bij de gemeente te komen en deze initiatieven zelf te realiseren. Dit doen we onder andere door het vormgeven van het uitdaagrecht. Volgens de burgerpeiling vindt 36% van de inwoners dat de gemeente Montferland voldoende ruimte geeft om ideeën en initiatieven te realiseren. Het landelijk gemiddelde is 33%. We streven ernaar boven dit landelijk gemiddelde te blijven.

Wat gaan we daar voor doen?

- Uitvoering geven aan het Participatiekader

01.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	-4.761	-4.375	-4.349	-4.502	-4.467	-4.543
Baten	1.486	509	579	855	854	854
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-3.275	-3.866	-3.771	-3.648	-3.613	-3.690
Onttrekkingen	62	58	0	0	0	0
Stortingen	-10	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	52	58	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-3.223	-3.808	-3.771	-3.648	-3.613	-3.690

01.6 Verbonden partijen

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is, sinds 2021, de opvolger van (het Gemeenschappelijk Orgaan van) de regio Arnhem-Nijmegen. De regio staat voor de uitdaging hoe om te gaan met groei van wonen, werken en mobiliteit, zodat een balans gevonden kan worden tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit: groene groei! Om dit te bereiken gaan de achttien gemeenten die de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen vormen samen aan de slag met in totaal vijf regionale opgaven: Verbonden regio, Productieve regio, Groene Groeiregio, Circulaire regio en Ontspannen regio. Met de regionale agenda wordt hier vorm en inhoud aan gegeven. De vijf opgaven bevinden zich vooral op de terreinen ruimtelijke ontwikkeling (waaronder wonen, landschap, verkeer en mobiliteit) en sociaaleconomische ontwikkeling (waaronder werkgelegenheid, bedrijvigheid, recreatie, toerisme en cultuur). Voor het jaar 2022 heeft Montferland met de regio een opgave-overeenkomst gesloten voor drie van de vijf opgaven (Verbonden regio, Productieve regio, Groene Groeiregio).

Euregio Rijn-Waal De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, waarbij circa 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij te verbeteren en te intensiveren. In het werkgebied van de Euregio Rijn-Waal bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten.

2.1.02 Ruimtelijke Ontwikkeling

02.1 Missie

Montferland is een gemeente waar het prettig wonen en leven is. Een gezonde woningmarkt en een duurzame, leefbare woon- en leefomgeving zijn daarbij van belang.

02.2 Context en achtergronden

Ruimtelijke Ordening en Wonen

Doel: samen met inwoners en externe partijen de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van de woon- en leefomgeving voor onze inwoners optimaliseren

In 2023 ligt de focus onverminderd op het versnellen van de woningbouw. Er is daarbij nadrukkelijk aandacht voor de betaalbaarheid van woningen en in het verlengde daarvan het verbeteren van de positie van starters en senioren op de woningmarkt. Om te kunnen voorzien in de woningbouwopgave en de doorstroming op de woningmarkt te verbeteren, worden nieuwe woningbouwlocaties in 'ontwikkeling' genomen. Omdat de behoefte niet alleen is op te vangen op inbreidingslocaties, nemen we tegelijkertijd uitbreidingslocaties in ontwikkeling. Om de leefbaarheid in kernen te verbeteren benutten we kansen op transformatielocaties en willen we in nieuwbouw zoveel mogelijk inzetten op wat de bestaande voorraad onvoldoende of (nog) niet kan bieden. In de bestaande voorraad ligt de uitdaging in het verduurzamen en toekomstbestendiger maken van woningen en omgeving. In kwetsbare wijken bekijken we met onze partners wat er nodig is om de leefbaarheid te vergroten.

Natuur, landschap en biodiversiteit

Doel: de verscheidenheid in landschap, natuur en biodiversiteit behouden en daar waar mogelijk versterken.

Gebleken is dat de biodiversiteit wereldwijd maar ook in onze gemeente drastisch is afgenomen. De gevarieerdheid in landschap en natuur neemt daarmee af waardoor de omgeving minder aantrekkelijk wordt als woon- en leefklimaat. We zetten daarom in op het vergroenen en biodiverser maken van de gemeente. Hiermee dragen we als gemeente bij aan het versterken van de biodiversiteit en het klimaatadaptief maken van de leefomgeving. Het vergroenen van de leefomgeving heeft ook positieve effecten op de fysieke en mentale gezondheid van onze inwoners. Om als gemeente een bijdrage te leveren aan biodiversiteitsherstel is een plan opgesteld met te nemen maatregelen. Dit plan is in februari 2022 vastgesteld door de raad. In het vervolg komt het aan op het uitwerken en toepassen van de maatregelen en het gericht uitvoeren van acties die een bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Speerpunten voor 2023 zijn het bewustmaken van onze inwoners van het belang van groen voor biodiversiteit en klimaat en vergroening van de gemeente. Het bereiken van de doelen is in grote mate afhankelijk van inzet en medewerking van inwoners.

Klimaatadaptatie

Doel: Montferland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust in gericht te hebben.

Het klimaat verandert. Dat hebben we in de droge en hete zomers van 2018, 2019 en 2020 allemaal ervaren. In deze lange droge periodes was er een tekort aan water om agrarische percelen en tuinen te beregenen en ook de natuur had zwaar onder de droogte te leiden. Er waren zelfs meerdere hittegolven. Door verandering in klimaat ervaren wij ook vaker heftige regenbuien waarbij de afvoer van het regenwater voor problemen kan zorgen. Dit soort extremen (droogte, wateroverlast) vragen om aanpassingen in de buitenruimte, zowel openbare ruimten als particulier terrein. Dit klimaatbestendig en waterrobuust maken van de buitenruimte en waar nodig acceptatie noemen we klimaatadaptatie.

Naast adaptatie wordt er stevig ingezet op klimaatmitigatie. Klimaatmitigatie bestaat uit het voorkomen van verdere klimaatverandering door de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Om dit te bereiken zet Montferland in op duurzaamheid, energietransitie en circulariteit.

Bij bovengenoemde doelen wordt zoveel mogelijk gezocht naar samenhang tussen de opgaven en wordt waar het kan verschillende functies gestapeld.

02.3 Kaderstellende (beleids) nota's

- Raadsprogramma
- Cultuurhistorisch beleid voor Montferland (2012)
- Structuurvisie Montferland (2009)
- Masterplan Didam (2016)
- Structuurvisie Didam (2009)
- Notitie Ruimte voor vernieuwing in het buitengebied (2008)
- Notitie Ruimte voor wonen in het buitengebied (2007)
- Beleidsnotitie woningbouw op inbreidingslocaties (2016)
- Nota Grondbeleid (2011)
- Nota Grip op Verandering
- Van nieuwe naobers en brood op de plank, landschapsontwikkelingsplan+ (Doetinchem, Montferland en Oude IJsselstreek)
- Regionale structuurvisie Achterhoek (2012)
- Omgevingsvisie Provincie Gelderland (2014)
- Ruimte voor goed wonen; samen koersen naar een toekomstbestendige woonomgeving (provincie Gelderland)
- Liemerse Woonagenda: de koers voor 2020-2025
- Notitie woningbouwbehoefte 2019-2030 (2019)
- Woonvisie (2016 - 2020)
- Prestatieafspraken wonen Plavei en Woonzorg NL 2022
- Woondeal regio Arnhem-Nijmegen (2020)
- Klimaatadaptatieplan Montferland 2021-2026
- Beleids- en uitvoeringsprogramma biodiversiteit provincie Gelderland (2020)
- Biodiversiteitsplan 'Ruimte voor biodiversiteit' (2022)

02.4 Programmaonderdelen

Naast het reguliere werk herkennen wij binnen dit programma speerpunten op de volgende programmaonderdelen:

- Ruimtelijke ordening en Wonen
- Natuur, landschap en biodiversiteit
- Klimaatadaptatie

2.4.1 Ruimtelijke ordening en Wonen

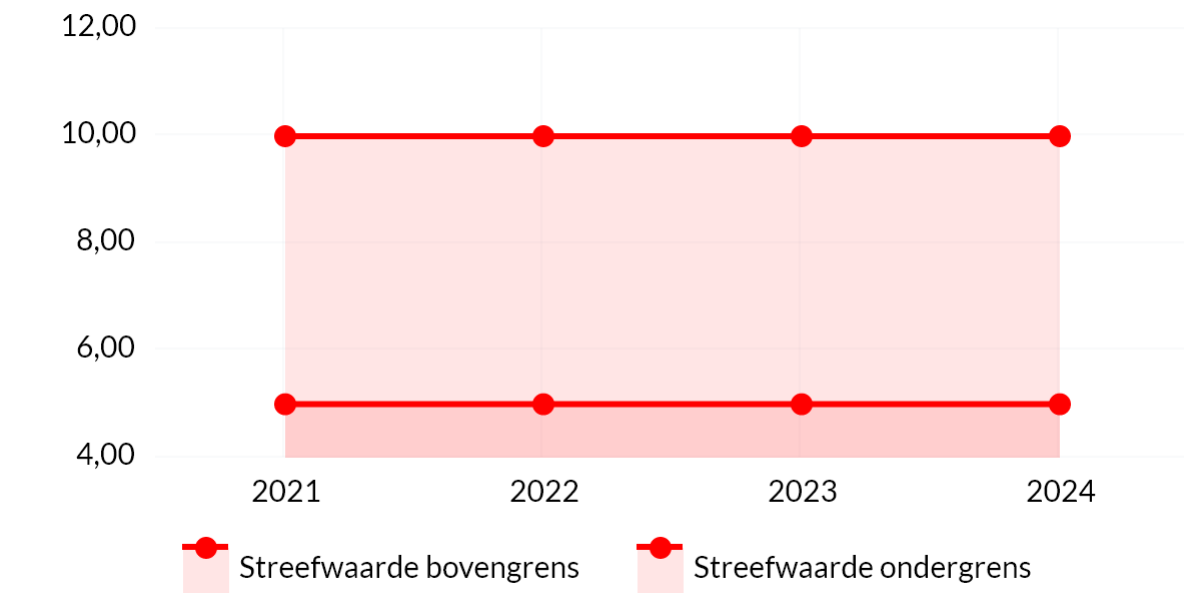
Wat willen we bereiken?

- De positie van jongeren en starters op de woningmarkt versterken, door minimaal 50% van de op te leveren woningen in de categorie betaalbaar (< 275.000 euro) te realiseren
- Indicatoren Ruimtelijke Ordening en Wonen

Van de opgeleverde woningen is 50 % in de categorie betaalbaar < € 275.000 v.o.n.

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	25,00 %	40,00 %	50,00 %	50,00 %	50,00 %

Aantal verleende startersleningen

Waardesoort	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	10,00	10,00	10,00	10,00
Streefwaarde ondergrens	5,00	5,00	5,00	5,00

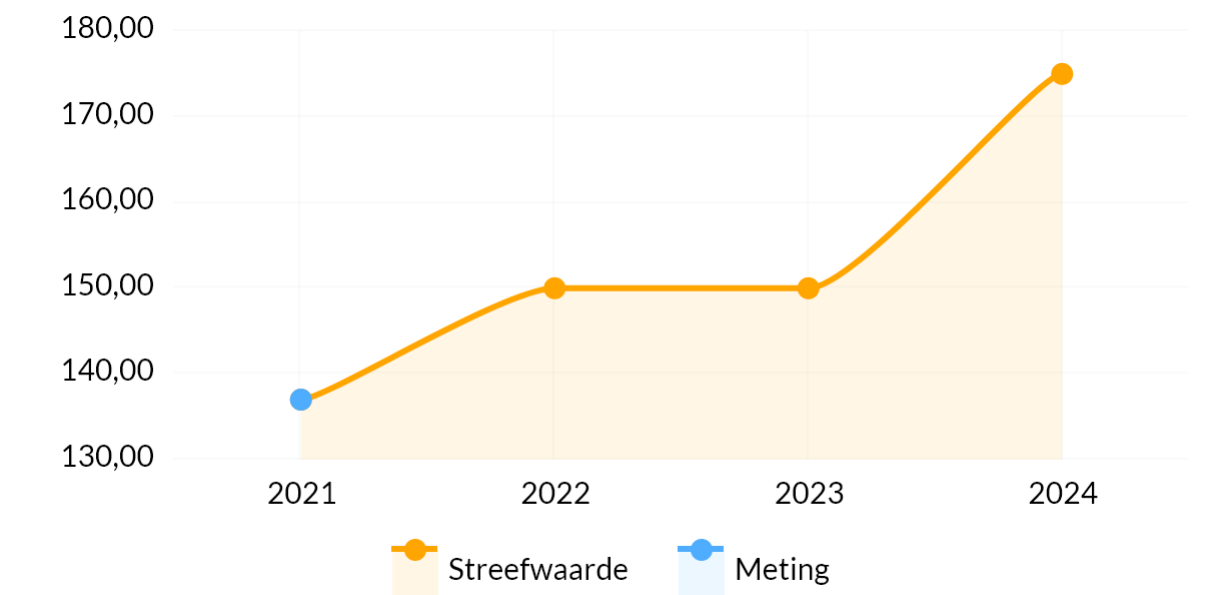
Wat gaan we daarvoor doen?

- Afspraken maken met ontwikkelaars en corporaties
- We (blijven) de starterslening Montferland voeren
- We continueren de afspraak met Plavei om jongeren tot 23jr met voorrang te huisvesten en onderzoeken de mogelijkheden de leeftijdsgrens te verhogen

Wat willen we bereiken?

- [Minimaal 150 opgeleverde woningen](#)
- Indicatoren Ruimtelijke Ordening en Wonen

Aantal opgeleverde woningen

Waardesoort	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	137,00	150,00	150,00	175,00
Meting	137,00	-	-	-

Wat gaan we daarvoor doen?

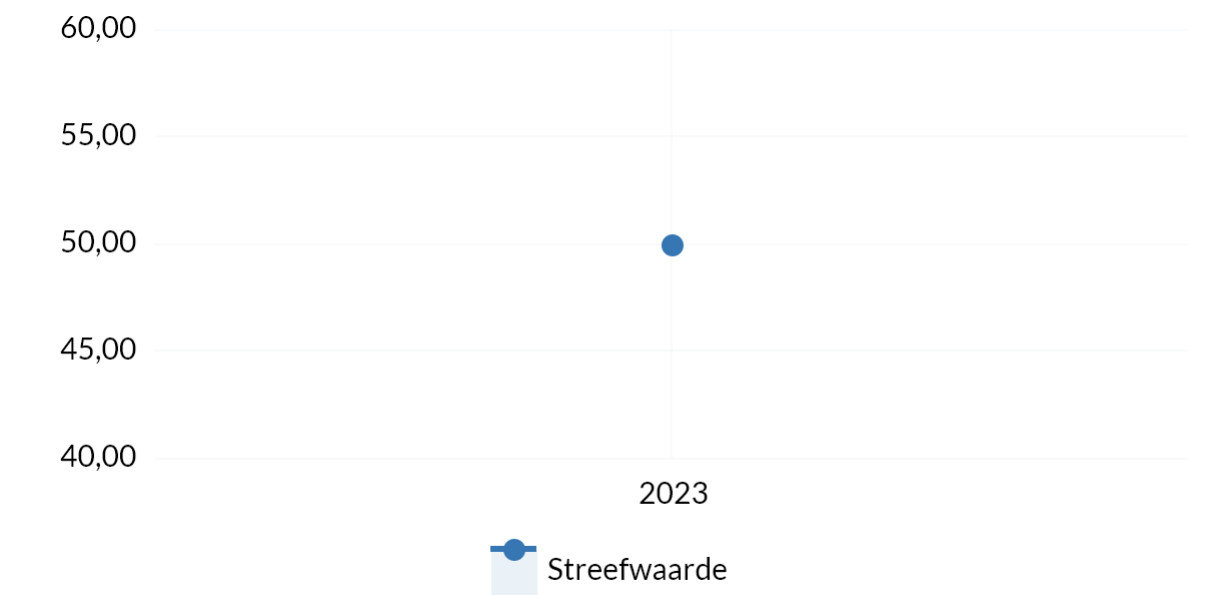
- Bestemmingsplannen voorbereiden en tot besluitvorming brengen
- Nieuwe woningbouwlocaties in ontwikkeling nemen (transformatie en uitbreiding)

2.4.2 Natuur, landschap en biodiversiteit

Wat willen we bereiken?

- een groener, biodiverser leefomgeving voor en met onze inwoners
- Indicatoren

Aantal mensen dat meedoet met acties/ subsidieregeling voor het vergroenen van de omgeving

Waardesoort	2023
Streefwaarde	50,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoering geven aan de uitvoeringsagenda van het biodiversiteitsplan. Waaronder het bewustmaken van onze inwoners van het belang van biodiversiteit en acties zoals tegel er uit en plantje er in.
- We geven uitvoering aan de regeling landschap en biodiversiteit zoals het subsidiëren van de aanleg van landschappelijke beplanting.

2.4.3 Klimaatadaptatie

Wat willen we bereiken?

- Meer klimaatbewustzijn van onze organisatie, inwoners ondernemers en maatschappelijke organisatie

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoering geven aan het klimaatadaptatieplan 2021-2026

02.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	-4.552	-3.428	-1.854	-1.749	-1.749	-1.450
Baten	2.972	767	1.515	119	119	119
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-1.580	-2.661	-339	-1.630	-1.630	-1.331
Onttrekkingen	337	855	1.137	107	107	107
Stortingen	-256	-49	-29	-28	-28	-27
Mutaties reserves	82	807	1.108	79	80	80
Gerealiseerd resultaat	-1.498	-1.855	770	-1.551	-1.551	-1.251

2.1.03 Beheer leefomgeving

03.1 Missie

Montferland is een gemeente waarin het prettig wonen, werken en recreëren is met een goede en veilige bereikbaarheid van kernen en voorzieningen.

De inrichting en instandhouding van de openbare ruimte is juist op die aspecten gericht.

Duurzaamheid is bij dat alles een vast aandachtspunt.

03.2 Context en achtergonden

Openbare ruimte

Programma doel

Wij hebben een openbare ruimte, die jaarlijks veiliger wordt om aan het verkeer deel te nemen, aantrekkelijker wordt om er te wonen en te recreëren en duurzamer wordt.

Het komende jaar gaan wij extra investeren in het aanpassen van de inrichting van wegen, zodanig dat de inrichting in overeenstemming wordt gebracht met het daar geldende snelheidsregime waardoor het gevoel van verkeersveiligheid toeneemt.

Door het veranderende klimaat is het noodzakelijk om de openbare ruimte waar nodig te verduurzamen én te vergroenen om de effecten van die klimaatverandering te beperken door het tegen gaan van hittestress en wateroverlast om zo bij te dragen aan een prettig woon- en leefklimaat. Technische ontwikkelingen in de openbare verlichting geven ons mogelijkheden om het energieverbruik daarvan te verminderen en zo bij te dragen aan het meer duurzaam maken van de openbare ruimte.

De beleving van het woon- en werkklimaat in de openbare ruimte wordt mede beïnvloed door de mate van onderhoud daarvan. De raad heeft de beeldkwaliteit van de openbare ruimte vastgesteld en daar is de onderhoudsstrategie op afgestemd.

Duurzaamheid

Programmadoel

Minder huishoudelijk restafval.

Beter afval scheiden is beter recyclen. De landelijke doelstelling op basis van het vernieuwde VANG-programma (Van Afval naar Grondstof) is (tenminste) 75% recycling van het huishoudelijk afval in 2025, met verdere groei daarna (nader uit te werken op landelijk niveau). Dit betekent max. 100 kg restafval/inwoner per jaar. Om de doelstelling te benaderen is in 2019 de gescheiden inzameling van GFT verbeterd door GFT gratis aan te laten bieden en hiervoor aparte Gft-containers in te zetten (in plaats van duobakken). Deze doelstelling is eind 2019 bereikt. Gemeentelijke ambitie voor 2023 is tenminste 82% afvalscheiding. Eind 2022 zal het nieuwe aanbiedstation 7-Poort geopend worden en zal ook het aanbiedstation in 's-Heerenberg aangepast zijn. Hiermee wordt het mogelijk om de gescheiden inzameling verder te verbeteren en zal het percentage recycling naar verwachting stijgen.

Rol gemeente: samenwerkingsgericht met Zevenaar in RDL-verband. Regulerend, faciliterend en stimulerend in relatie tot burgers.

Doelbereiking is in grote mate afhankelijk van inzet en resultaten van burgers.

Programmadoel

Minder klimaatverandering

De centrale doelstelling voor het klimaatbeleid is minder klimaatverandering. Om klimaatverandering te beperken is, in lijn met het klimaatakkoord, meer bewuste omgang van burgers, bedrijven en instellingen met energie noodzakelijk. Hierbij wordt met name ingezet op meer duurzame energie opwekking en meer energiebesparing. Doelstelling is 100% energieneutraliteit uiterlijk in het jaar 2050 (en 15% in 2023), onder voorbehoud besluitvorming n.a.v. herijking Akkoord van Groenlo (2022). Om deze doelstelling te kunnen behalen wordt in 2022 een nieuwe lokale uitvoeringsagenda vastgesteld. Deze wordt vanaf 2023 in uitvoering genomen en monitoring van de uitvoering zal jaarlijks plaatsvinden. Mogelijke speerpunten hierin zullen zijn de aanpak van energiebesparing, duurzame energieopwekking (o.a. zon op dak en windenergie), uitvoering warmtetransitie, en aanpak energiearmoede. Verwacht wordt dat inzet op deze speerpunten zal bijdragen aan doelbereiking.

Versnelling opwek duurzame energie is noodzakelijk want volgens de meest recente cijfers (peiljaar 2019) loopt Montferland (7,2%) achter op het landelijke gemiddelde (8,6%). Montferland loopt met zonne-energie voor en met windenergie achter op het landelijke gemiddelde.

Rol gemeente: voorwaardescheppend, faciliterend, stimulerend en regisserend. Doelbereiking is in grote mate afhankelijk van inzet en resultaten van burgers, bedrijven, instellingen en overige partners.

Verbonden partijen

Reinigingsdienst de Liemers (RDL)

Met de gemeente Zevenaar wordt in deze gemeenschappelijke regeling RDL samengewerkt om de huishoudelijke afvalstoffen in de beide gemeenten op een efficiënte (kosten) en effectieve (milieu en service) wijze in te zamelen.

Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)

De ODA voert voor de tien deelnemende gemeenten en de provincie Gelderland de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van de milieuregelgeving uit. De ODA draagt samen met haar opdrachtgevers zorg voor een gezonde, schone, veilige en duurzame leefomgeving.

Achterhoekse groene energie maatschappij (Agem)

Wij nemen deel aan deze coöperatie om samen met de zeven andere gemeenten in de Achterhoek energieneutraliteit in de Achterhoek te bereiken. De Agem jaagt de opwekking en het gebruik van groene energie en energiebesparing in de Achterhoek aan. Hierbij streeft men ook na het geld en de werkgelegenheid in de Achterhoek te houden door samen met lokale partners aan de opwekking van groene energie te werken.

Warmtenetwerk Didam B.V.

De gemeente Montferland is voor 5% aandeelhouder in Warmtenetwerk Didam B.V. (WND B.V.) De andere partner is Firan.

Firan is een dochter van Alliander en ontwikkelt, realiseert en exploiteert infrastructuur voor o.a. warmte.

WND B.V. heeft het warmtenet in de Bloemenbuurt gerealiseerd en exploiteert dit nu.

03.3 Kaderstellende (beleids)nota's

- Coalitieprogramma Montferland 2022 - 2026
- Uitvoeringsagenda Montferland energieneutraal 2023-2026 (op te stellen in 2022)
- Ruimtelijk kader opwekking duurzame energie (2020)
- Beleidsnota integrale handhaving Montferland (fysieke leefomgeving, 2020)
- Beleidsnota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) fysieke leefomgeving (2018)
- Gemeentelijk Water en Rioleringsplan Montferland (2022 – 2026)
- Integraal Gemeentelijk verkeer en Vervoerplan 2020 - 2024
- Hondenbeleidsplan
- Speelbeleid (2015 - 2030)
- Beleidsplan wegen (2022 - 2025)
- Beleidsplan zand- en halfverhardingswegen (2019 – 2028)
- Beleidsplan Civiele Kunstwerken (2019 - 2023)
- Beleidsplan Openbare Verlichting (2020 - 2024)
- Bomenbeleidsplan 2020

03.4 Programmaonderdelen

Binnen dit programma herkennen wij twee programmaonderdelen n.l.

- Openbare ruimte;
- Duurzaamheid (Milieu & Afval).

3.4.1 Openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

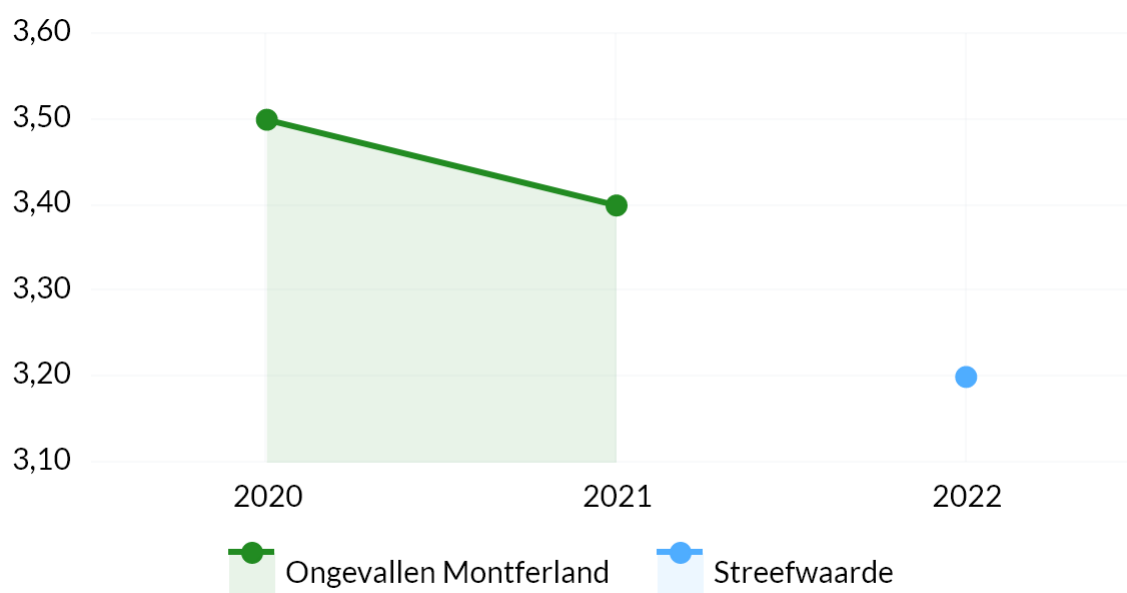
- 1. Ons doel is dat het aantal geregistreerde ongevallen lager blijft dan het landelijk gemiddelde.

In het afgelopen jaar niet mogelijk was een indruk te geven van de geregistreerde ongevallen voor het jaar 2021. Dit was omdat we geen niet de beschikking hadden tot de historische data voor de afgelopen jaren. Dit heeft te maken met het feit dat de software die wij hiervoor gebruiken (= ViaStat) niet up-to-date was. De Provincie Gelderland besloten had ViaStat niet meer te willen gebruiken, maar na overleg heeft de provincie besloten ViaStat weer in gebruik te willen nemen.

Door de beperkte gegevens is het zodoende niet mogelijk om te kijken hoe 2021 en verder zich verhoudt ten opzichte van de afgelopen jaren. We hopen hier in het komende jaar weer inzicht in te kunnen verschaffen.

- Indicatoren Openbare ruimte

Afname aantal geregistreerde ongevallen (st) per 1.000 inwoners met 2% per jaar

Waardesoort	2020	2021	2022
Ongevallen Montferland	3,50 per 1.000 inwoners	3,40 per 1.000 inwoners	-
Streefwaarde	-	-	3,20 per 1.000 inwoners

Wat gaan we daarvoor doen?

- Goed onderhoud onverharde buitenwegen
- Goed onderhouden bermen en wegranden als onderdeel van het reguliere onderhoud wegen
- Revitalisering Bloemenbuurt Didam
- Uitvoering IVVP
- Uitvoering van het Centrumplan Didam
- Herinrichting wegen rondom IKC in 's-Heerenberg - Zeddamseweg, Maria van Nassaulaan en Hogeweg
- Verdere uitvoering geven aan het verkeerscirculatieplan 's-Heerenberg (aanleg fietsstraat Oude Doetinchemseweg en verdere afwaardering Drieheuvelenweg)

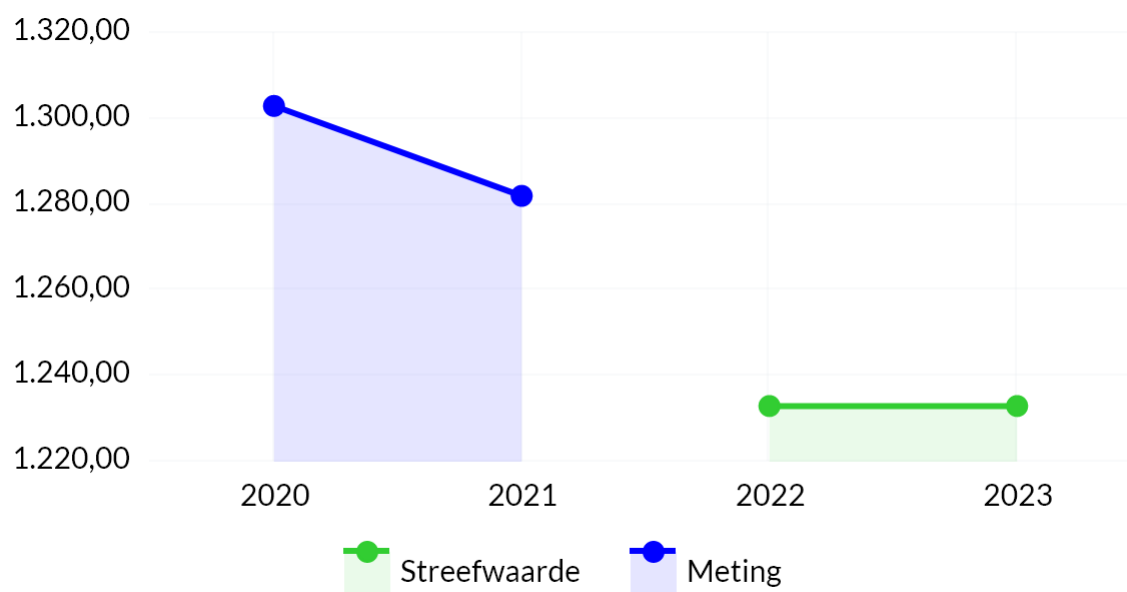
Wat willen we bereiken?

- 2. **Energiebesparing in de openbare verlichting met 10% in 2023 t.o.v verbruik energie in 2018.**

De jaarlijkse besparing op de energie fluctueert omdat deze afhankelijk is van het aantal armaturen dat op basis van leeftijd vervangen wordt. In de periode 2019 – 2023 is een besparing haalbaar van 10% ten opzichte van het energieverbruik openbare verlichting in 2018. Dit was in 2018 een verbruik van 1357,00 mWh.

- Indicatoren Openbare ruimte

Energiebesparing in de openbare verlichting met 10% in 2023 t.o.v 2018.

Waardesoort	2020	2021	2022	2023
Streefwaarde	-	-	1.233,00 mWh (energieverbruik)	1.233,00 mWh (energieverbruik)
Meting	1.303,00 mWh (energieverbruik)	1.282,00 mWh (energieverbruik)	-	-

Wat gaan we daarvoor doen?

- Vervangen van armaturen ouder dan 25 jaar door nieuwe armaturen met LED verlichting

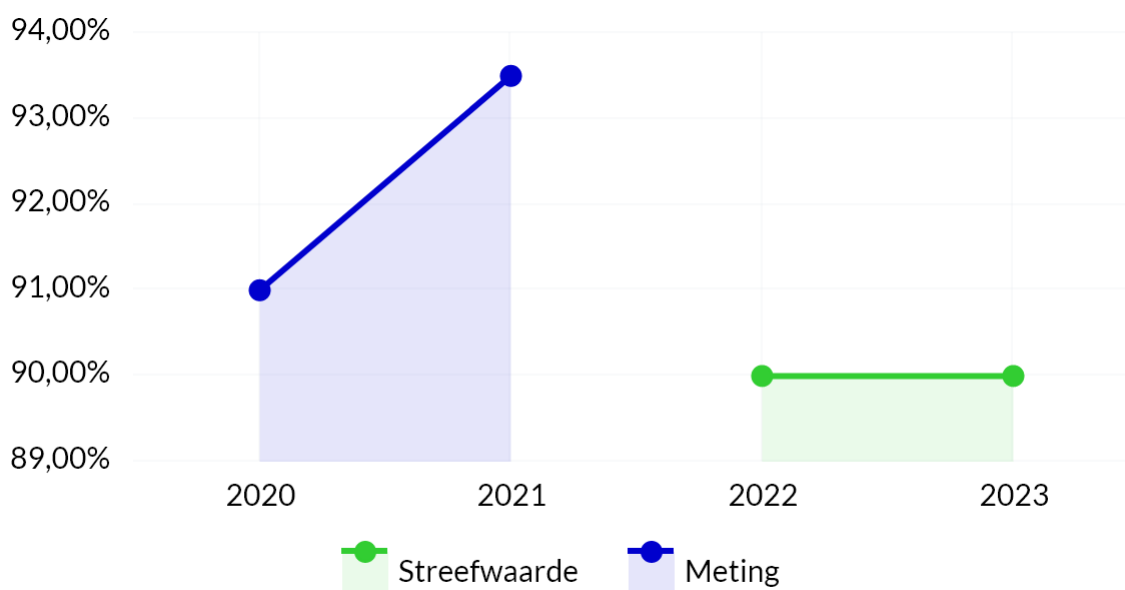
Wat willen we bereiken?

- 3. **Van de schouwpunten in de openbare ruimte voldoet 90% aan de door de raad vastgestelde beeldkwaliteit**

Jaarlijks vinden er meerdere schouwen van de openbare ruimte plaats. Daarbij worden honderden locaties geschouwd. Over het jaar heen moet volgens de CROW (CROW is een kennisorganisatie op het gebied van infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer en werk en veiligheid) 90% van de schouwpunten voldoen aan de door de gemeenteraad vastgestelde beeldkwaliteit. Vooral in het groeiseizoen (mei – okt) is dat nagenoeg niet haalbaar op het onderdeel groen. Met een score van 93,5% in 2021 voldoen wij echter wel aan de norm die gesteld is.

- Indicatoren Openbare ruimte

Percentage van de openbare ruimte dat voldoet aan de vastgestelde beeldkwaliteit

Waardesoort	2020	2021	2022	2023
Streefwaarde	-	-	90,00 %	90,00 %
Meting	91,00 %	93,50 %	-	-

Wat gaan we daarvoor doen?

- Goed onderhoud onverharde buitenwegen.

Er wordt in 2019 een notitie c.q. beleidsplan opgesteld waarin maatregelen worden voorgesteld voor verschillende categorieën zandwegen. Hierin zal ook het minimumniveau van onderhoud benoemd worden.

Op dit moment is structureel € 50.000 beschikbaar. Vooruitlopend op de uitkomsten van het beleidsplan is m.i.v. 2019 jaarlijks structureel € 75.000 extra nodig om bewoonde zandwegen minder te laten stuiven en het onderhoudsniveau te verhogen

(bedrag x € 1.000)

	2018	2019	2020	2021	2022
Onderhoudsniveau zandwegen verhogen		75	75	75	75

- Goed onderhouden bermen en wegranden als onderdeel van het reguliere onderhoud wegen
- Goede ruimtelijke inrichting van kernen waarbij in 2023 verder wordt gegaan met de planvorming voor de herinrichting van de kernen van Azewijn, Braamt, Stokkum Nieuw Dijk en Loil
- Revitalisering Bloemenbuurt Didam
- Uitvoering geven aan het groenbeleidsplan
- Uitvoering van het Centrumplan Didam
- Herinrichting wegen rondom IKC in 's-Heerenberg - Zeddamseweg, Maria van Nassaulaan en Hogeweg
- Verdere uitvoering geven aan het verkeerscirculatieplan 's-Heerenberg (aanleg fietsstraat Oude Doetinchemseweg en verdere afwaardering Drieheuvelenweg)

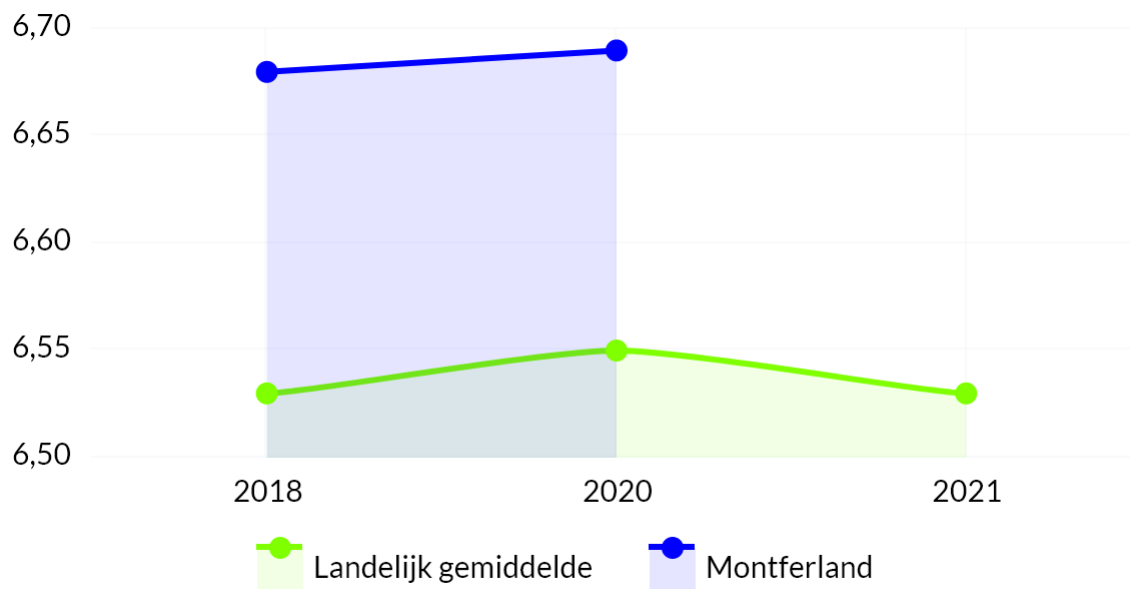
Wat willen we bereiken?

- 4. Wij streven naar een waardering van de fysieke woon- en leefomgeving die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde van dat jaar.

Jaarlijks wordt middels een burgerpeiling ook een waarderingscijfer gegeven voor de fysieke leefomgeving. De waardering van de fysieke leefomgeving in Montferland ligt met een cijfer van 6,69 in 2020 boven het landelijk gemiddelde van 6,51. Wij streven naar een waarderingscijfer dat hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. De uitkomsten van de burgerpeiling 2021 zijn nog niet bekend en zodoende nog niet gepubliceerd.

- Indicatoren Openbare ruimte

Streven naar een waardering van de fysieke woon- en leefomgeving die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde van dat jaar.

Waardesoort	2018	2020	2021
Landelijk gemiddelde	6,53 waarderingscijfer	6,55 waarderingscijfer	6,53 waarderingscijfer
Montferland	6,68 waarderingscijfer	6,69 waarderingscijfer	-

Wat gaan we daarvoor doen?

- Goed onderhoud onverharde buitenwegen.

Er wordt in 2019 een notitie c.q. beleidsplan opgesteld waarin maatregelen worden voorgesteld voor verschillende categorieën zandwegen. Hierin zal ook het minimumniveau van onderhoud benoemd worden.

Op dit moment is structureel € 50.000 beschikbaar. Vooruitlopend op de uitkomsten van het beleidsplan is m.i.v. 2019 jaarlijks structureel € 75.000 extra nodig om bewoonde zandwegen minder te laten stuiven en het onderhoudsniveau te verhogen

(bedrag x € 1.000)

	2018	2019	2020	2021	2022
Onderhoudsniveau zandwegen verhogen		75	75	75	75

- Goed onderhouden bermen en wegranden als onderdeel van het reguliere onderhoud wegen

- Goede ruimtelijke inrichting van kernen waarbij in 2023 verder wordt gegaan met de planvorming voor de herinrichting van de kernen van Azewijn, Braamt, Stokkum Nieuw Dijk en Loil
- Revitalisering Bloemenbuurt Didam
- Uitvoering geven aan het groenbeleidsplan
- Uitvoering IVVP
- Uitvoering van het Centrumplan Didam
- Herinrichting wegen rondom IKC in 's-Heerenberg - Zeddamseweg, Maria van Nassaulaan en Hogeweg
- Verdere uitvoering geven aan het verkeerscirculatieplan 's-Heerenberg (aanleg fietsstraat Oude Doetinchemseweg en verdere afwaardering Drieheuvelenweg)

3.4.2 Duurzaamheid

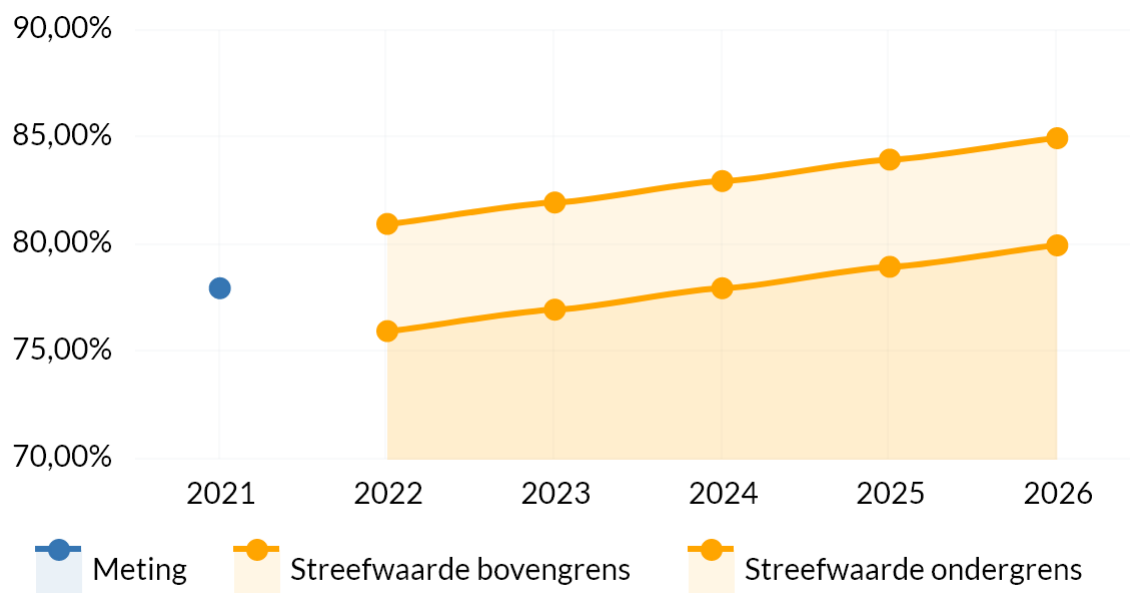
Wat willen we bereiken?

- Ambitie is (tenminste) 82% recycling van het huishoudelijk afval in 2023, met verdere groei daarna.

Bron: RDL. Jaarlijkse berekening (t-1) na ontvangst jaarcijfers RDL.

- Indicatoren Duurzaamheid

Percentage afvalscheiding huishoudelijk afval

Waardesoort	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Meting	78,00 %	-	-	-	-	-
Streefwaarde bovengrens	-	81,00 %	82,00 %	83,00 %	84,00 %	85,00 %
Streefwaarde ondergrens	-	76,00 %	77,00 %	78,00 %	79,00 %	80,00 %

Wat gaan we daarvoor doen?

- In gebruik nemen aangepaste aanbesteding 's-Heerenberg

Wat willen we bereiken?

- **Het percentage hernieuwbare energie neemt toe tot 15% in 2023**

Bron: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Energietransitie/>

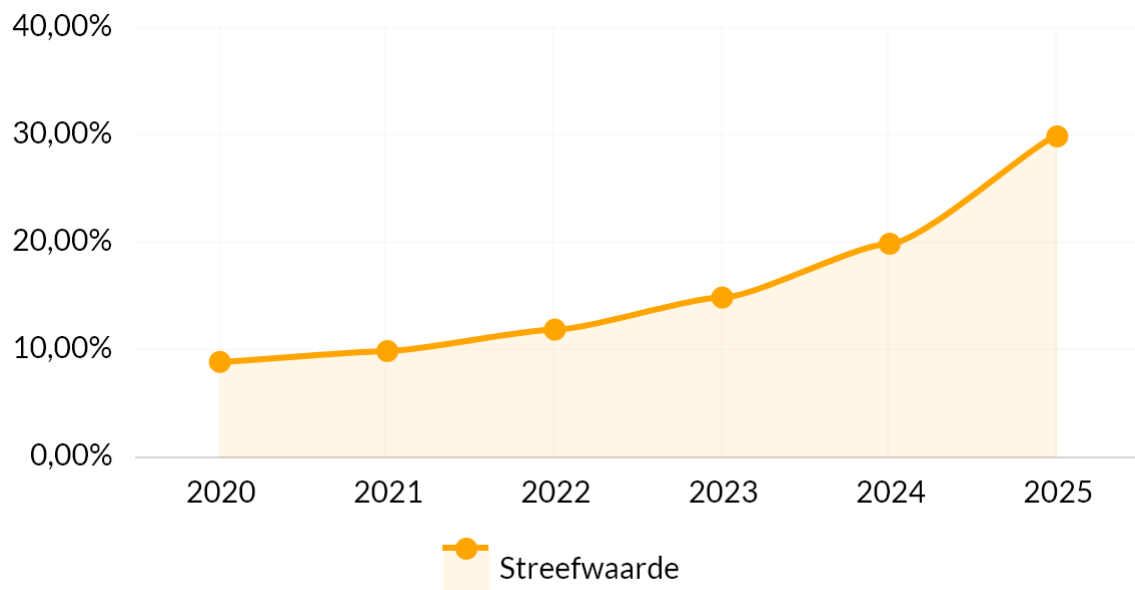
Monitoring resultaten loopt 2 tot 3 jaar achter op de inspanningen.

Grootste versnelling in doelbereiking komt na realisatie projecten grootschalige duurzame energieopwekking (windturbines en zonnedaken), dus naar verwachting na 2024.

- Indicatoren Duurzaamheid

Percentage energieneutraliteit (percentage hernieuwbare energie)

meest actuele meetgegevens volgen ca 3 jaar later (2019: 7,2%)

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde	9,00 %	10,00 %	12,00 %	15,00 %	20,00 %	30,00 %

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoeren en monitoren Uitvoeringsagenda Montferland Energieneutraal 2023-2026

betreft uitvoering en monitoring voortgang geplande projecten (o.a. zonnige bedrijven, warmtetransitie, etc.)

03.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	-15.890	-16.534	-18.211	-19.069	-19.485	-19.788
Baten	11.938	9.980	11.019	11.329	11.477	11.290
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-3.951	-6.554	-7.192	-7.740	-8.008	-8.498
Onttrekkingen	498	384	50	50	214	662
Stortingen	-483	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	15	384	50	50	214	662
Gerealiseerd resultaat	-3.936	-6.170	-7.142	-7.690	-7.795	-7.835

2.1.04 Economie en toerisme

04.1 Missie

Wij streven naar een goed ondernemersklimaat voor alle ondernemers, waarbij er, vanwege de unieke ligging en landschappelijke kwaliteiten van onze gemeente, specifieke aandacht is voor Logistiek en Leisure. Wij stimuleren het economisch klimaat en kiezen voor duurzame ontwikkeling van werkgelegenheid.

04.2 Context en achtergronden

Doel:

Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid en hebben een belangrijke bijdrage in de sociale structuur van onze gemeenschap. Montferland streeft daarom, met inachtneming van de geldende wet- en regelgeving, naar een sterker ondernemersklimaat en ondernemersvriendelijkere dienstverlening voor alle ondernemers. Daarbij is er, vanwege de unieke ligging en landschappelijke kwaliteiten van de gemeente, specifieke aandacht is voor logistiek en leisure. Hierbij wordt gezocht naar meer balans met de omgeving en wordt rekening gehouden met de draagkracht van het gebied..

Achtergrond:

Montferland is uniek gelegen aan de A12/BAB-3, één van de belangrijkste transportassen naar het Europese achterland, daardoor was er een evenwichtig deel van de bedrijventerreinen gereserveerd voor de logistiek en is Industrierrein 's-Heerenberg volledig ontwikkeld. Gelet op de veranderde wensen van voornamelijk inwoners gaan we nu volledig inzetten op lokale bedrijvigheid.

De natuurlijke omgeving biedt veel mogelijkheden voor recreatie en toerisme. Deze kansen moeten benut worden door samenwerking met de branche vanuit een gedegen toeristisch beleid vanuit een gezamenlijke, lokale en regionale visie. De kansen worden mede bepaald door een marktgerichte houding en integrale en grensoverschrijdende benadering. Daarbij moet een balans worden gevonden met de draagkracht van het gebied.

04.3 Kaderstellende (beleids)nota's

- Coalitieakkoord bestuursperiode 2022-2026
- Subsidieregeling Recreatie en Toerisme Montferland 2021-2
- R&T-beleid 'Mooi Montferland - De Groene Poort van Nederland' (2020)
- Regionaal Programma Werklocaties (2021)
- Economische beleidsnota tot 2030 (2018)
- Omgevingsvisie en -verordening provincie Gelderland (2018)
- Nota Grondbeleid
- Structuurvisie Montferland (2009)
- Structuurvisie Industrierrein 's-Heerenberg (2019)
- Liemers Economische Visie
- Visie Regio Arnhem-Nijmegen Groene Metropoolregio (2020)

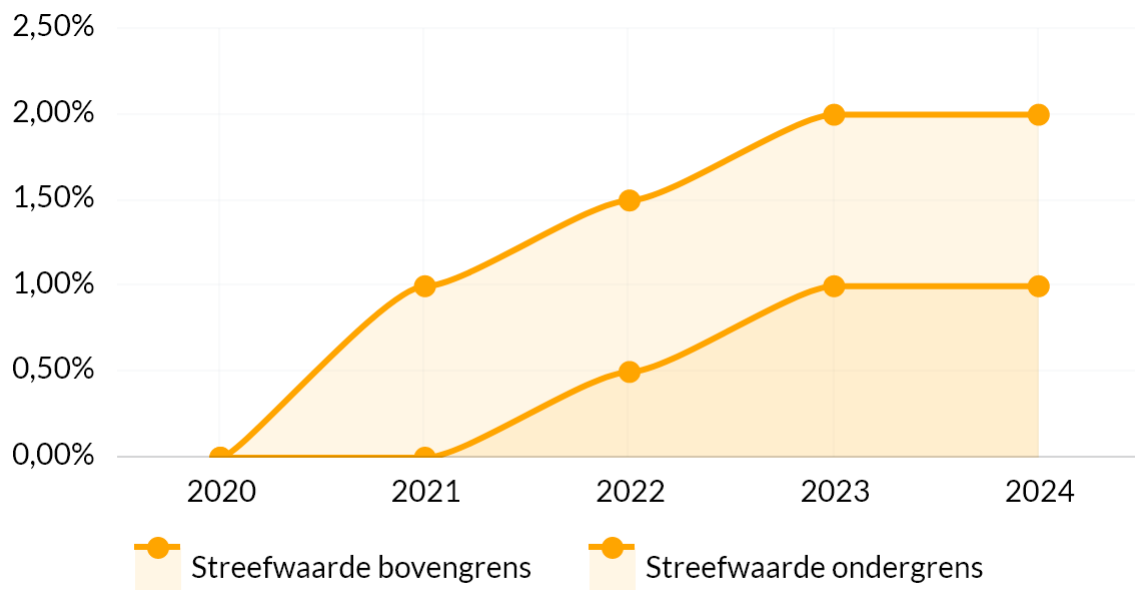
04.4 Wat willen we bereiken?

- In 2024 heeft Montferland 1-2% meer groei in het aantal R&T-banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar, dan de gemiddelde groei in de Achterhoek.

Op dit moment scoort Montferland ten opzichte van de andere gemeenten in de Achterhoek op deze indicator al erg goed. Enkel Oost-Gelre en Winterswijk hebben meer banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar. Met ons nieuwe R&T-beleid beogen we harder te groeien op dit vlak dan de andere gemeenten in de Achterhoek.

Ter verduidelijking: onder de Achterhoekse gemeenten worden de volgende gerekend (op basis van Stichting Achterhoek Toerisme): Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Doesburg, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen.

Groei aantal R&T-Banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-74 jaar t.o.v. gemiddelde groei Achterhoek (Achterhoek = benchmark)

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	0,00 %	1,00 %	1,50 %	2,00 %	2,00 %
Streefwaarde ondergrens	0,00 %	0,00 %	0,50 %	1,00 %	1,00 %

Wat gaan we daarvoor doen?

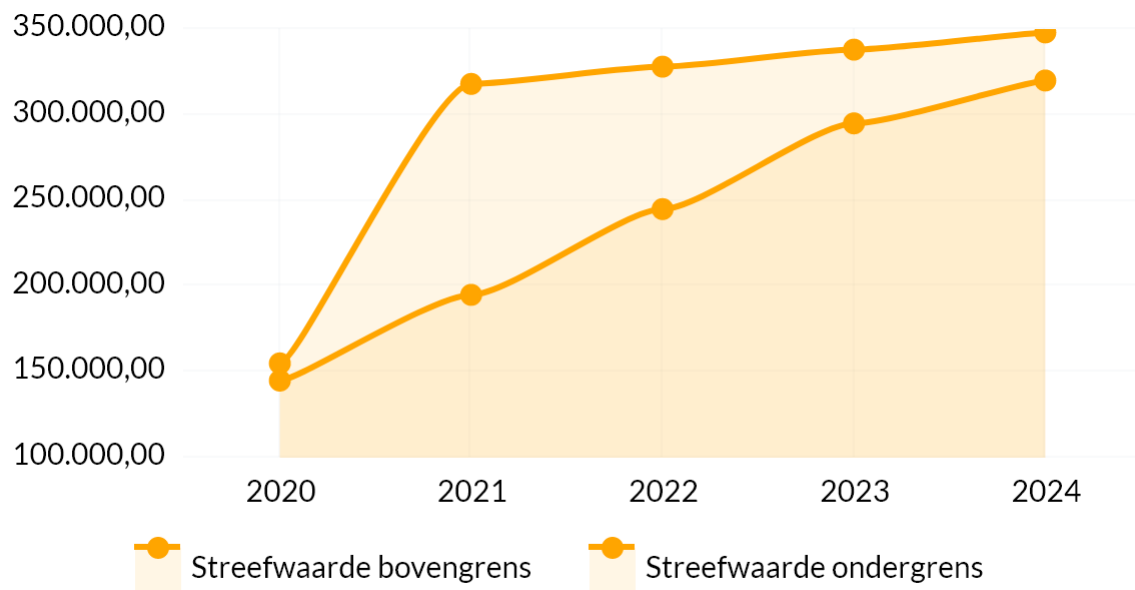
- Gesprekken voeren met grotere toeristische ondernemingen in Montferland over eventuele toekomstplannen
- Investeren in de toeristische promotie van Montferland
- Inzet Toeristenbelasting enkel voor R&T
- Uitvoering geven aan het gezamenlijk ontwikkelde R&T-beleid

04.4 Wat willen we bereiken?

- In 2024 heeft Montferland 5% meer toeristische overnachtingen dan in 2019.

Het aantal toeristische overnachtingen in Montferland heeft zich sneller hersteld van de coronacrisis dan verwacht. De cijfers van 2021 liggen alweer boven het niveau van 2019. Daarom is de doelstelling bijgewerkt en omgezet in de oorspronkelijke doelstelling, gericht op een stijging van het aantal overnachtingen

Aantal recreatieve overnachtingen

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	155.000,00	318.000,00	328.000,00	338.000,00	348.000,00
Streefwaarde ondergrens	145.000,00	195.000,00	245.000,00	295.000,00	320.000,00

Groei in aantal toeristische overnachtingen in Montferland t.o.v. 2019

Wat gaan we daarvoor doen?

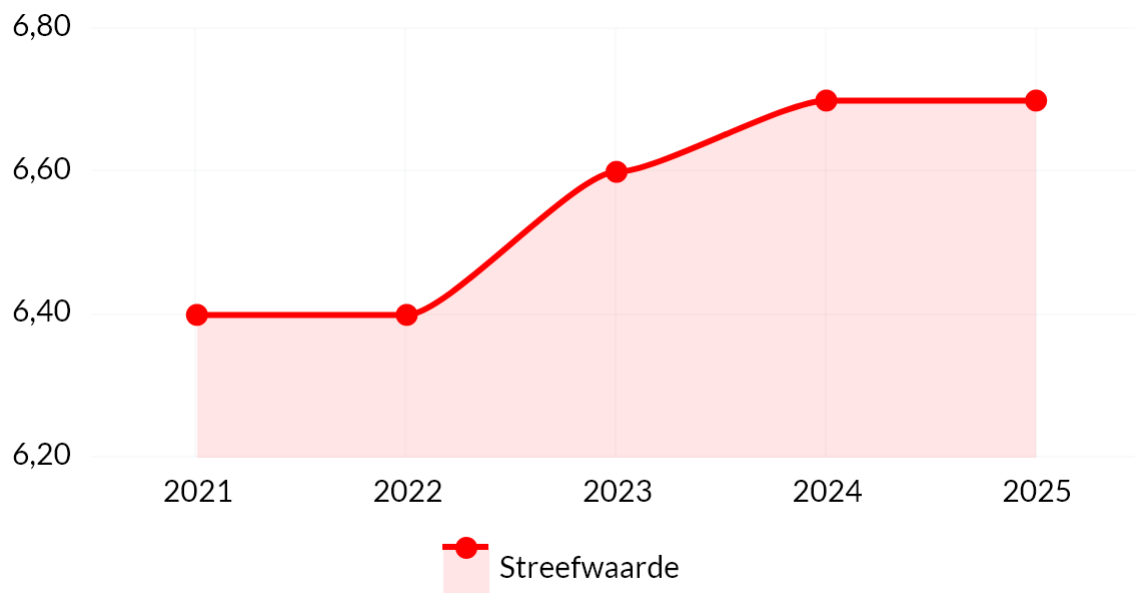
- Gesprekken voeren met grotere toeristische ondernemingen in Montferland over eventuele toekomstplannen
- Investeren in de toeristische promotie van Montferland
- Inzet Toeristenbelasting enkel voor R&T
- Uitvoering geven aan het gezamenlijk ontwikkelde R&T-beleid

04.4 Wat willen we bereiken?

- In 2024 moet de score van gemeente Montferland op het vlak van ondernemingsklimaat en vestigingsklimaat minimaal gelijk zijn met het gemiddelde van Nederland.

De laatst gemeten score uit 2020 van het ondernemingsklimaat en vestigingsklimaat (respectievelijk 6,47 en 6,17) liggen onder het landelijk gemiddelde (6,73 en 6,61). In 2024 willen we deze achterstand hebben ingehaald.

Waarderingscijfer Ondernemersklimaat

Bron: Waar staat je gemeente

Waardesoort	2021	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde	6,40	6,40	6,60	6,70	6,70

Wat gaan we daarvoor doen?

- Aantal bedrijfscontacten vanuit gemeente (bestuur en ambtelijk) intensiveren
- Ondernemerspeiling in 2024 verrichten
- Uitvoering geven aan het gezamenlijk ontwikkelde R&T-beleid.
- Uitwerken plannen bedrijventerreinen

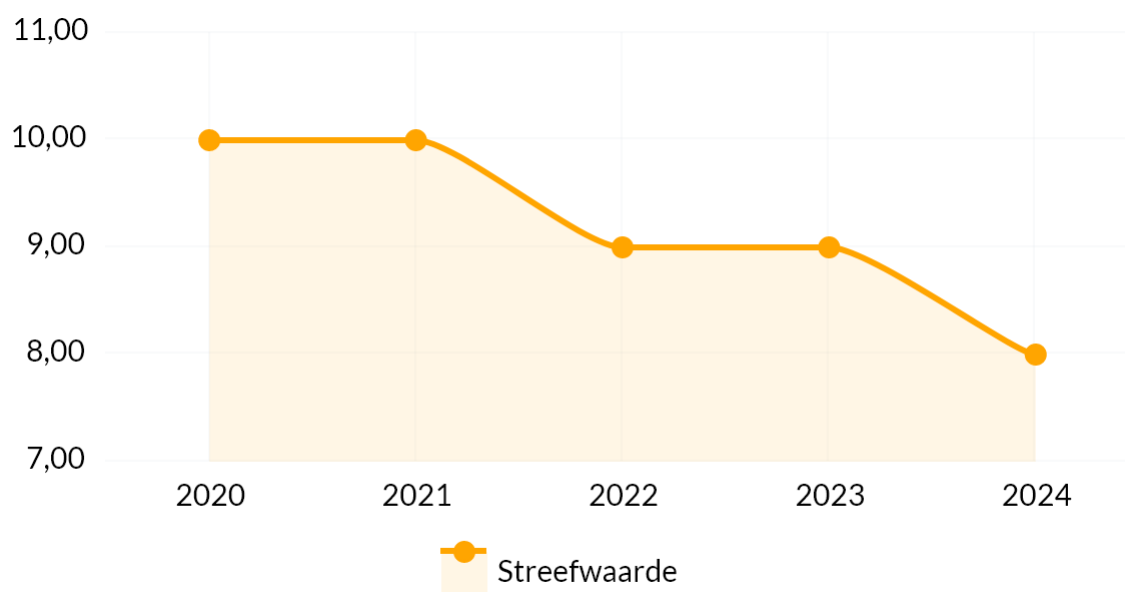
04.4 Wat willen we bereiken?

- In 2024 staat Montferland binnen de Achterhoek in de top 8 van het aantal R&T-vestigingen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar.

In 2019 staat Montferland samen met Oost-Gelre en Aalten op een gedeelde 10e plek in de Achterhoek wat betreft het aantal R&T-vestigingen. Dit is opvallend, omdat Montferland ook samen met Oost-Geldre in de top 3 staat van het aantal R&T-banen. Dit betekent dat Montferland (en ook Oost-Gelre) voor haar toeristische overnachtingen afhankelijk is van een beperkt aantal grote vestigingen. Voor stabiliteit van de R&T-sector in de gemeente is het van belang om deze afhankelijkheid te verkleinen en dus te streven naar een groter aantal R&T-vestigingen.

Ter verduidelijking: onder de Achterhoekse gemeenten worden de volgende gerekend (op basis van Stichting Achterhoek Toerisme): Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Doesburg, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen.

R&T-vestigingen per 1.000 inwoners in leeftijd 15-74 jaar: plaats van Montferland in de ranglijst van Achterhoekse gemeenten (Achterhoek = benchmark)

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	10,00	10,00	9,00	9,00	8,00

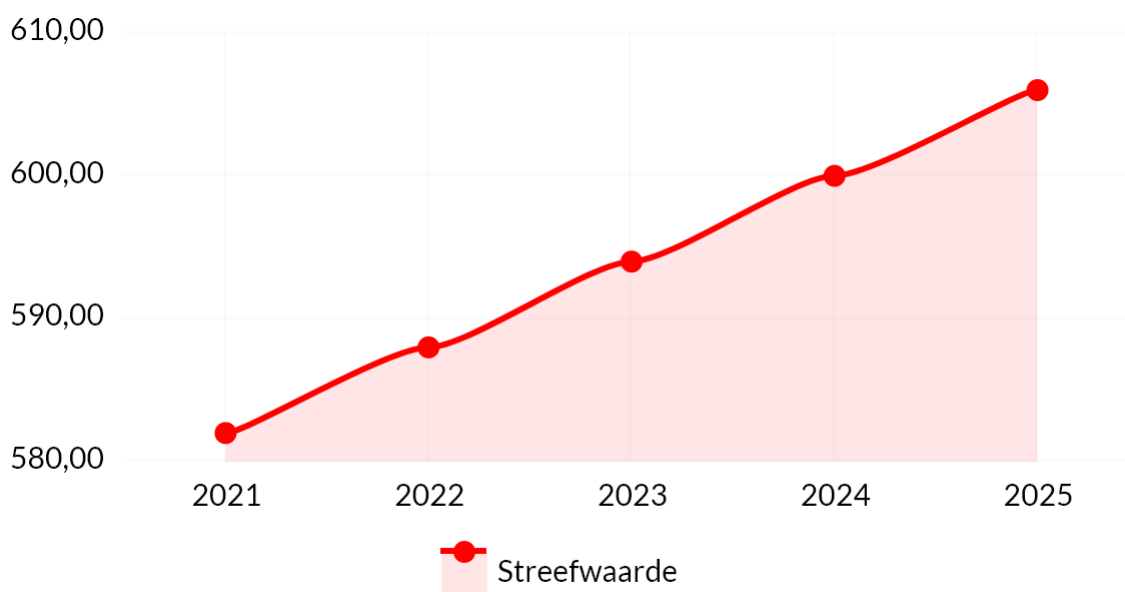
Wat gaan we daarvoor doen?

- Investeren in de toeristische promotie van Montferland
- Inzet Toeristenbelasting enkel voor R&T
- Uitvoering geven aan het gezamenlijk ontwikkelde R&T-beleid

04.4 Wat willen we bereiken?

- Jaarlijkse toename met tenminste 1% van het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 – 74

Aantal banen per inwoner

Waardesoort	2021	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde	582,00	588,00	594,00	600,00	606,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoering geven aan de economische visie Montferland

04.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	-7.853	-808	-612	-593	-579	-578
Baten	8.052	447	484	471	471	471
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	200	-361	-128	-121	-108	-107
Onttrekkingen	136	503	300	300	300	0
Stortingen	-470	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-334	503	300	300	300	0
Gerealiseerd resultaat	-135	142	172	179	192	-107

2.1.05 Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl

5.1 Missie

In Montferland heeft iedere inwoner het vermogen om in goede gezondheid te wonen, werken en recreëren. Alle kinderen hebben gelijke kansen om gezond en zelfstandig op te groeien. Alle ouderen genieten van een vitale en zorgeloze oude dag in hun vertrouwde omgeving. In Montferland doet elke inwoner er toe en doet mee naar eigen mogelijkheden!

5.2 Context en achtergronden

Door een goede gezondheid zijn inwoners beter en langer in staat om zelfstandig regie te voeren over het eigen leven. Dit voorkomt niet alleen - dure - zorgafhankelijkheid, maar geeft vooral meerwaarde aan het eigen leven én dat van een ander. *'voorkomen is beter dan genezen'* is een bekend spreekwoord dat hier zeker van toepassing is. We zetten sport, bewegen en een gezonde leefstijl in als middel inzetten om maatschappelijke effecten te bereiken. De gemeentelijke taak ligt vooral bij preventie. Goede voorlichting, een goed functionerende gezondheidszorg en projecten gericht op het stimuleren van een gezonde leefstijl leveren hier een belangrijke bijdrage aan. Ook de beschikbaarheid van goede sport- en beweegvoorzieningen, voor iedereen betaalbaar en uitnodigend voor specifieke doelgroepen, is daarbij belangrijk.

In Montferland wonen meer inwoners met gezondheidsachterstanden en ongezonde leefgewoonten dan gemiddeld in Nederland. Inwoners met een hoge sociaal economische status (SES) leven circa zeven jaar langer en circa vijftien jaar langer zonder beperkingen dan inwoners met een lage SES. Elke inwoner van Montferland verdient een kans op een goede gezondheid, dus richten we bij het verkleinen van de sociaal economische gezondheidsverschillen ons op inwoners met een lagere SES. Daarbij is aandacht voor de beperktere gezondheidsvaardigheden van belang. Inwoners met beperktere gezondheidsvaardigheden vinden het lastig om informatie over hun gezondheid te begrijpen en toe te passen. Zij hebben ook meer moeite met het vinden van de weg in de zorg.

Verbonden partijen:

GGD Noord- en Oost-Gelderland (GGD NOG)

De GGD is de gezondheidsdienst van 22 gemeente. De GGD NOG bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners. Zij voert de taken vanuit de Wet Publieke Gezondheid namens de gemeente uit.

Achterhoek in beweging

Achterhoek in Beweging is een initiatief van de Achterhoekse gemeenten. Samen met betrokken partners in onder andere zorg, onderwijs, cultuur, bedrijfsleven en sport stelt de organisatie de kracht van bewegen en een gezonde leefstijl (met sport als katalysator) in de Achterhoek centraal.

5.3 kaderstellende (beleids) nota's

- Coalitieakkoord bestuursperiode 2022-2026
- Verbindend Kader Sociaal Domein
- Sportnota 'Montferland Beweegt' 2020-2023
- Lokaal beweeg- en sportakkoord 'Heel Montferland Beweegt'
- Uitvoeringsagenda Achterhoek in Beweging 2020-2024
- Regionaal Preventie Akkoord: Gezondheid en geluk voorop in de Achterhoek 2020-2030
- Bestuursagenda GGD Noord en Oost-Gelderland: NOG Gezonder
- Beleidsplan Spelen in Montferland: Spelen, bewegen en ontmoeten voor jong en oud 2015-2030

5.4 Wat willen we bereiken?

- Meer inwoners ervaren een goede gezondheid.

Inwoners ervaren een (zeer) goede gezondheid (Dalende trend omzetten in stijgende lijn: Streven is minimaal 73,7 %, indien mogelijk 74,25%).

De grafiek toont het percentage inwoners van 20 jaar en ouder dat hun gezondheid als 'zeer goed' of 'goed' ervaart.

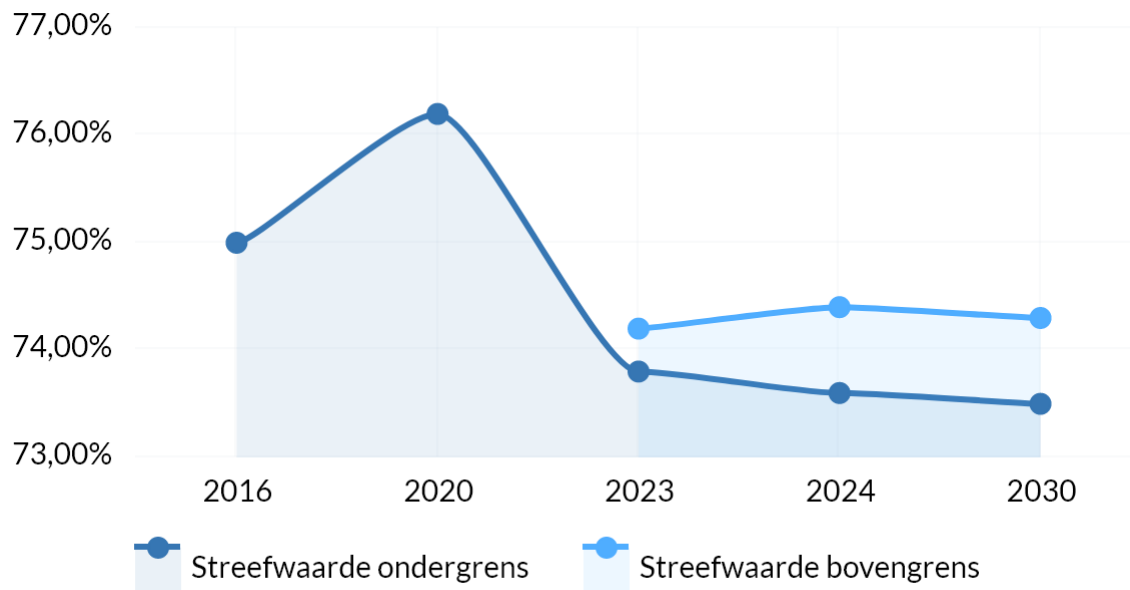
De trend is dat de ervaren (zeer) goede gezondheid van onze inwoners daalt bij een beleidsarme ontwikkeling. In 2017 ervoer nog 74,2% van de inwoners een (zeer) goede gezondheid

(Achterhoek: 76,5% Nederland: 75,8%). Volgens de trend gaat in 2030 73,5% van onze inwoners een goede gezondheid ervaren (Achterhoek: 75,8% Nederland: 75,3%). We streven er naar om de daling (- 0.7%) te beperken en in een lichte stijging om te zetten (+ 0.1%).

- Indicatoren

het percentage van de volwassenen dat de gezondheid als goed ervaart.

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassen en Ouderen van de GGD, CBS en RIVM (2016 en 2020) via het Regiobeeld Montferland

Waardesoort	2016	2020	2023	2024	2030
Streefwaarde ondergrens	75,00 %	76,20 %	73,80 %	73,60 %	73,50 %
Streefwaarde bovengrens	-	-	74,20 %	74,40 %	74,30 %

Wat gaan we daar voor doen?

- Het beheren en onderhouden van een goed dekkend AED netwerk
- Het integraal bevorderen van gezondheid bij andere beleidsterreinen
- Het opstellen van een preventie- en handavingsplan alcohol en drugs
- Het sluiten van lokaal preventieakkoord
- Het stimuleren van een gezonde en rookvrije omgeving
- Uitvoering taken vanuit de wet Publieke Gezondheid door de GGD Noord en Oost-Gelderland
- We stimuleren een gezonde leefstijl bij groepen/trajecten als kwetsbare zwangeren, tienermoeders, statushouders, mensen in schuldhulpverlening, bijstandsgerechtigden en participatietrajecten.

5.4 Wat willen we bereiken?

- [Meer inwoners gaan voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen \(NNGB\)](#)

Inwoners voldoen aan de beweegrichtlijn

De grafiek toont het percentage inwoners dat voldoet aan de beweegrichtlijn.

De trend is dat het aantal inwoners dat voldoet aan de beweegrichtlijn stijgt bij een beleidsarme

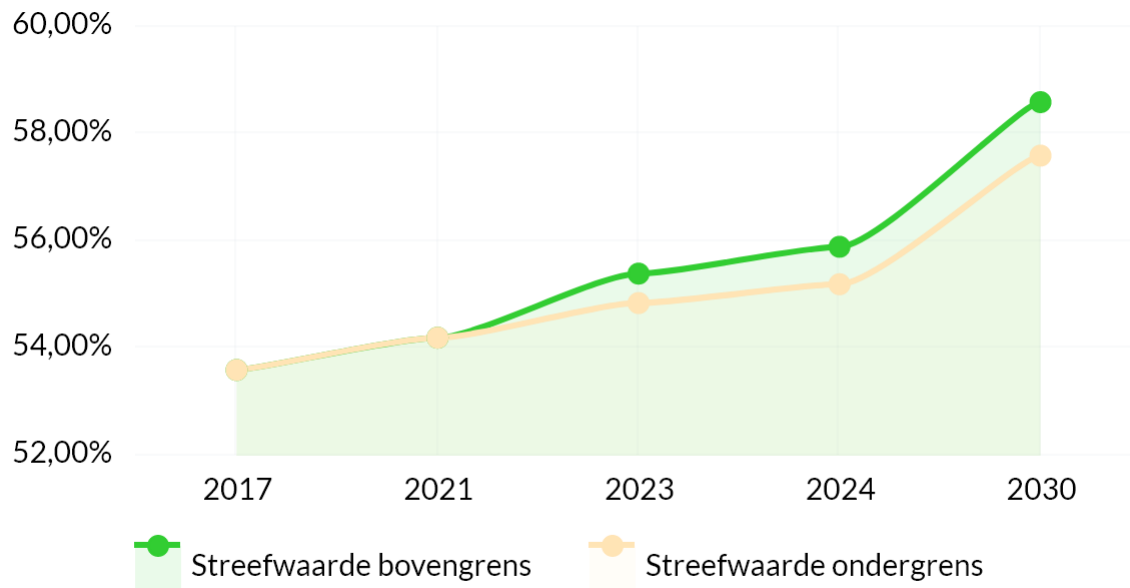
ontwikkeling. In 2021 voldeed 54,2 % van de inwoners aan de beweegrichtlijnen. Volgens de trend gaat in 2030 57,6% van onze inwoners aan de beweegrichtlijnen voldoen (Achterhoek: 59,6% Nederland: 58,8%). We streven naar een grotere stijging dan 4,0%.

- Indicatoren

Beweegnorm volwassenen

Bron: Volksgezondheid ToekomstVerkenning (VTV) van het RIVM via het Regiobeeld Montferland. De VTV brengt de belangrijkste toekomstige ontwikkelingen op het gebied van volksgezondheid en zorg in kaart.

In 2018 is de meest recente volledige VTV verschenen. De volgende volledige VTV verschijnt naar verwachting in 2024.

Waardesoort	2017	2021	2023	2024	2030
Streefwaarde bovengrens	53,60 %	54,20 %	55,40 %	55,90 %	58,60 %
Streefwaarde ondergrens	53,60 %	54,20 %	54,85 %	55,20 %	57,60 %

Wat gaan we daar voor doen?

- Breedtesportevenementen inzetten als middel om de sport- en beweegdeelname te bevorderen
- Het contineren van het aanbieden van (extra) bewegingsonderwijs op scholen
- Inwoners helpen om een passende sport te vinden door de zichtbaarheid van het sportaanbod beter in beeld te brengen
- Toegankelijke en beweegvriendelijke openbare ruimte creëren
- Verenigingen stimuleren om de stap te zetten op weg naar een open club
- De buurtsportcoaches brengen kwetsbare groepen in beweging
- Vergroten en stimuleren van het sportaanbod voor senioren
- Versterken en ontwikkelen van sportaccommodaties op basis van de behoefte van de inwoners
- Onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheid een nieuwe zwemb voorziening in Didam te realiseren

5.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	-6.672	-6.211	-7.036	-6.040	-6.478	-5.930
Baten	2.078	749	1.124	1.040	1.040	1.040
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-4.594	-5.462	-5.912	-5.000	-5.438	-4.890
Onttrekkingen	46	679	32	15	400	0
Gerealiseerd resultaat	-4.548	-4.783	-5.881	-4.985	-5.038	-4.890

2.1.06 Jeugd, onderwijs en cultuur

6.1 Missie

Montferland is een gemeente waar jongeren veilig en gezond kunnen opgroeien en ontwikkelkansen hebben. Inwoners hebben de mogelijkheden om hun talenten te ontwikkelen en kunnen deelnemen aan culturele activiteiten in hun woonomgeving.

6.2 Context en achtergronden

Jeugd

Programmadoel

Het bieden van noodzakelijke hulp en ondersteuning om beperkingen op te heffen en achterstanden te voorkomen specifiek voor de jongeren die dat nodig hebben.

Goede, tijdige en passende jeugdzorg, met een belangrijke rol voor de eigen omgeving, voorkomt zwaardere zorg.

Centralere inkoop gespecialiseerde jeugdzorg en verbetering jeugdzorgketen is gericht op betere zorg. De Gelderse verbeteragenda waarbij gewerkt wordt aan een verbetering van de keten rondom kindbescherming is hier een concrete uitwerking van.

De lijn van snel de juiste lijn inzetten, bijv. via praktijkondersteuners huisartsen, wordt door de gemeente Montferland doorgezet. Ook het sociale netwerk, het onderwijs en het jongerenwerk wordt nadrukkelijk betrokken bij de ondersteuning. Er snel bij zijn, liefst met jeugdhulp zonder indicatie, om inzet van zwaardere zorg te voorkomen.

We zien dat een deel van de Montferlandse jongeren het moeilijk heeft en de redenen daarvoor zijn divers. Naast Corona als aanjager van een aantal trends zien we dat de samenleving steeds complexer wordt en bijvoorbeeld de echtscheidingsproblematiek toeneemt. Er sprake is van een toename van psychische problemen c.q. het jeugdzorggebruik hiervan en een normalisering van middelengebruik en geweld binnen de jongeren(sub)cultuur. Hier moeten we meer dan voorheen met onze partners in het veld de schouders onder zetten maar ook opvoeders en hun omgeving aanspreken op hun verantwoordelijkheden.

We voeren een actief preventiebeleid samen met onze partners in het veld. Met preventie en vroegsignalering kunnen we problemen in een vroeg stadium opsporen en klein houden. Dit voorkomt op termijn de inzet van dure ondersteuning of hulp. We zijn alert op kansen voor innovaties en voeren pilots uit als die goed onderbouwd passen in onze doelstellingen. Hoewel we als gemeente 'in control' zijn, blijven we afhankelijk van externe factoren waarop we veelal geen invloed hebben. Hierbij moet gedacht worden aan veranderingen in wet- en regelgeving, demografische factoren, economische ontwikkelingen, een Coronacrisis en conflicten zoals in Oekraïne.

Door Corona zijn er mogelijkwerwijs achterstanden ontstaan bij de jeugd. Dit kan een nasleep hebben in het jaar 2023. De GGD heeft de opdracht dit te monitoren en de opbrengst hiervan kan aanleiding zijn voor gerichte acties.

Onze gemeente heeft een grote bevolkingsgroep die taalarm opgroeit en daardoor een taalachterstand dreigt op te lopen. Een goede beheersing van de Nederlandse taal wordt gezien als voorwaarde om volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving.

Onderwijs

Programmadoel

De gemeente streeft naar goede kwantiteit en kwaliteit van onderwijshuisvesting om de ontwikkelkansen van de Montferlandse kinderen te faciliteren.

Onderwijs is van essentieel belang om talenten te ontwikkelen. Goede onderwijsvoorzieningen helpen daarbij. De gemeente blijft dan ook investeren in onderwijsvoorzieningen, zodat deze voldoen aan de eisen van deze tijd.

De eerste prioriteit is het realiseren van een brede school in 's-Heerenberg. In dit gebouw zullen alle leerlingen van 's-Heerenberg onderwijs gaan volgen. Ook zal daar de bibliotheek in gehuisvest worden en kinderopvang. Dit alles vanuit het oogmerk om kinderen optimale ontwikkelkansen te bieden in een prettige omgeving.

Leefbaarheid en Cultuur

Programmadoel

De gemeente streeft naar handhaving van een divers aanbod van culturele voorzieningen en activiteiten waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en zich kunnen ontplooien. Daarbij is het van belang is dat draagvlak en initiatief vanuit de gemeenschappen en inwoners zelf komt.

Cultuur en leefbaarheid dragen bij aan de persoonlijke ontwikkeling van onze inwoners. Cultuur is gezond, heeft een positieve invloed op de persoonlijke ontwikkeling van mensen en draagt bij aan saamhorigheid in onze samenleving.

Cultuur is een middel om mensen te betrekken bij de samenleving. Een samenleving die te kampen heeft met toenemende individualisering en groeiende tegenstellingen. Het leven van mensen speelt zich meer en meer af in de eigen bubbel. Dit wordt versterkt door de 'online samenleving' als gevolg van voortdurende digitalisering. Dit leidt tot meer eenzaamheid en een groter wordende kloof in de samenleving. Dit vertaalt zich in teruglopende vrijwilligers en deelnemersaantallen.

Naast deze trend heeft ook de coronapandemie zijn sporen nagelaten. Door bijna 2 jaar van stilstand als gevolg van deze pandemie is het culturele leven -nog- niet terug op het oude niveau. Vrijwilligers en deelnemers zijn afgehaakt vanwege leeftijd of hebben ontdekt dat er ook andere activiteiten kunnen worden ondernomen. Maar juist de sociale binding en cohesie is noodzakelijk voor een gezonde samenleving. Mensen komen daardoor in contact met anderen en voelen zich onderdeel van die samenleving. Dat geldt zeker waar het gaat om kunstbeoefening. Daarom heeft de gemeente, naast het al bestaande subsidie instrument, ingezet op het daar waar mogelijk ondersteunen van het lokale culturele verenigingsleven waar dat te kampen heeft met de gevolgen van de coronapandemie. Maar uiteindelijk zal het draagvlak wel vanuit de samenleving zelf moeten komen. Het -bestaande- (volks)culturele aanbod in de gemeente is zeer divers. Montferland hanteert als uitgangspunt de zelfredzaamheid van culturele verenigingen in de gemeente alsmede het lokale draagvlak daarvoor. Daarnaast vindt de gemeente een 'persoonlijk ontwikkel/leerelement' belangrijk.

De culturele infrastructuur is vooral kleinschalig en dicht bij huis. Dat betekent dat de inwoners van Montferland voor een meer professioneel cultuur- en theateraanbod zijn aangewezen op voorzieningen in de regio.

De bibliotheek vervult een belangrijke taak waar het gaat om leesbevordering, digitale ontwikkeling van mensen en ondersteuning bij het zoveel mogelijk zelfstandig functioneren in een alsmaar complexer wordende -digitale- samenleving.

Muziekonderwijs is, naast het culturele aspect, van belang voor de ontwikkeling van kinderen. Ook voor volwassenen kan muziek en het zelf muziek maken grote betekenis hebben.

Verbonden partijen

GGD Noord- en Oost-Gelderland (GGD NOG)

De GGD is de gezondheidsdienst van 22 gemeenten. De GGD NOG bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners. Zij voeren de taken vanuit de Wet Publieke Gezondheid namens de gemeenten uit.

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL)

Het ECAL is een gemeenschappelijke regeling voor de gemeenten in de Achterhoek en voert de wettelijke archieftaken uit conform de Archiefwet. Daarnaast voert de ECAL ook voor de provincie en drie andere gemeenten overige erfgoedtaken uit, zoals documentatie en onderzoek en heeft een publieksfunctie.

Huisvesting Voortgezet Onderwijs in de Liemers

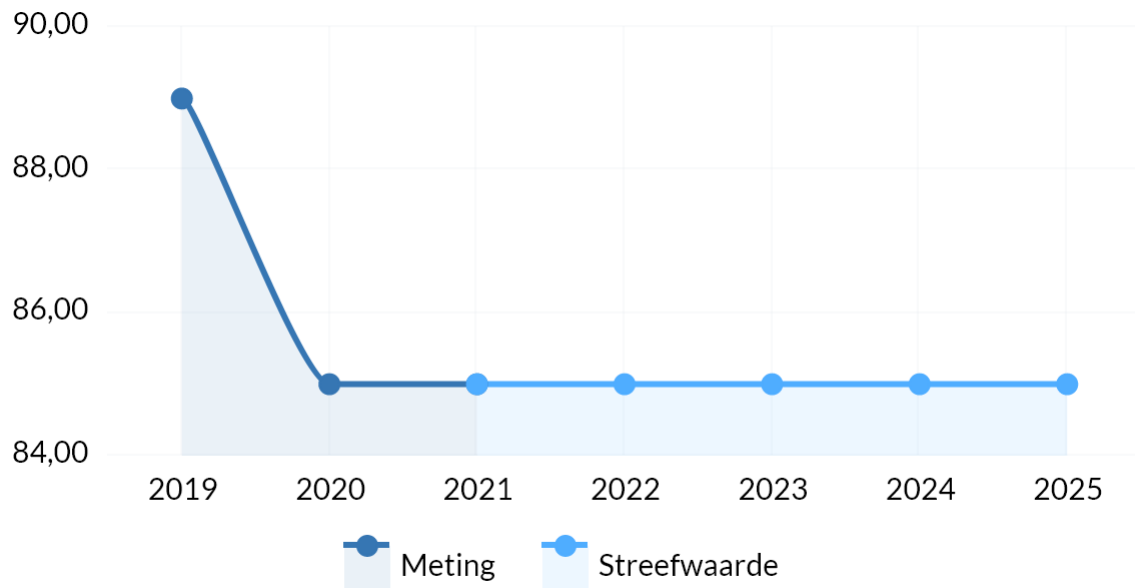
De uitvoering, financiering en bekostiging van de huisvesting van het voortgezet onderwijs in de gemeenten Duiven, Montferland en Zevenaar is aan deze gemeenschappelijke regeling opgedragen.

6.3 Kaderstellende (beleids)nota's

- Nota "Wijk- en kerngericht werken"
- Subsidieregeling Jeugd en Onderwijs Montferland 2019
- Coalitieakkoord Bestuursperiode 2022-2026
- Onderwijshuisvestingsvisie 2015-2023 gemeente Montferland
- Visie Muziekonderwijs Montferland 2020

6.4 Wat willen we bereiken?

- Het percentage personen dat de kwaliteit van de ondersteuning jeugdhulp als goed ervaart is 85%
- Indicatoren

Clienttevredenheidsonderzoek 85 % tevreden ouders en jongeren

Waardesoort	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Meting	89,00	85,00	85,00	-	-	-	-
Streefwaarde	-	-	85,00	85,00	85,00	85,00	85,00

Wat gaan we daar voor doen?

- Bij de inkoop van ondersteuning en de gesprekken met aanbieders blijven we streven naar kwaliteitsverbetering van de geboden ondersteuning. In de keukentafelgesprekken denken we mee met oplossingen die passen bij de behoefte van de jongeren
- We voeren een continu-onderzoek uit waarin we gedurende de klantreis de cliënttevredenheid meten. Op deze manier kunnen we op ieder wenselijk moment een scherp beeld krijgen van de ervaringen van cliënten met de dienstverlening en bijsturen

6.4 Wat willen we bereiken?

- Het aantal geïndiceerde jeugdzorgtrajecten blijft stabiel (peiljaar 2023)
- Indicatoren

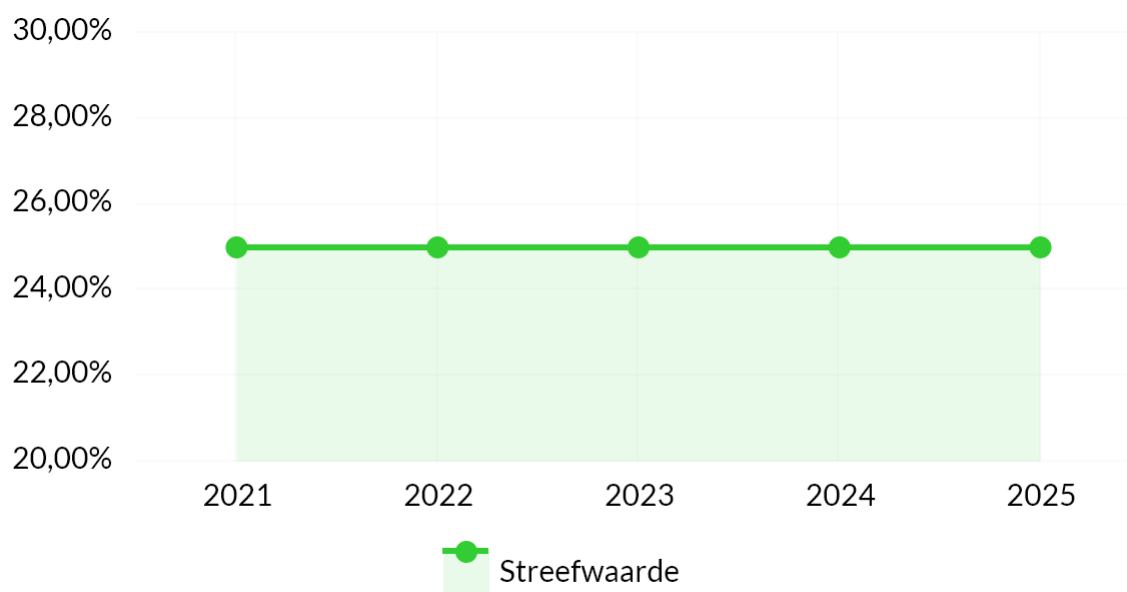
Aantal indicaties per 31-12 van het betreffende jaar**Wat gaan we daar voor doen?**

- Het aantal voorliggende voorzieningen uitgevoerd door het sociaal team Jeugd, POH en SMW stijgt (met 10% tot 2025 (2023 peiljaar))
- Aantal voorliggende voorzieningen zo mogelijk uitbreiden zodat er meer alternatieven zijn voor geïndiceerd aanbod
- Meer jongeren toeleiden naar voorliggende voorzieningen
- Voldoende formatie en deskundigheid behouden
- Waar mogelijk zetten we groepswerk in

6.4 Wat willen we bereiken?

- De kwaliteit van het aangeboden Voor - en vroegschoolse educatie (VVE) zorgt ervoor dat minimaal 80% van de VVE kinderen zich ontwikkelen binnen de bandbreedte van de normale ontwikkeling.
- Indicatoren

25% van de in de gemeente Montferland werkzame pedagogische medewerkers volgt jaarlijks een scholingstraject.

Waardesoort	2021	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde	25,00 %	25,00 %	25,00 %	25,00 %	25,00 %

Wat gaan we daar voor doen?

- Investeren in het behoud van deskundig personeel in kinderopvang

Pedagogisch medewerkers op de VVE groepen continu bijscholen.

- Vergroten van de inhoudelijke samenwerking met de ketenpartners

Inhalen van leer- en sociaal emotionele- achterstanden is een continu proces. Het wordt steeds belangrijker om te investeren in de doorgaande leerlijn en in het versterken van de samenwerking tussen kinderopvang, onderwijs, consultatiebureau, sociaal team jeugd, bibliotheek en Welkom. Dit doen we door samen te werken aan de volgende doelen:

- Werken aan de sperpunten uit het OAB beleid door beter aan te sluiten bij de educatie behoeften en talenten van kinderen.
- Inhoudelijk versterken van de doorgaande lijn door intensieve samenwerking;
 - Samenwerken in IKC's: méér expertise en de mogelijkheden om deze expertise te delen;
 - Veranderen - 'We willen wat anders!': Ontschotten van organisaties; met nieuwe energie en mogelijkheden meer kunnen betekenen voor de ontwikkeling van kinderen

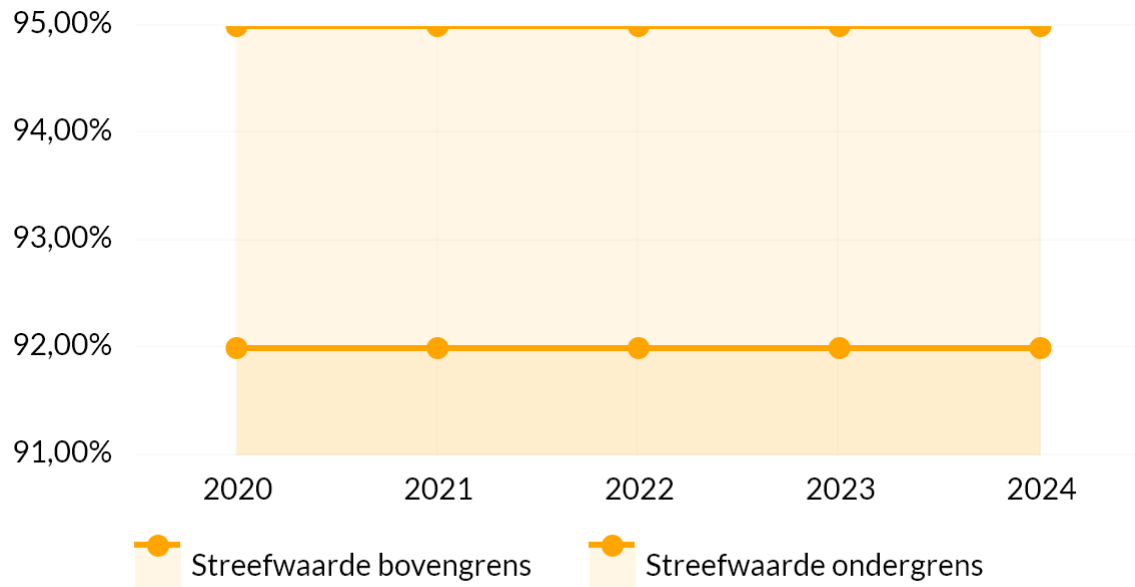
- Versterken van de inhoudelijke doorgaande lijn in kinderopvang en basisonderwijs

Alle VVE scholen en kinderopvang organisaties hebben plannen gemaakt om aan dit speerpunt samen te werken.

6.4 Wat willen we bereiken?

- Aantal geïndiceerde VVE peuters dat bereikt wordt met het VVE programma blijft stabiel/hog tussen de 92 en 95%
- Indicatoren

Percentage peuters op voorschoolse voorziening

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %	95,00 %
Streefwaarde ondergrens	92,00 %	92,00 %	92,00 %	92,00 %	92,00 %

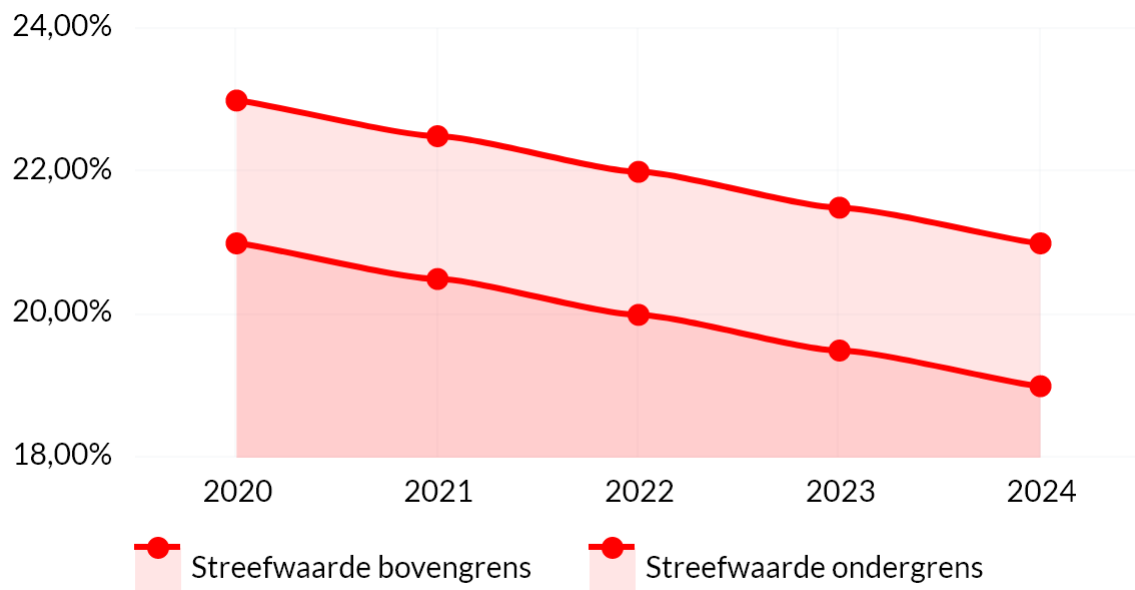
Wat gaan we daar voor doen?

- Het huidige beleid blijven uitvoeren en bijsturen wanneer nodig

6.4 Wat willen we bereiken?

- Aantal inwoners dat lid is van de bibliotheek stabiliseert tussen de 19% en 24% over 4 jaar
- Indicatoren

Stabilisatie aantal inwoners, zowel jeugd (tot 18 jaar) als volwassenen dat lid is van de bibliotheek. Bandbreedte tussen de 19% - 24%.

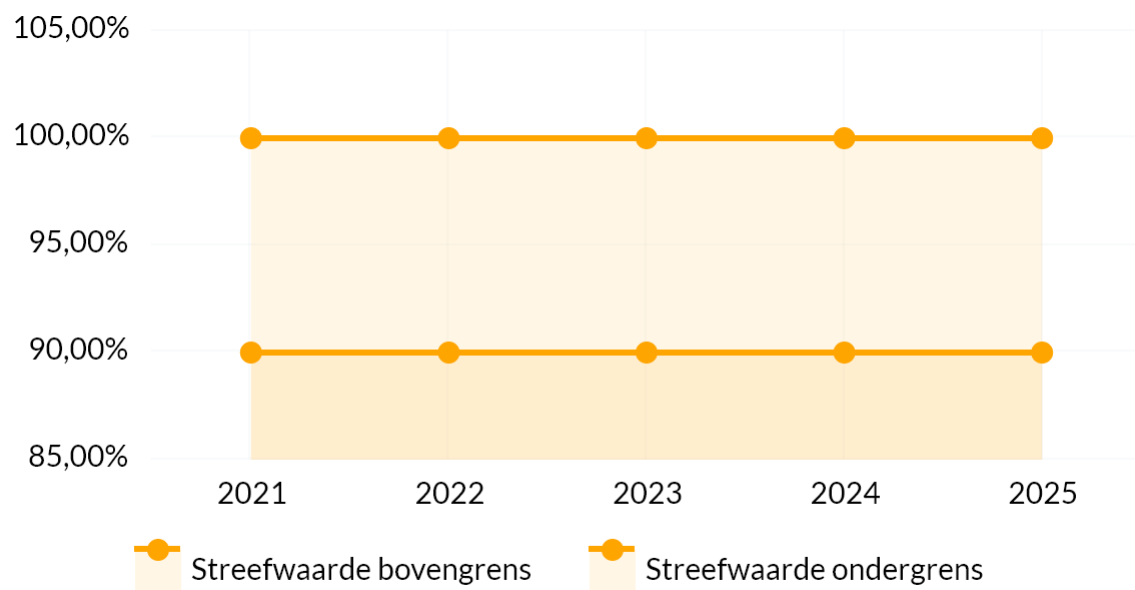

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	23,00 %	22,50 %	22,00 %	21,50 %	21,00 %
Streefwaarde ondergrens	21,00 %	20,50 %	20,00 %	19,50 %	19,00 %

6.4 Wat willen we bereiken?

- Tussen de 90 en 100% van de jongeren in Montferland komt in aanraking met muziekonderwijs in 2024
- Indicatoren

Percentage leerlingen dat in aanraking komt met muziek

Waardesoort	2021	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde bovengrens	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %
Streefwaarde ondergrens	90,00 %	90,00 %	90,00 %	90,00 %	90,00 %

6.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	-17.886	-17.397	-17.681	-17.636	-18.395	-18.332
Baten	2.114	2.619	2.254	2.288	2.289	2.290
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-15.772	-14.778	-15.426	-15.348	-16.106	-16.041
Onttrekkingen	812	995	1.406	1.351	1.321	1.321
Stortingen	-1.478	-50	-61	-59	-7	-5
Mutaties reserves	-667	945	1.346	1.293	1.315	1.317
Gerealiseerd resultaat	-16.439	-13.832	-14.081	-14.055	-14.792	-14.725

2.1.07 Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid

7.1 Missie

Montferland is een gemeente waar het veilig wonen, werken en recreëren is. Waar kwetsbare inwoners worden ondersteund bij hun deelname aan de samenleving.

7.2 Context en achtergronden

Maatschappelijke ondersteuning

Programmadoel:

De gemeente streeft ernaar dat meer inwoners langer zelfstandiger thuis kunnen wonen; we willen een sociale en inclusieve samenleving.

Als gemeente werken we in een krachtenveld waarin we samenwerken met en mede afhankelijk zijn van vele partijen. Denk aan buurgemeenten, maatschappelijke organisaties en zorgaanbieders.

Zoals besloten met het Verbindend Kader Sociaal Domein willen we een sociale en inclusieve samenleving zijn waarin iedereen kan meedoen. Hiervoor is een brede sociale basis nodig met een veelheid aan voorliggende voorzieningen op allerlei vlak. We hanteren een brede definitie van het voorliggend veld. Het betreft niet alleen het welzijnswerk maar ook activiteiten en initiatieven op het terrein van gezonde leefstijl, bewegen, sport, onderwijs en cultuur. Al deze initiatieven dragen gezamenlijk bij aan een brede maatschappelijke basis.

Onze inspanningen zijn erop gericht om ondersteuning en voorzieningen ten goede te laten komen aan inwoners die het nodig hebben. Centraal staat het versterken van de regie op het eigen leven. We gaan hierbij uit van een positieve houding vanuit onze inwoners: kijken naar wat wel kan in plaats van wat niet (meer) kan. Het sociaal team kan in beperkte mate kortdurende begeleiding inzetten en maakt zoveel mogelijk gebruik van het voorliggend veld. Hierbij hebben we nadrukkelijk oog voor het welzijn van mantelzorgers, die onmisbaar zijn in het netwerk van inwoners.

Met de nieuwe inkoop per medio 2022 gaan we zorgaanbieders voor dagbesteding en individuele begeleiding meer ruimte geven voor de ondersteuning aan inwoners. De gemeente bepaalt het beoogde resultaat op cliëntniveau (het Wat) en de zorgpartijen de manier waarop (het Hoe). Met de nieuwe manier van werken willen we beter aansluiten op de vragen van onze inwoners in verbinding met het voorliggende veld. En meer ruimte bieden voor de deskundigheid van professionals in het werkveld. In de nieuwe inkoop is dagbesteding en individuele begeleiding samengevoegd en wordt het voortaan integrale ondersteuning genoemd.

De beschikbaarheid van voorzieningen onder de Wmo staat onder druk. Reden hiervoor is de krapte op de arbeidsmarkt en de beperkte financiële middelen. De invoering van het abonnementstarief heeft daarnaast een stijging van het aantal gerechtigden veroorzaakt. Dit blijft een aandachtspunt en noodzaakt ons tot het blijven maken van afwegingen over de verdeling van de schaarse middelen en creatieve oplossingen voor de huidige arbeidsmarkt.

Het Rijk blijft zich inzetten op het voorkomen van dakloosheid, vernieuwing van maatschappelijke opvang en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning voor (dreigend) dakloze mensen. Ook hier zien we het extra knellen door de situatie op de woningmarkt. We bereiden ons zowel op regionaal als lokaal niveau hierop voor. Onduidelijk is of hiervoor extra middelen en/of taken naar de gemeenten komen. De voorgenen overheveling van taken in beschermd wonen is tot nader order uitgesteld. Ongeacht of dit een vraag voor de gemeente is, zullen wij een standpunt moeten innemen over wat we wel kunnen en willen doen voor kwetsbare inwoners op deze steeds nijpender woningmarkt.

Hoewel we als gemeente 'in control' zijn, blijven we afhankelijk van externe factoren waarop we veelal geen invloed hebben. Hierbij moet gedacht worden aan veranderingen in wet- en regelgeving, demografische factoren, economische ontwikkelingen, een Coronacrisis en oorlog zoals in Oekraïne.

Veiligheid

Programmadoel:

We streven ernaar, tezamen met onze inwoners, ondernemers en partners, om een gemeente te blijven waar het veilig wonen, werken en recreëren is.

De goede samenwerking op het gebied van veiligheid zal met diverse partners, zoals bijvoorbeeld de politie en het OM, ook in 2023 worden voortgezet.

Ondermijnende criminaliteit, grofweg de vermenging van de onderwereld met de bovenwereld, is niet alleen een landelijk thema, maar ook op provinciaal en lokaal niveau moet hierop ingezet worden. Ondermijnende criminaliteit is veelal onzichtbaar, maar de effecten ervan hebben een negatieve invloed op de veiligheid en leefbaarheid in de samenleving. De gemeente Montferland staat daarom voor een krachtige aanpak. De afgelopen jaren hebben wij hierop al volop ingezet, maar we zijn er nog niet. De aanpak van ondermijnende criminaliteit blijft ook in 2023 belangrijk en daarom zal dit thema ook opgenomen gaan worden in het te actualiseren Integraal Veiligheidsbeleid, dat door de gemeenteraad zal worden vastgesteld. Ondermijnende criminaliteit stopt niet bij de gemeentegrens en daarom is verdere samenwerking met de Achterhoekse gemeenten, de politie (basisteam, district en eenheid), het RIEC en andere van belang zijnde partners in deze aanpak noodzakelijk. Arbeidsuitbuiting is een voorbeeld van 'ondermijnende criminaliteit'. In Montferland verblijven veel arbeidsmigranten, waarbij mogelijk ook sprake kan zijn van arbeidsuitbuiting. In 2023 willen we dit fenomeen voor Montferland beter in beeld krijgen om daarop onze aanpak te kunnen baseren. Ook willen we blijven inzetten op bewustwording. Het tegengaan van ondermijning kunnen we niet alleen en moeten we samen doen met onze inwoners, ondernemers en partners. Het is belangrijk mogelijke signalen te herkennen en alert te zijn voor signalen in de eigen omgeving. Deze signalen kunnen gemeld worden bij gemeente, politie of Meld Misdaad Anoniem. De handel in en gebruik van soft- en harddrugs pakken we aan in plaats van gedogen. We hebben oog voor de gevaren van de productie van drugs in leegstaande gebouwen. In 2023 geven ook een vervolg op de uitvoering van het Keurmerk Veilig Buitengebied.

Veel interventies binnen het veiligheidsdomein hebben gevolgen voor het zorgdomein en andersom. Daarom blijft een goede borging van de verbinding tussen de domeinen 'veiligheid' en 'zorg' belangrijk. We zien dat openbare orde en veiligheid te maken krijgt met zaken waar een zorgcomponent aanwezig is. We proberen in gezamenlijkheid steeds meer aan de voorkant van het probleem te komen en te voorkomen dat een situatie die zorg vraagt niet escaleert tot een openbare orde probleem. Het blijft daarom belangrijk om naar een juiste balans tussen preventie, zorg en repressie te streven.

De Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG) streeft ernaar een toekomstbestendige veiligheidsregio te worden en te blijven. Begin 2020 is hiervoor de "Toekomstvisie en Opdrachten" vastgesteld, waarin de ontwikkeling van repressie naar meer risicobeperking en preventie is aangegeven. Zowel bestuurlijk als ambtelijk worden de ontwikkelingen bij de VNOG kritisch gevolgd.

Verbonden partijen

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, zoals het vervoer naar Wmo-dagbesteding.

Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)

De gemeente maakt, samen met 21 andere gemeenten, deel uit van de VNOG. De VNOG draagt zorg voor een adequate uitvoering van de brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening zoals is vastgelegd in de Wet Veiligheidsregio's.

7.3 Kaderstellende (beleids)nota's

- Kadernota subsidiebeleid 2020-2024
- Verbindend Kader Sociaal Domein 2020-2024
- Samenwerken door elkaar te versterken 2019
- Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2022
- Regionaal Risicoprofiel en Regionaal Beleidsplan
- Coalitieakkoord bestuursperiode 2022-2026

7.4 Programmaonderdelen

Naast het reguliere werk herkennen wij binnen dit programma speerpunten op de volgende programmaonderdelen:

- Maatschappelijke ondersteuning
- Veiligheid

7.4.1 Maatschappelijke ondersteuning

Wat willen we bereiken?

- Inwoners in wijken en kernen ondersteunen elkaar op sociaal-maatschappelijke vlak voor een leefbare en vitale samenleving.
- Indicatoren

Het aantal bewonersinitiatieven

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	45	47	49	51	53

Wat gaan we daarvoor doen?

- Met Welcom maken we werkafspraken over het ondersteunen van bewonersinitiatieven op sociaal – maatschappelijk vlak. Hierbij spreken we een toename van 5% met hen af.

Wat willen we bereiken?

- Het percentage personen dat de kwaliteit van de ondersteuning (verstrekt onder de Wmo 2015) als goed ervaart is 85%

Wat gaan we daarvoor doen?

- Bij de inkoop van ondersteuning en de gesprekken met aanbieders streven wij naar kwaliteitsverbetering van de geboden ondersteuning. In de keukentafelgesprekken denken we mee met oplossingen die passen bij de behoefte van inwoners.
- we voeren een continu-onderzoek uit waarin we gedurende de klantreis de cliënttevredenheid meten. Op deze manier kunnen we op ieder wenselijk moment een scherp beeld krijgen van ervaringen van cliënten met de dienstverlening en bijsturen

Wat willen we bereiken?

- Het aantal trajecten eigen hulpverlening door het Sociaal Team neemt toe met 5%.
- Indicatoren

Het aantal trajecten eigen hulpverlening

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	91,00	100,00	105,00	110,00	115,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het Sociaal Team biedt eigen hulpverlening aan om doorverwijzing naar duurdere vormen van ondersteuning te voorkomen.

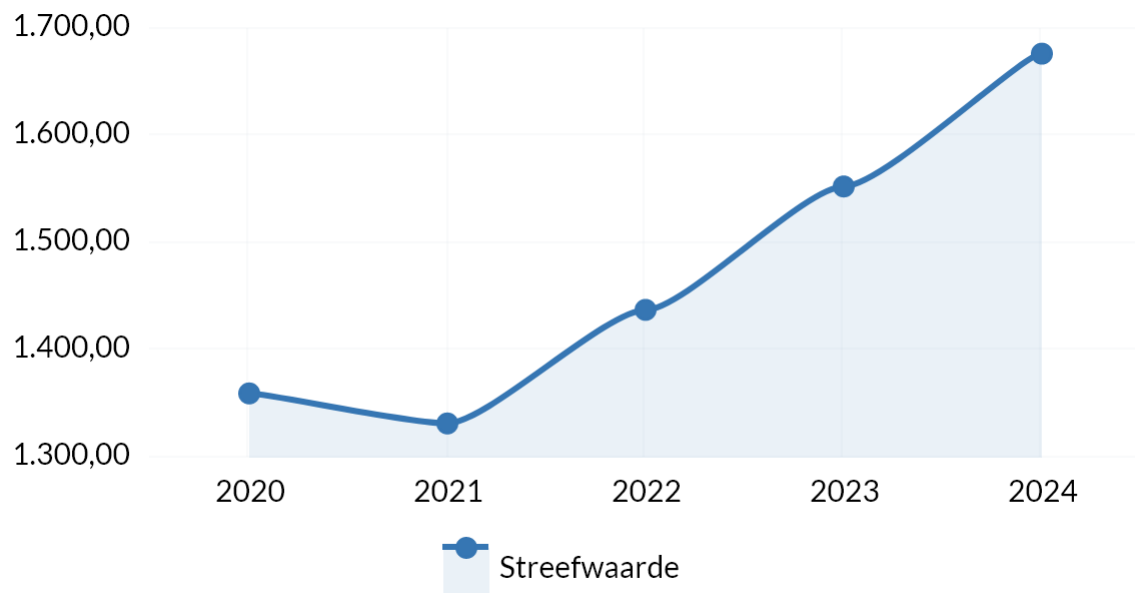
Wat willen we bereiken?

- Het aantal verstrekte maatwerkvoorzieningen HbH, rolstoelen, woon- en vervoersvoorzieningen blijft gelijk ondanks de vergrijzing ten opzichte van peiljaar 2021.

We hebben als gemeente beperkte invloed op het gebruik van HbH. Waar mogelijk stimuleren we inwoners zelf met oplossingen te komen voor het schoonhouden van het huis.

- Indicatoren

Het aantal verstrekte maatwerkvoorzieningen HbH

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	1.360,00	1.332,00	1.438,00	1.553,00	1.677,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- We bieden via Welcom voorlichting aan over vitaal ouder worden waarbij aandacht is voor het zelf voorbereidingen treffen in geval van verminderde mobiliteit
- We zetten maximaal in op eigen kracht, het sociaal netwerk en slimme aanpassingen in huis, passend bij de vraag.

Wat willen we bereiken?

- Wij bieden adequate ondersteuning aan kwetsbare inwoners, binnen de beschikbare middelen, zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen.
- Indicatoren

Het aantal WMO-maatwerkvoorzieningen

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	2.838,00	2.728,00	2.946,00	3.181,00	3.436,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- We zetten maximaal in op eigen kracht, het sociaal netwerk en het voorliggend veld en hebben oog voor de belastbaarheid van mantelzorgers.
- Het voorliggend veld waaronder het Sociaal Werk, mantelzorgondersteuning, sociaal raadsliedenwerk en algemene inloop- en activeringsactiviteiten wordt in samenwerking met de partners versterkt
- Het Sociaal Team en het Sociaal Werk ontwikkelen samen laagdrempelig groepsaanbod ter vervanging van geïndiceerde ondersteuning
- Het Sociaal Team biedt eigen hulpverlening aan.
- Het aantal generieke maatwerkvoorzieningen (dagbesteding en individuele begeleiding) laten we met maximaal 8% toenemen, waarmee in het licht van de vergrijzing per saldo sprake is van minder groei.

Wat willen we bereiken?

- **Het aantal verstrekte woon- en vervoersvoorzieningen blijft gelijk.**

De cijfers voor 2021 zijn niet representatief i.v.m. de overgang naar een nieuw softwaresysteem en een andere vorm van registratie.

- Indicatoren

Het aantal verstrekte woon- en vervoersvoorzieningen

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	3.156,00	2.581,00	3.156,00	3.156,00	3.156,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- We bieden via Welcom voorlichting aan over vitaal ouder worden waarbij aandacht is voor het zelf voorbereidingen treffen in geval van verminderde mobiliteit.
- We steken onze keukentafelgesprekken zo in dat inwoners geïnformeerd zijn en gestimuleerd worden om zelf aanpassingen aan te brengen in huis.

7.4.2 Veiligheid

Wat willen we bereiken?

- Voorkomen en bestrijden van (grootschalige) incidenten en verstoringen van de openbare orde.
- Indicatoren Veiligheid

Aantal keer inzetten van bestuurlijke instrumenten, zoals bijvoorbeeld bestuurlijke waarschuwing of last onder dwangsom, ter bestrijding van drugsoverlast en -handel op basis van bestuurlijke rapportages van politie

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde	5	5	5	5	5	5

Wat gaan we daarvoor doen?

- Monitoren van de uitvoering van het Regionaal Beleidsplan
- Uitvoering geven aan aspecten die betrekking hebben op de aanpak om verspreiding van het Corona-virus tegen te gaan dan wel te voorkomen

Wat willen we bereiken?

- Het zo veel mogelijk tegengaan, verstoren en stoppen van ondermijnende activiteiten.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Aanpakken van drugsproductie, vervaardiging, verstrekking, aanwezigheid of handel vanuit woonhuizen en andere gebouwen
- Alle ontvangen signalen over ondermijning, binnengekomen bij het meldpunt of Meld Misdaad Anoniem, screenen en indien nodig verder verrijken met aanvullende informatie
- Periodiek een ondermijningsoverleg organiseren waarin ontvangen meldingen met van belang zijnde partners integraal worden besproken
- Uitrol Keurmerk Veilig Buitengebied
- Verder ontwikkelen en toepassen van het Bibob-beleid

Wat willen we bereiken?

- De samenleving meer betrekken bij het borgen van een veilige leefomgeving.
- Indicatoren Veiligheid

Het aantal communicatieberichten dat wordt ingezet

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Streefwaarde	10	10	10	10	10	10

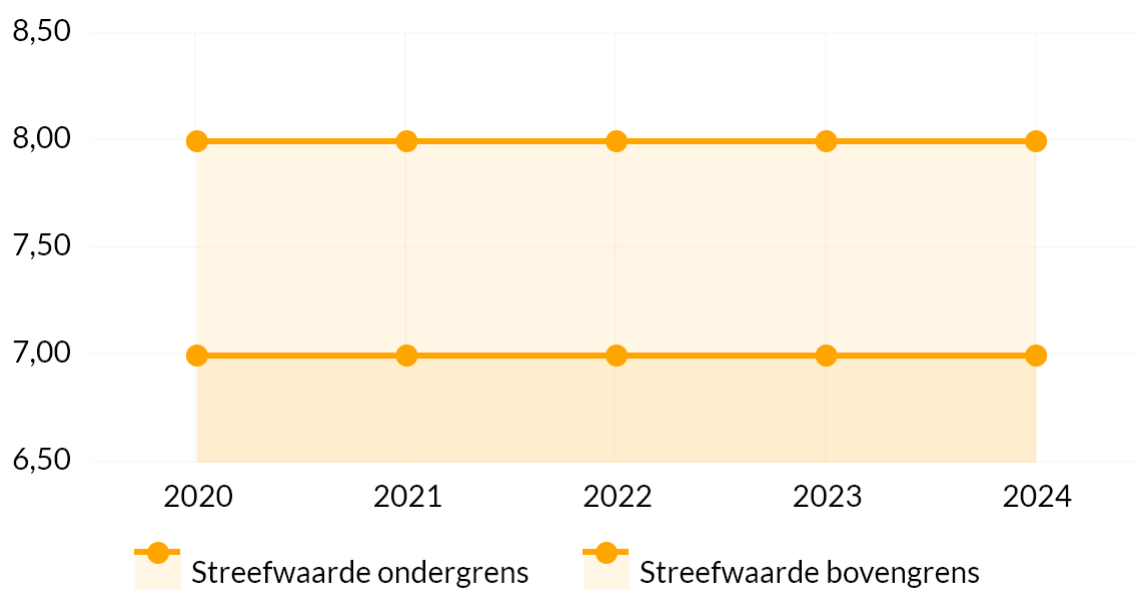
Wat gaan we daarvoor doen?

- Met verschillende communicatieberichten de samenleving bewuster maken van hun rol en bijdrage aan een veilig Montferland

Wat willen we bereiken?

- Behouden of verbeteren van de veiligheidsbeleving in de woonbuurt met een rapportcijfer tussen de bandbreedte 7 en 8.
- Indicatoren Veiligheid

Uitkomst Inwonerpanel Montferland Spreekt, rapportcijfer voor veiligheidsbeleving

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde ondergrens	7,00	7,00	7,00	7,00	7,00
Streefwaarde bovengrens	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00

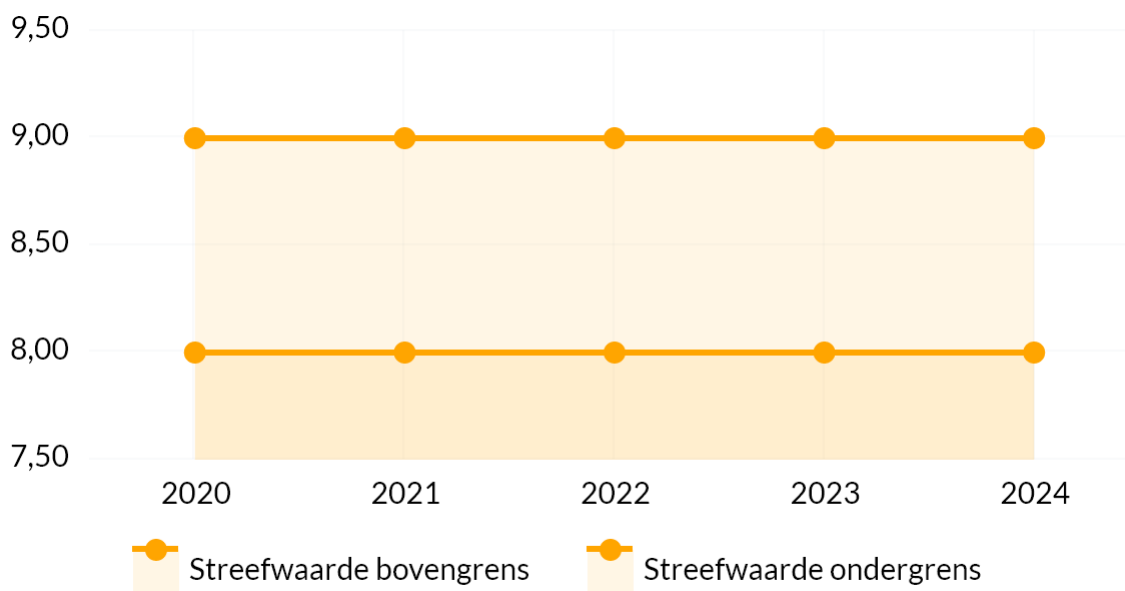
Wat gaan we daarvoor doen?

- Alle bij dit programmaonderdeel genoemde acties en het houden van de veiligheidsenquête onder het inwonerpanel 'Montferland Spreekt'
- Uitvoering geven aan het project gebiedsgerichte aanpak natuurbrandbeheersing

Wat willen we bereiken?

- Behouden of verbeteren van de leefbaarheid in de woonbuurt met een rapportcijfer tussen de bandbreedte 8 en 9.
- Indicatoren Veiligheid

Uitkomst Inwonerpanel Montferland Spreekt, rapportcijfer voor leefbaarheid woonbuurt

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde bovengrens	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00
Streefwaarde ondergrens	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00

Wat gaan we daarvoor doen?

- Alle bij dit programmaonderdeel genoemde acties en het houden van de veiligheidsenquête onder het inwonerpanel 'Montferland Spreekt'

Wat willen we bereiken?

- Balans tussen preventie, zorg en repressie, waarbij we zoveel mogelijk naar de voorkant van het probleem willen gaan.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het inrichten van periodiek georganiseerd lokaal overleg tussen veiligheid en zorg om escalaties naar de veiligheidskamer te voorkomen

7.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	-16.011	-18.245	-17.878	-18.013	-18.141	-18.170
Baten	1.243	1.230	373	374	637	637
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-14.767	-17.015	-17.506	-17.639	-17.504	-17.533
Onttrekkingen	1.528	2.813	2.034	2.064	2.927	2.885
Stortingen	-2.898	-4.610	-6.866	-5.087	-4.490	-4.494
Mutaties reserves	-1.370	-1.797	-4.832	-3.023	-1.563	-1.609
Gerealiseerd resultaat	-16.137	-18.812	-22.338	-20.662	-19.067	-19.141

2.1.08 Werk en inkomen

8.1 Missie

De gemeente streeft ernaar zo veel mogelijk mensen zowel sociaal als economisch te laten deelnemen aan de samenleving. Werk en zelfredzaamheid zijn daarbij het uitgangspunt.

8.2 Context en achtergronden

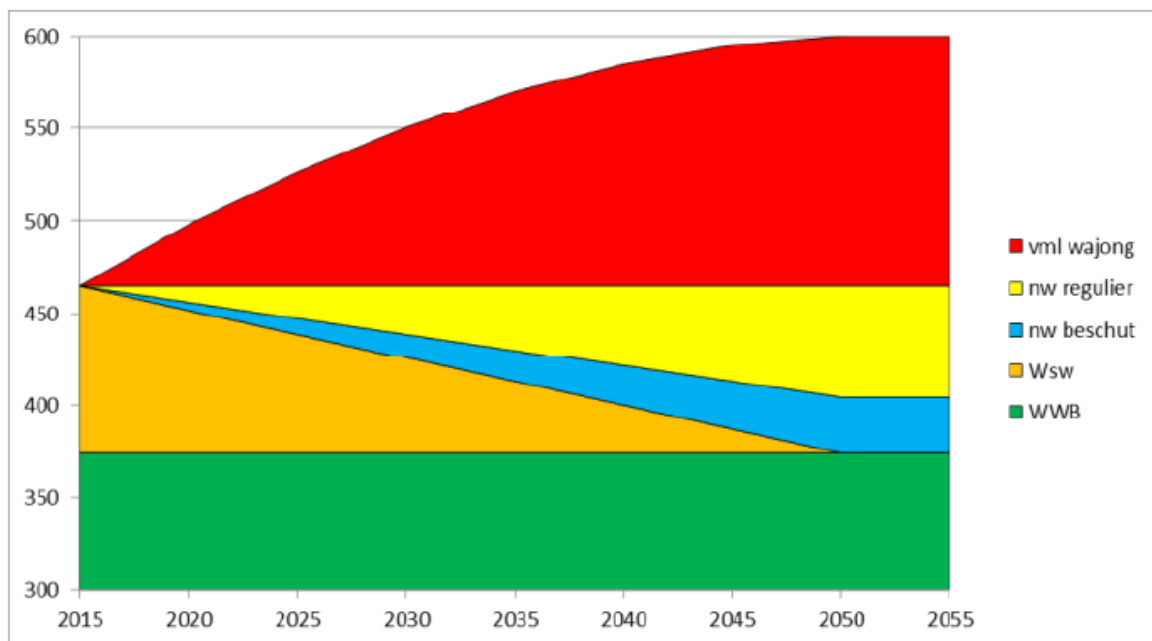
Algemeen

De impact van de Coronacrisis, de oorlog in de Oekraïne en de inflatie op de economie lijkt tot op heden beperkt maar er zijn veel onzekerheden over de nabije toekomst. Het is de vraag wat er gebeurt als de Rijksoverheid het ondersteuningsbeleid voor bedrijven stopzet en de belastingdienst haar uitgestelde vorderingen gaat innen.

De afgelopen jaren is de afdeling Sociale Zaken succesvol geweest bij het aan het werk helpen van mensen. Ook Corona, de oorlog in de Oekraïne en de inflatie heeft niet geleid tot een grote toename van het uitkeringsbestand met een Participatiewet uitkering. Er is een grote vraag naar medewerkers maar de economische vooruitzichten zijn onzeker. Ondanks de grote vraag is er een grote groep die niet werkt. De hoofdoorzaak is de mismatch tussen vraag en aanbod op het gebied van kennis/opleidingsniveau en vaardigheden. De uitdaging voor de gemeente wordt om het uitkeringsbestand met een steeds groter aandeel mensen met een aanzienlijk afstand tot de arbeidsmarkt naar werk te begeleiden en ervoor te zorgen dat zij het werk ook behouden.

Het uitkeringsbestand is echter wel aan het wijzigen. De groep mensen die voorheen, voor 1-2015, zouden instromen in de Wajong of de Wsw zijn nu een doelgroep van de gemeente. De aantallen zijn aanzienlijk aan het groeien. Op termijn zal deze doelgroep groter zijn dan het "reguliere" uitkeringsbestand. De gemeente zal hierop moeten anticiperen. De nieuwe doelgroep vereist een andere vorm van begeleiding en coaching dan de bijstandsgerechtigden die voor 1-2015 instroomden in de bijstand.

Onderstaand plaatje geeft een indicatie over hoe het bestand van Sociale Zaken zich gaat ontwikkelen. Het plaatje geeft zicht op de landelijke ontwikkeling. Het is zeer waarschijnlijk dat het bestand van de gemeente Montferland een vergelijkbare ontwikkeling door maakt.

bron: rapport Berenschot "Beschikbare en benodigde financiële middelen voor de participatiewet".

De werkwijze van de afdeling Sociale Zaken rust op de volgende pijlers:

1) Poortwachtersrol

Alleen degenen die een uitkering nodig hebben, krijgen een uitkering. We bemiddelen mensen indien mogelijk direct naar een baan zodat een uitkering niet nodig is. Hiernaast wordt zorgvuldig

onderzoek gedaan naar de rechtmatigheid van de uitkering. Laatst om onrechtmatig gebruik van de uitkering en daarmee extra werk aan fraudeonderzoeken, terugvorderingen van middelen en menselijk leed te voorkomen. Deze tijd kunnen we beter gebruiken om mensen aan het werk te helpen of er voor te zorgen dat zij hun werk behouden.

2) Ken je klant

Doordat wij al onze klanten goed in beeld hebben kunnen wij hen optimaal bemiddelen naar werk. Dit geldt voor regulier werk maar ook voor werk voor mensen met een arbeidsbeperking, stageplaatsen, etc.. Doordat wij iedereen goed kennen kunnen we efficiënt werken en direct inspelen op de vraag van de arbeidsmarkt en de mogelijkheid van de klant.

3) Aandacht helpt

Wij hechten waarde aan een goede relatie met onze netwerkpartners. Dit geldt zowel voor onze werkgeverscontacten als voor mensen in ons uitkeringsbestand. Onze account managers investeren in het behouden of creëren van een goede relatie met lokale/regionale werkgevers. Onze werkcoaches en jobcoaches investeren in een goede werkrelatie met respectievelijk de mensen met een uitkering en degenen die met behulp van een langdurige loonkostensubsidie zijn uitgestroomd naar werk. We verrichten maatwerk waardoor we een duurzame uitstroom realiseren.

Wet Inburgering

Per 1 januari 2022 zijn wij als gemeente verplicht om maatschappelijke begeleiding te bieden aan statushouders en hun gezinsleden. Kern van deze wet is dat de regie op het inburgeren (weer) bij de gemeente komt te liggen. Doel van de wet is om statushouders zo snel mogelijk te laten participeren en hen het eerste half jaar te ontzorgen. Dit doen wij met onze ketenpartners zoals onze welzijnsorganisatie Welcom. Door nieuwkomers goed te ondersteunen beogen we hen optimaal te integreren in onze gemeente.

Minimabeleid

Wij ondersteunen mensen met een laag inkomen niet alleen in hun levensonderhoud. Ons beleid is erop gericht de kwetsbaren ook te ondersteunen zodat zij kunnen deelnemen aan de samenleving. Dit doen we door het voeren van een optimaal minimabeleid via de portal www.meedoeninmontferland.info en het verstrekken van financiële ondersteuning. Laatst in vorm van: bijzondere bijstand, studietoelage, inkomestoeslag, het bieden van een collectieve ziektekostenverzekering en het kwijtschelden van de gemeentelijke belastingen.

Mede als gevolg van de inflatie (onder andere als gevolg van de extreme stijging van de energiekosten) komen steeds meer gezinnen in financiële problemen. De gemeentelijke mogelijkheden zijn beperkt omdat de gemeente van het Rijk geen inkomenspolitiek mag bedrijven. De gemeente heeft wel een Financieel loket opgericht en wij zijn gestart (pilot) met outreachend werken bij vroegsignalering van schulden. Bij de pilot outreachend werken gaan we op basis van een signaal van vroegsignalering bij inwoners op bezoek. We gaan met hen de dialoog aan om hen actief (schuld)hulpverlening aan te bieden.

Daarnaast zijn we betrokken bij de oprichting van Energiebank waarmee we inwoners ondersteuning bieden bij het verlagen van de energielasten. Ondanks ons preventiebeleid en vroegsignalering bij schulden zal de vraag naar schuldhelpverlening toenemen. Dit zal gevolgen hebben voor zowel de benodigde interne formatie als de afname van producten bij bijvoorbeeld de Stadsbank Oost Nederland.

Deelnemen aan de samenleving en activering

De gemeente heeft de wettelijke taak om mensen met een bijstandsuitkering te begeleiden naar werk. Ons uitgangspunt is een passende plek voor iedereen. Dit geldt ook voor mensen met een (gedeeltelijke) arbeidsbeperking. De gemeente heeft verschillende instrumenten beschikbaar om mensen aan het werk te helpen en ervoor te zorgen dat zij dit werk ook behouden.

U kunt hierbij denken aan: een financiële compensatie voor de werkgever bij een gedeeltelijke arbeidscapaciteit (loonkostensubsidie), social return bij aanbestedingen, het bieden van scholing, werkvloerbegeleiding (jobcoaching) en stage/werkervaringsplekken. Wij houden binnen de grenzen van de redelijkheid rekening met de wensen van betrokkenen. Degenen waarvoor de toeleiding naar betaald werk nog niet haalbaar is bieden wij maatschappelijke nuttige activiteiten zoals vrijwilligerswerk aan. Hierbij wordt samengewerkt met maatschappelijke partners, waaronder de

stichting Welcom. Doordat wij maatwerk bij de re-integratie bieden motiveren wij onze uitkeringsgerechtigden optimaal en heeft de uitstroom eerder een duurzaam karakter. Doelgroep langdurige loonkostensubsidie (zetten bij levensonderhoud)

De afgelopen jaren hebben wij veel geïnvesteerd in het aan het werk helpen van mensen met een arbeidsbeperking. De vraag van bedrijven naar medewerkers is onverminderd hoog. De krapte op de arbeidsmarkt biedt kansen voor mensen met een arbeidsbeperking. De uitdaging voor de gemeente en de bedrijven wordt om een passende plek te vinden, te creëren en te behouden voor mensen met een arbeidsbeperking. De vergt veel blijvend inzet van de accountmanagers en de jobcoaches.

Naast regionale samenwerking met het Werkgeversservicepunt geloven wij sterk in onze eigen kracht om uitkeringsgerechtigden in nauwe samenwerking met onze lokale/regionale ondernemers duurzaam uit te laten stromen naar werk.

Programmadoel

Inwoners uit de gemeentelijke doelgroep doen naar vermogen mee aan de samenleving met als doel onafhankelijk te worden van een bijstandsuitkering.

Armoedebelief en schuldhulpverlening

Armoedebelief

Wij willen dat ook onze inwoners met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum kunnen deelnemen aan de samenleving.

Hierbij hanteren wij het principe van maatwerk, laagdrempelige toegang en doelgerichte ondersteuning. In geval er ondersteuning nodig is, vindt er individuele toetsing plaats en worden enkel de daadwerkelijk gemaakte kosten vergoed. We bieden onder andere de volgende producten aan: bijzondere bijstand, kwietschelding gemeentelijke belasting, de participatieregeling en de collectieve aanvullende ziektekostenverzekering van Menzis. De gemeente heeft een brede portal www.meedoeninmontferland.info waarin inwoners het volledig aanbod kunnen vinden van de minimaregelingen. Personen waarvan bekend is dat zij voldoen aan de toegangscriteria van het gemeentelijk minimabeleid kunnen laagdrempelig met een minimale administratieve belasting producten bestellen op het gebied van educatie, sport, welzijn en cultuur. Naast volwassenen is er in het bijzonder aandacht voor kinderen en ouderen. Op deze website www.meedoeninmontferland.info staan tevens de partijen waarmee de gemeente samenwerkt bij de bestrijding van armoede. Deze zijn: de bibliotheek, Welcom, de Voedsel- en kledingbank, de Stichting Urgente Noden(SUN), De Stadsbank Oost Nederland, Schuldhulpmaatje en de kerken.

Programmadoel

Meer inwoners met een laag inkomen kunnen deelnemen aan de samenleving en kunnen, indien noodzakelijk, een beroep doen op aanvullende financiële ondersteuning.

Schuldhulpverlening

Wij willen een laagdrempelige toegang tot schuldhulpverlening en door middel van vroegsignalering voorkomen dat mensen in problematische schulden belanden. De mensen die in de schuldhulpverlening belanden willen wij begeleiden om zo snel als mogelijk weer zelfstandig hun financiën leren te beheren.

Vroegsignalering

Per 1 januari 2021 is vroegsignalering bij schulden ingevoerd. De gemeente gaat van minimaal de zorgverzekeraar, de woningbouwcorporatie, het waterbedrijf en energieleveranciers signalen ontvangen van een schulden van inwoners. De gemeente moet binnen 4 weken de schuldenaar een aanbod voor schuldhulpverlening doen.

Naast schuldhulpverlening aan natuurlijke personen via de gemeenschappelijke regeling Stadsbank Oost Nederland, ondersteunen wij ook (kleine) ondernemingen met financiële problemen. Hiervoor bieden wij financiële ondersteuning op basis van het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen (Bbz2004) aan.

Programmadoel

Meer inwoners zijn economisch zelfstandig

Verbonden partijen

Laborijn

Laborijn is de uitvoeringsorganisatie van arbeidsparticipatie, arbeidsondersteuning en bijstand. De gemeente Montferland neemt alleen deel aan deze gemeenschappelijke regeling voor uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (smalle deelnemer)

Stadsbank Oost Nederland

De bank is de kredietbank en heeft tot doel om een, zowel vanuit een bedrijfseconomische als ook maatschappelijke optiek gezien, verantwoord pakket van financiële dienstverlening gericht op schuldhelpverlening aan te bieden aan de inwoners van de deelnemende gemeenten.

8.3 Kaderstellende (beleids)nota's

- De verordeningen Participatiewet 2017
- Het uitvoeringsplan re-integratie 2023
- Het beleidsplan integrale schuldhelpverlening 2020-2024
- Het gemeentelijke integraal handavingsplan

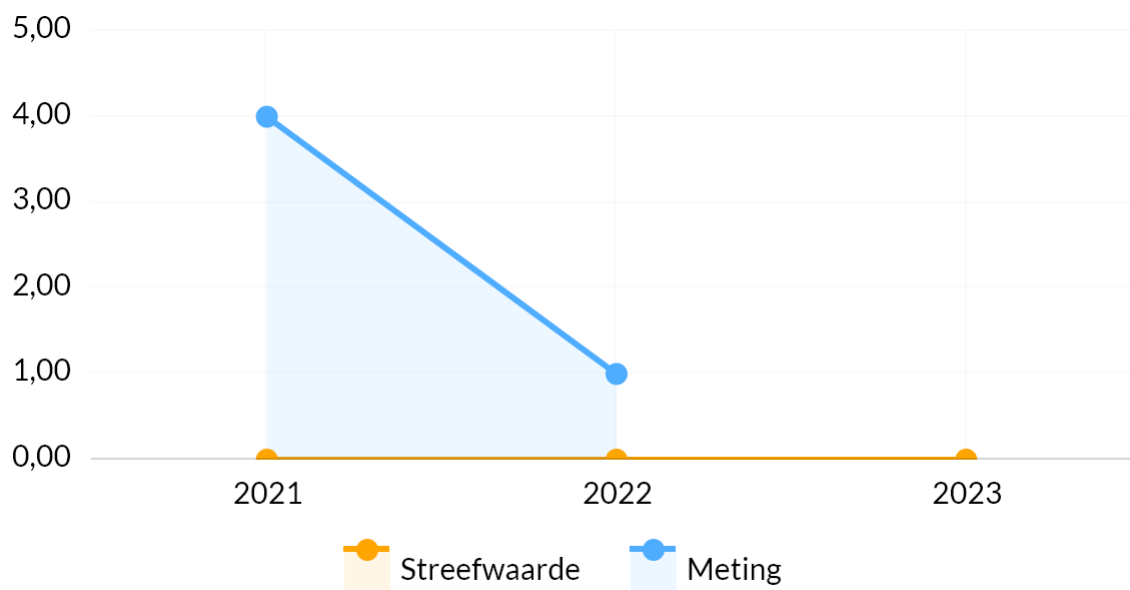
8.4 Wat willen we bereiken?

- We willen de hoogte van het uitkeringsbestand ondanks de instroom van nieuwe statushouders en mensen met een arbeidsbeperking stabiliseren

De invloed van de gemeente beperkt zich tot de poortwachtersfunctie, het aan het werk helpen en het ervoor zorgen dat mensen met een beperking hun werk behouden. De gemeente heeft geen noemenswaardig invloed op de totale globale economie en wet- en regelgeving.

- Indicatoren

Het percentage waarmee het aantal uitkeringen P-wet, IOAW, IOAZ daalt/stijgt t.o.v. het vorige jaar.

Waardesoort	2021	2022	2023
Streefwaarde	0,00	0,00	0,00
Meting	4,00	1,00	-

Wat gaan we daar voor doen?

- Er naar streven dat mensen hun baan behouden. Bijvoorbeeld door de inzet van Jobcoaching en het Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen (Bbz)
- Instroom voorkomen door een baan aan te bieden voordat er een uitkering wordt ingezet
- Uitstroom bevorderen door inzet van re-integratieinstrumenten. In het bijzonder richten we ons op het zoeken van banen

8.4 Wat willen we bereiken?

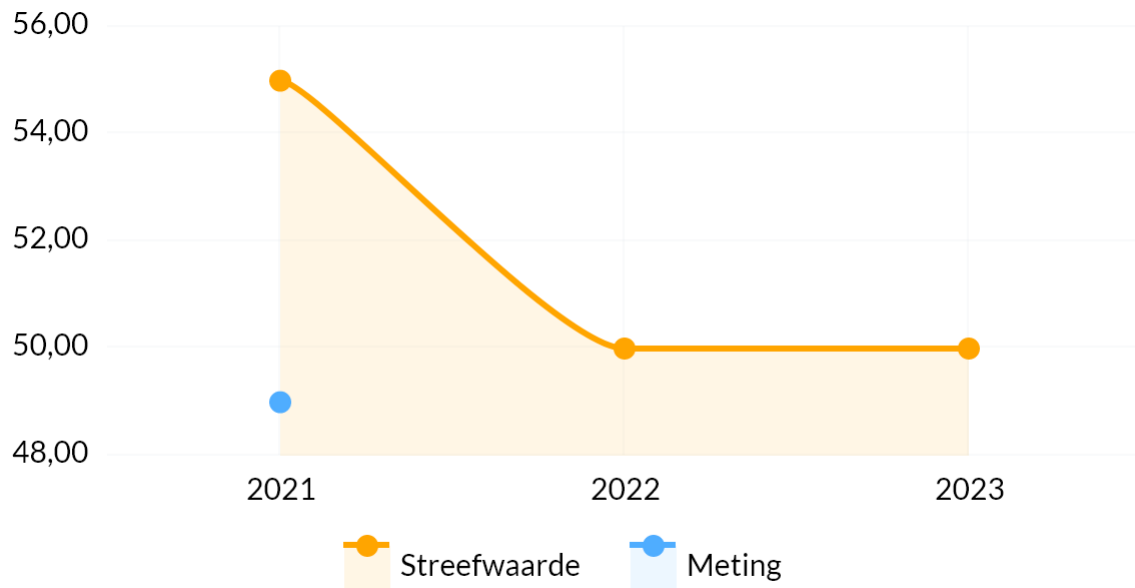
- We willen dat 50% van de mensen met een doelgroepindicatie aan het werk zijn

De mate van invloed beperkt zich tot het professional uitvoeren van de rol van Jobcoach/accountmanager zodat de werkrelatie tussen werknemer, collega werknemers en de werkgever optimaal blijft.

De gemeente heeft geen noemenswaardig invloed op de totale globale economie.

- Indicatoren

We willen dat 50% van de mensen met een doelgroepindicatie aan het werk zijn

Waardesoort	2021	2022	2023
Streefwaarde	55,00	50,00	50,00
Meting	49,00		-

Wat gaan we daar voor doen?

- Hiernaast gaan we jobcoaching inzetten om mensen met een beperking aan het werk te houden.
- We gaan accountmanagers inzetten om mensen met een beperking aan het werk te helpen.

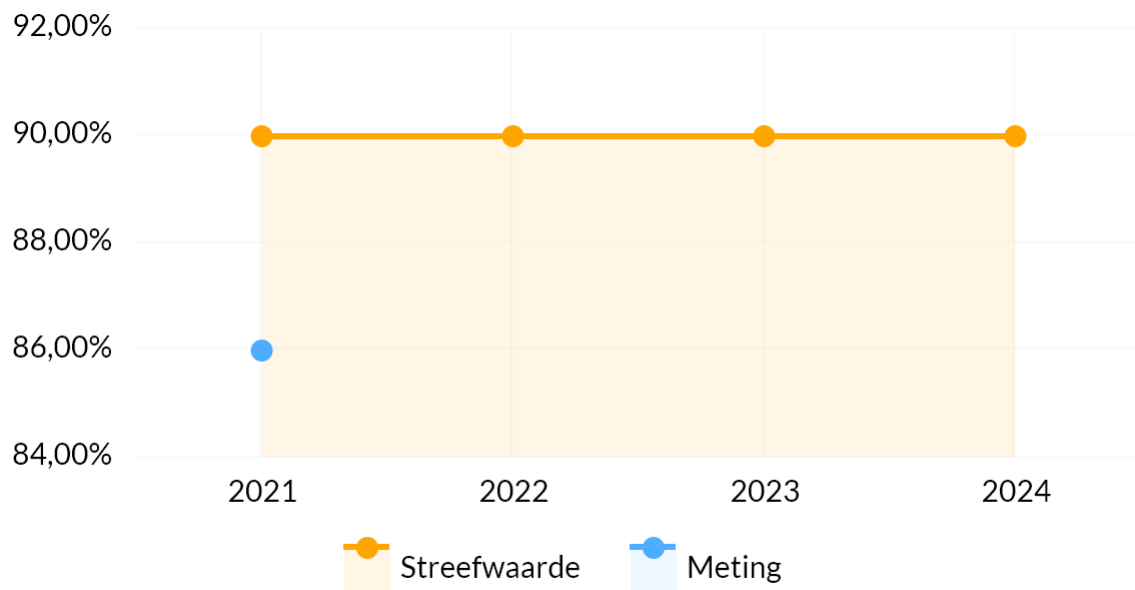
8.4 Wat willen we bereiken?

- We willen dat 90% van degenen die toegang heeft tot meedoen in Montferland daadwerkelijk deelneemt aan maatschappelijke activiteiten op het gebied van sport, cultuur, welzijn en educatie.

De mate van invloed beperkt zich tot het informeren en motiveren van deelnemers om gebruik te maken van de regeling.

- Indicatoren

90% van de deelnemers dat daadwerkelijk een product uit de Meedoenregeling bestelt.

Waardesoort	2021	2022	2023	2024
Streefwaarde	90,00 %	90,00 %	90,00 %	90,00 %
Meting	86,00 %	-	-	-

Wat gaan we daar voor doen?

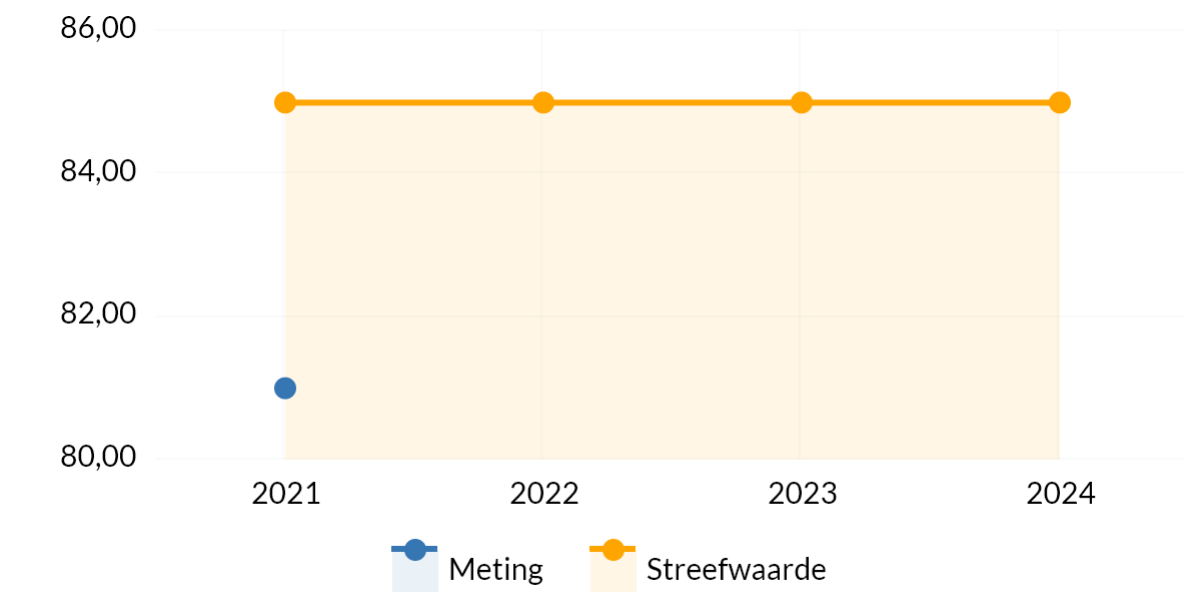
- De regeling Meedoeninmontferland.info bij de doelgroep met een laag inkomen blijvend onder de aandacht.

8.4 Wat willen we bereiken?

- We willen dat 85 % van de kinderen die toegang hebben tot Meedoen in Montferland een product of meerdere producten op het gebied van educatie en/of ontwikkeling bestelt.
- Indicatoren

85% van de kinderen die daadwerkelijk een product uit de kindregeling bestellen.

Educatief product= speel-o-theek, educatief tijdschrift, device, excursieregeling, huiswerkbegeleiding, tegemoetkoming schoolkosten.

Waardesoort	2021	2022	2023	2024
Meting	81,00	-	-	-
Streefwaarde	85,00	85,00	85,00	85,00

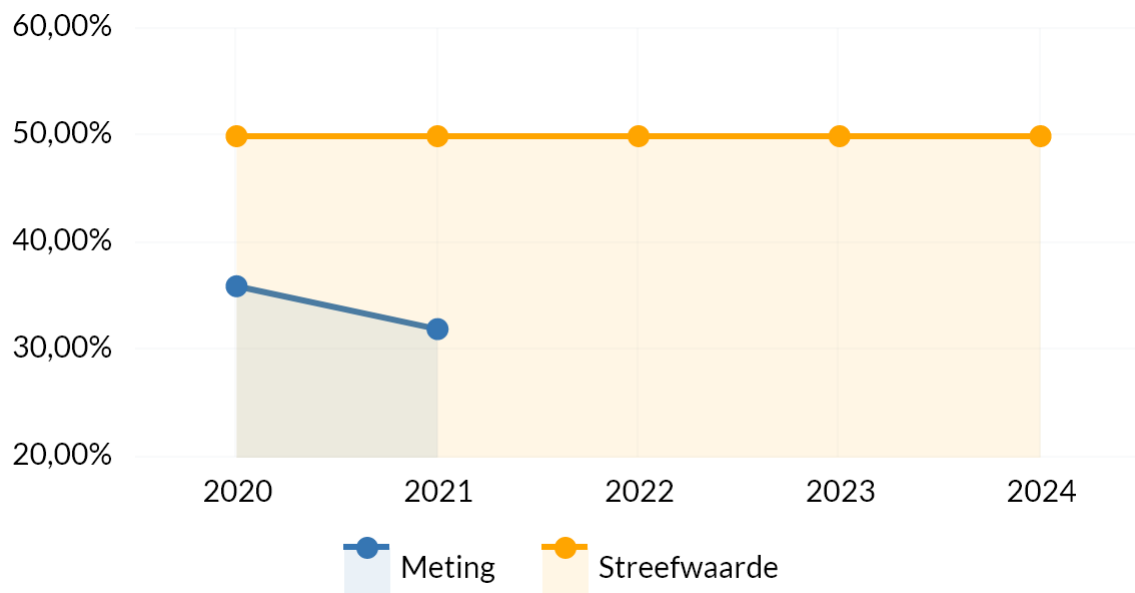
Wat gaan we daar voor doen?

- De gemeentelijke educatieve regeling bij de doelgroep met een laag inkomen promoten. We gaan de zogenaamde Klijnsmagelden inzetten voor deze regeling.

8.4 Wat willen we bereiken?

- We willen dat het percentage klanten dat door middel van een budgetbeheerrekening binnen een termijn van 3 jaar zelfstandig hun financiën kunnen beheren stabiliseert op 50%
- Indicatoren

Dat 50% van de klanten dat door middel van een budgetbeheerrekening binnen een termijn van 3 jaar zelfstandig hun financiën kunnen beheren.

Waardesoort	2020	2021	2022	2023	2024
Meting	36,00 %	32,00 %	-	-	-
Streefwaarde	50,00 %	50,00 %	50,00 %	50,00 %	50,00 %

Wat gaan we daar voor doen?

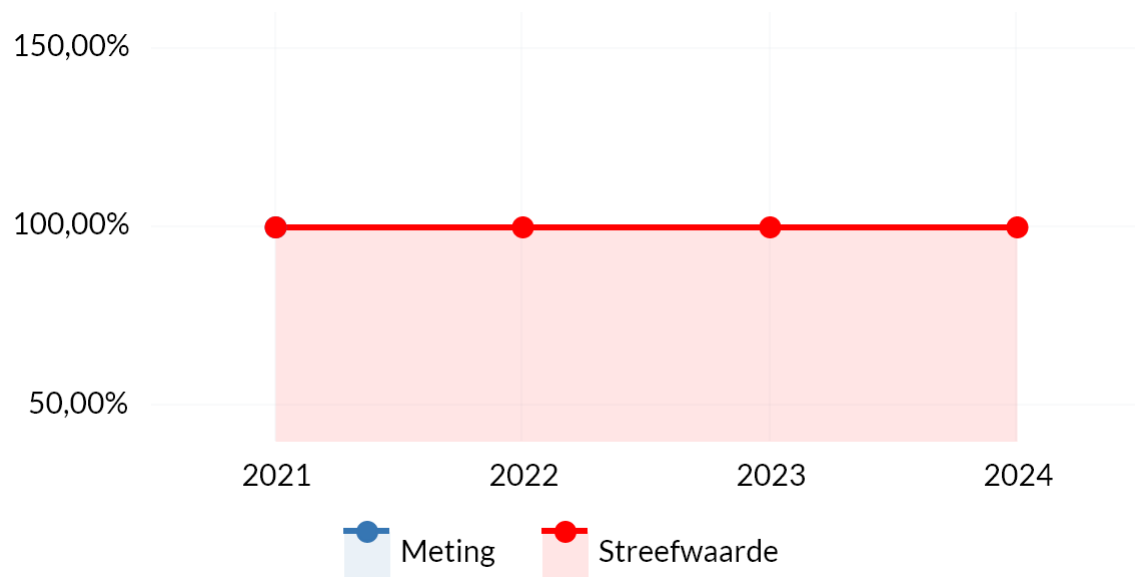
- We gaan mensen met een budgetbeheerrekening begeleiden naar grotere mate van financiële zelfstandigheid door de inzet van budgetcoaching.

8.4 Wat willen we bereiken?

- We willen alle personen waarvan wij in het kader van vroegsignalering een schuldsignaal van hebben ontvangen binnen 4 weken een aanbod voor schuldhulpverlening doen.
- Indicatoren

Alle klanten (100%) die binnen de termijn van 4 weken een aanbod van schuldhulpverlening hebben ontvangen.

De mate van invloed wordt bepaald door de beschikbare formatie en middelen om vroegsignalering uit te voeren. Van Rijksweg worden hiervoor geen middelen beschikbaar gesteld.

Waardesoort	2021	2022	2023	2024
Meting	100,00 %	-	-	-
Streefwaarde	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Wat gaan we daar voor doen?

- We gaan aan iedere inwoner waarvan we een signaal van (problematische) schulden ontvangen een aanbod voor schuldhulpverlening doen.

8.5 Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	-15.994	-17.589	-16.317	-16.286	-16.235	-16.099
Baten	7.692	8.146	7.060	7.060	7.060	7.060
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-8.302	-9.443	-9.257	-9.226	-9.175	-9.039
Onttrekkingen	161	339	0	0	0	0
Stortingen	-64	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	97	339	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-8.205	-9.104	-9.257	-9.226	-9.175	-9.039

2.2 Algemene dekkingsmiddelen

Toelichting

Op grond van de BBV-voorschriften bevat het programmaplan ook een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien. In de begroting presenteren wij het overzicht tegelijk met de overige programma's.

Context en achtergronden

Onderdeel Algemene dekkingsmiddelen heeft, in tegenstelling tot de overige programma's, een algemeen karakter. Bij dit onderdeel worden de lasten, maar voornamelijk de baten geraamd van o.a. de algemene belastingen (de onroerende zaak belastingen, de hondenbelasting en toeristenbelasting) en de algemene uitkering. Tegenover deze inkomsten staan geen directe uitgaven; het zijn algemene, niet-geoordeelde, dekkingsmiddelen.

Ook de stelposten voor onvoorzien uitgaven en onderuitputting vallen onder dit onderdeel.

- Wij streven naar optimale middelenverwerving, waarbij de mate van middelenverwerving op korte termijn maar zeer beperkt kan worden beïnvloed;
- De stijging van de heffingen (i.c. de afvalstoffen- en rioolheffing) is ingekaderd door het uitgangspunt van kostendekkendheid, zoals dat is vastgelegd in de Kadernota 2023;
- De hoogte van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is enerzijds afhankelijk van de beschikbare rijksmiddelen en anderzijds afhankelijk van de specifieke kenmerken (bijv. aantal inwoners);
- De inkomsten uit beleggingen zijn afhankelijk van de bedrijfsresultaten van de betreffende ondernemingen. Daarbij en ook bij andere uitzettingen van gelden vormt het treasurystatuut een restrictief kader.

Verbonden partijen

De gemeente is aandeelhouder in de volgende NV's:

Alliander

Netwerkbedrijf Alliander is verantwoordelijk voor het distribueren van gas en elektriciteit en de aansluitingen van klanten op het netwerk in onze gemeente. Dit zijn wettelijk bepaalde taken.

Vitens

Vitens levert het drinkwater in onze gemeente met zorg voor de bescherming van natuur en milieu.

Bank Nederlandse Gemeenten

Dit is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De strategische doelstelling van de bank is het behoud van substantiële marktaandeelen in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en het behalen van een redelijk rendement voor de aandeelhouders.

Tevens is de gemeente aandeelhouder in volgende besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid:

Leisurelands B.V.

Ter uitvoering van de verplichting van het RAL (Recreatieschap Achterhoek Liemers) hebben wij in 2020 op basis van de gesloten overeenkomst en het besluit tot ontmanteling en liquidatie 1225 aandelen Leisurelands ontvangen. Leisurelands heeft 19 recreatiegebieden in eigendom en exploitatie in Gelderland, Overijssel en Noord-Limburg, waaronder De Nevelhorst en Stroombroek in Montferland.

Ontwikkelingen uitkering gemeentefonds

De uitkomsten van de meicirculaire 2022 zijn in deze begroting verwerkt. In 2023 ontvangen we extra middelen voor jeugdzorg voor een bedrag van circa € 4.247.000 . Betreft een incidentele compensatie. Op het moment van opstellen wordt door het Rijk en de VNG nog overleg gevoerd over een structurele oplossing. Voor de jaren 2024 hebben we een incidentele compensatie opgenomen van € 1.770.000 (75% van de incidentele compensatie die we over 2022 hebben ontvangen).

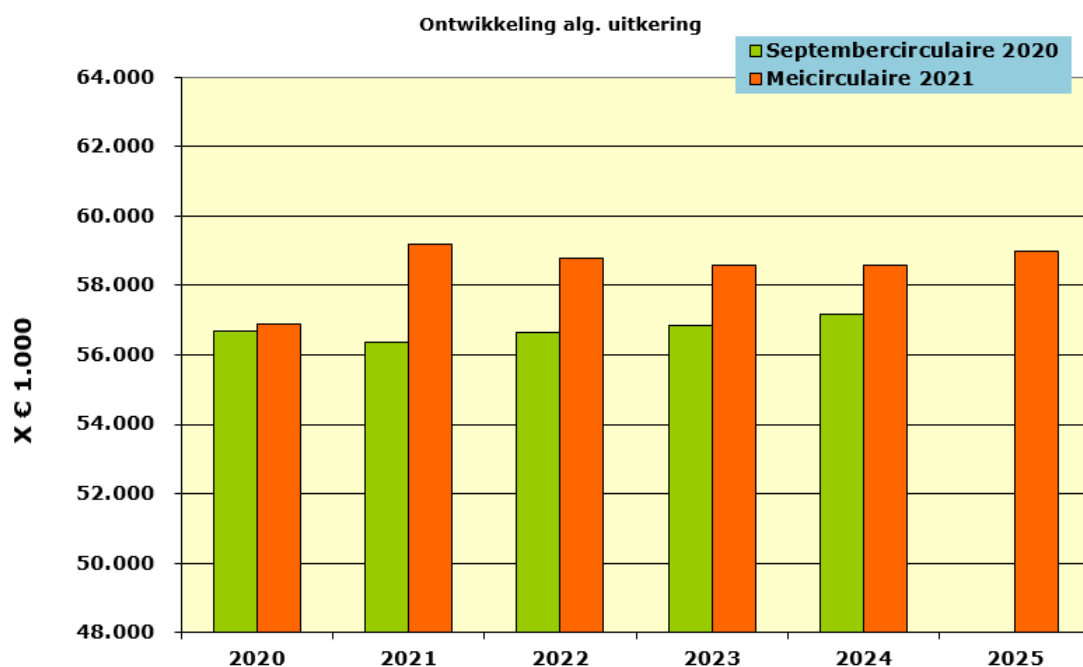
Met ingang van 2026 treedt een nieuw verdeelstelsel in werking. Hoofddoel voor een nieuw verdeelstel is dat het beter aansluit bij de noodzakelijke kosten die gemeenten maken.

Overzicht geraamde algemene dekkingsmiddelen *)

(Bedragen x1.000)

	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 20Over025	Begroting 2026
Algemene uitkering	61.212	68.285	67.717	70.249	65.303
Deelnemingen/beleggingen	325	340	340	340	340
Gemeentelijke belastingen	360	357	355	355	354
OZB + WOZ	7.602	7.675	7.675	7.675	7.675
Financiering (treasury)	217	29	-80	-80	-80
Totaal algemene dekkingsmiddelen	67.718	69.602	66.872	66.871	67.259

*) De opbrengststramingen van de diverse belastingen in de tabel zijn inclusief de lasten van heffing en invordering.

Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	-1.982	-4.124	-3.267	-2.774	-2.725	-2.776
Baten	70.595	74.765	78.895	78.402	81.151	76.171
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	68.613	70.641	75.628	75.628	78.426	73.394
Onttrekkingen	4.480	1.196	0	0	0	0
Stortingen	-7.691	-1.414	0	0	0	0
Mutaties reserves	-3.211	-218	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	65.402	70.423	75.628	75.628	78.426	73.394

Mutaties reserves

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Onttrekkingen						
75101 Mut. reserves progr. 1 (Relatie inwoners en bestuur)	62	58	0	0	0	0
75102 Mut. reserves progr. 2 (Ruimtelijke ontwikkeling)	337	855	1.137	107	107	107
75103 Mut. reserves progr. 3 (Beheer leefomgeving)	498	384	50	50	214	662
75104 Mut. reserves progr. 4 (Economie en toerisme)	136	503	300	300	300	0
75105 Mut. reserves progr. 5 (Gezondheid en bevord. gezonde leefstijl)	46	679	32	15	400	0
75106 Mut. reserves progr. 6 (Jeugd, onderwijs en cultuur)	812	995	1.406	1.351	1.321	1.321
75107 Mut. reserves progr. 7 (Maatsch. ondersteuning en veiligheid)	1.528	2.813	2.034	2.064	2.927	2.885
75108 Mut. reserves progr. 8 (Werk en inkomen)	161	339	0	0	0	0
75140 Mut. reserves progr. 40 (Algemene dekkingsmiddelen)	4.480	1.169	0	0	0	0
75150 Mut. reserves progr. 50 (Overhead en ondersteuning)	123	1.793	240	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	8.183	9.588	5.199	3.888	5.269	4.976
Stortingen						
75101 Mut. reserves progr. 1 (Relatie inwoners en bestuur)	-10	0	0	0	0	0
75102 Mut. reserves progr. 2 (Ruimtelijke ontwikkeling)	-256	-49	-29	-28	-28	-27
75103 Mut. reserves progr. 3 (Beheer leefomgeving)	-483	0	0	0	0	0
75104 Mut. reserves progr. 4 (Economie en toerisme)	-470	0	0	0	0	0
75106 Mut. reserves progr. 6	-1.478	-50	-61	-59	-7	-5

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
(Jeugd, onderwijs en cultuur)						
75107 Mut. reserves progr. 7 (Maatsch. ondersteuning en veiligheid)	-2.898	-4.610	-6.866	-5.087	-4.490	-4.494
75108 Mut. reserves progr. 8 (Werk en inkomen)	-64	0	0	0	0	0
75140 Mut. reserves progr. 40 (Algemene dekkingsmiddelen)	-6.672	-812	0	0	0	0
75150 Mut. reserves progr. 50 (Overhead en ondersteuning)	-681	-246	0	0	0	0
Totaal Stortingen	-13.011	-5.766	-6.956	-5.174	-4.524	-4.525
Mutaties reserves	-4.828	3.822	-1.757	-1.287	745	450

2.3 Overhead, ondersteuning organisatie en bestuur

Inleiding

In het aangepaste Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn vanaf de begroting 2017 voorschriften opgenomen voor het toerekenen van kosten zoals de apparaats- en personeelskosten. Hiermee wordt getracht de financiële vergelijkbaarheid van gemeenten te verbeteren.

Uitgangspunt van de nieuwe voorschriften is dat de kosten zoveel mogelijk direct aan de programma's / taakvelden worden toegerekend. Dit betekent dat alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan een taak dat gericht is op de externe klant in betreffende taakveld geregistreerd moeten worden. De bedrijfskosten die dus niet verbonden zijn aan een dergelijke taak mogen niet toegerekend worden maar worden verzameld in het overzicht kosten overhead.

Overhead definitie

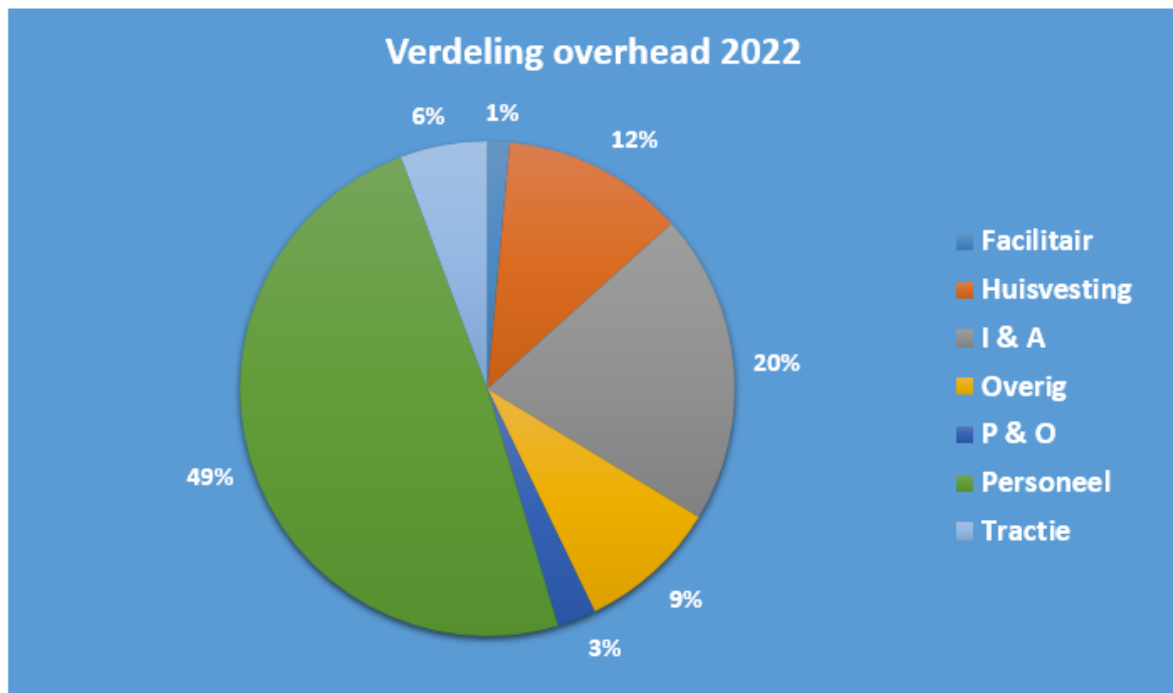
Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Alle functies die dit doel dienen behoren tot de overhead. Het betreffen de zogenaamde PIOFACH-taken (Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting) en de taken m.b.t. bestuurszaken, bestuurs-ondersteuning en managementondersteuning in het primair proces.

Overheadkosten

De op basis van de definitie bepaalde kosten van overhead in Montferland zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Kosten voor:	x € 1.000
• Eigen en ingehuurd personeel	5.304
• Facilitair	157
• Huisvesting	1.291
• ICT	2.203
• Overige	993
• P&O/HRM	274
• Tractie	616
Totaal	10.838

Bovenstaande tabel heeft uitsluitend betrekking op de netto-lasten van de overhead, incl. ondersteuning. De kosten van het bestuur, die ook tot dit programma behoren, zijn hierin niet opgenomen. Zie ter vergelijking ook de tabel in het onderdeel "Financiën".

Kostprijsberekening

Een gevolg van de stelselwijziging is dat op de programma's / taakvelden niet meer de integrale kosten geregistreerd worden. Tot en met de begroting 2016 werden immers de overheadkosten via een opslag verdeeld aan alle taken en programma's.

Hierdoor kan per programma/taakveld/taak niet meer de mate van kostendeckendheid vastgesteld worden en kan een dekkingsprobleem ontstaan daar geen overheadkosten aan grondexploitatie en investeringen doorberekend zouden kunnen worden.

Er zijn twee uitzonderingen, m.b.t. de overhead, opgenomen in de regelgeving, namelijk:

1. aan lokale heffingen en leges kan fictief een aandeel in de kosten van overhead opgenomen worden (extra comptabel), en
2. aan de grondexploitatie, investeringen en projecten met een subsidiebijdrage/bijdrage van derden kan een aandeel in de overheadkosten toegerekend worden (intra-comptabel).

De methodiek van toerekenen is verankerd in de Financiële verordening en de toerekening moet consistent zijn (uitgegaan moet worden van één hoofdregel). Er is door de Commissie BBV een aantal methodieken van toerekening uitgewerkt.

In de begroting 2022 is cf. de Financiële verordening de volgende methodiek toegepast:

de kosten van overhead worden naar rato van de personeelslasten en kosten van inhuur van de heffing, leges, GREX of Investerings en de totale personeelslasten en kosten van inhuur van alle taakvelden exclusief overhead omgeslagen.

De formule is:

$$\frac{\text{personeelslasten betreffend taakveld}}{\text{totale personeelslasten excl bestuur en overhead}} \times \text{lasten overhead} = \text{aandeel overhead}$$

Op basis van deze formule is het overheadpercentage 71%.

Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	-11.338	-14.402	-12.306	-11.699	-11.627	-11.277
Baten	1.037	656	647	647	647	647
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-10.301	-13.746	-11.659	-11.052	-10.981	-10.630
Onttrekkingen	123	1.793	240	0	0	0
Stortingen	-681	-246	0	0	0	0
Mutaties reserves	-558	1.547	240	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-10.859	-12.199	-11.419	-11.052	-10.981	-10.630

2.4 Vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting

Met ingang van belastingjaar 2016 is de gemeente in principe vennootschapsbelasting (VPB) verschuldigd over de behaalde winst op haar bedrijfsmatige activiteiten.

Conform de BBV-voorschriften wordt de verschuldigde Vennootschapsbelasting als een afzonderlijk onderdeel in de begroting en jaarrekening opgenomen.

Voor de jaren 2023 en volgende wordt op voorhand geen vennootschapsbelasting geraamd. Een eventuele berekening kan pas na afloop van het jaar worden gemaakt en wordt dan in de jaarrekening opgenomen.

Financiën

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Werkelijk 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJB 2024	MJB 2025	MJB 2026
Lasten	-422	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-422	0	0	0	0	0

2.5 Paragrafen

2.5 Paragrafen

- A. Weerstandsvermogen
- B. Onderhoud kapitaalgoederen
- C. Financiering
- D. Bedrijfsvoering
- E. Verbonden partijen
- F. Grondbeleid
- G. Lokale heffingen
- H. Transitie Sociaal Domein
- I. Corona

Paragraaf A. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Missie

De missie van de gemeente Montferland is om over een weerstandsvermogen te beschikken van ten minste een ratio van 2,0.

2. Context en achtergronden

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen van de gemeente wordt bepaald door de mate waarin de gemeente in staat is om in de toekomst aan haar financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

waardering	Ratio weerstandsvermogen	Kwalificatie
A	Groter dan 2,0	Uitstekend
B	1,4 tot 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 tot 1,4	Voldoende
D	0,8 tot 1,0	Matig
E	0,6 tot 0,8	Onvoldoende
F	Kleiner dan 0,6	Ruim onvoldoende

Het financieel beleid van de gemeente Montferland is gebaseerd op drie kernindicatoren voor het nastreven van een gezonde financiële gemeente:

- een (materieel) sluitende meerjarenbegroting;
- uitstekend weerstandsvermogen;
- een houdbare schuldpositie.

3. Kaderstellende (beleids)nota's

- Nota reserves en voorzieningen (2022).

4. Ontwikkelingen

Beschikbare weerstandscapaciteit

Conform de nota reserves en voorzieningen 2022 bestaat onze weerstandscapaciteit uit de volgende componenten:

1. De algemene reserve en de reserve "Verkoop aandelen Nuon;
2. De reserve grondexploitatie (voor zover boven de minimale buffer van € 2,0 miljoen);
3. Begrotingsruimte en de post onvoorzien.

Op grond van de begroting 2023 (en de bijbehorende meerjarenbegroting 2023-2026) wordt de weerstandscapaciteit in Montferland als volgt berekend:

Verwachte weerstandscapaciteit	2022	2023
Algemene reserve	€ 4,8 mln.	€ 6,6 mln.
Reserve verkoop aandelen Nuon	€ 15,1 mln.	€ 15,3 mln.
Reserve grondexploitatie	€ 2,1 mln.	€ 2,0 mln.
Totaal	€ 22,0 mln.	€ 23,9 mln.

Het saldo van de Algemene reserve bedraagt per ultimo 2023 € 6,6 mln. De toename ten opzichte van 2022 wordt met name veroorzaakt door de verrekening van de voordelige saldi van de jaarrekening 2021 met de Algemene Reserve.

Het saldo van de reserve verkoop aandelen Nuon is bedraagt € 15,3 mln.

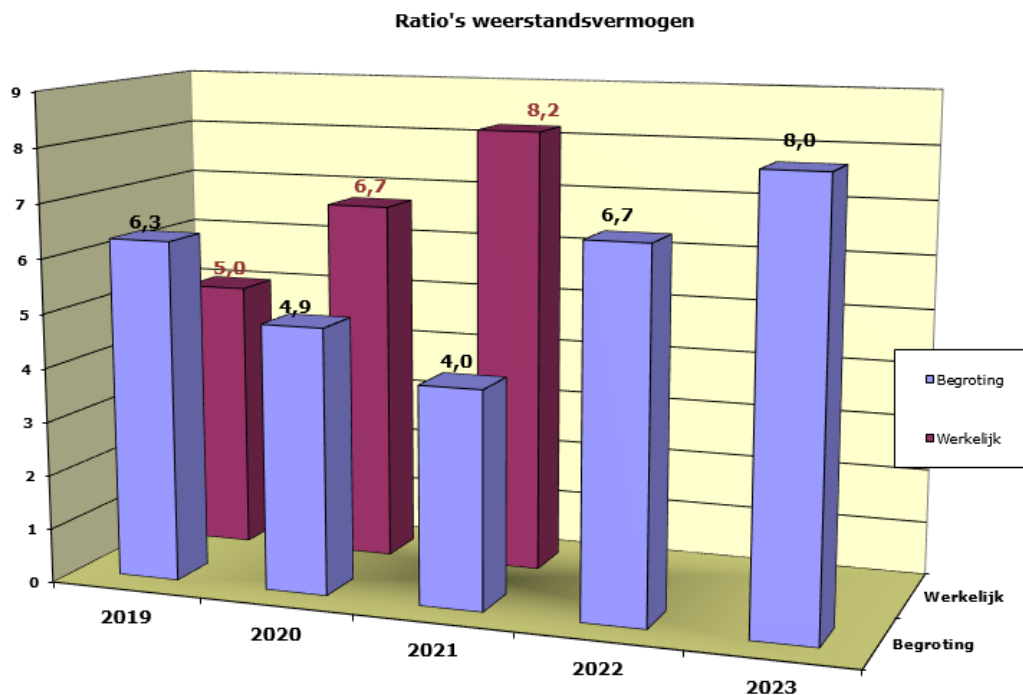
Het saldo van de Reserve Grondexploitatie bedraagt per ultimo 2023 € 4,0mln. Deze reserve dient als buffer voor specifieke risico's in de grondexploitatie. In de nota reserves en voorzieningen 2022 is de minimale omvang van deze reserve bepaald op € 2,0 mln. Het bedrag boven deze minimale buffer wordt meegenomen in de bepaling van de weerstandscapaciteit.

Ten opzichte van de begroting 2022 is de weerstandscapaciteit toegenomen met € 1,9 mln. met name vanwege de stijging van de Algemene reserve.

Benodigde weerstandscapaciteit

Voor de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit heeft er een inventarisatie van individuele risico's plaatsgevonden. Omdat niet alle risico's zich in de praktijk gelijktijdig en in volle omvang zullen voordoen is een reëel risicobedrag berekend. Het reële risicobedrag is het gemiddeld verwachte risicobedrag dat nodig is op korte termijn. Op basis van de onlangs geactualiseerde risico-inventarisatie zijn 13 risico's in beeld gebracht. Uit deze risico-inventarisatie en -analyse blijkt een reëel risicobedrag van € 3 mln. Dit is de benodigde weerstandscapaciteit van de gemeente. Dit risicobedrag is uit te splitsen in incidentele risico's en structurele risico's. De incidentele risico's bedragen afgerond € 2,2 miljoen en de structurele risico's ruim € 0,8 miljoen. Indien de berekende weerstandscapaciteit (€ 23,9 mln.) wordt afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit (€ 3 mln.) dan blijkt dat de ratio afgerond 8,0 is. Dit betekent dat de weerstandscapaciteit in Montferland per 1 januari 2023 het predicaat "uitstekend" krijgt. De omvang van het eigen vermogen en de voorzieningen zijn dus op uitstekend niveau om alle mogelijke risico's op te vangen.

Exclusief de reserve "Verkoop aandelen Nuon" bedraagt de ratio 2,9 is dat is nog steeds uitstekend.

Risico's

In de risico-inventarisatie ten behoeve van deze begroting zijn dertien risico's opgenomen. De tien grootste risico's uit deze inventarisatie zijn:

1. Leges omgevingswet
2. Bedrijfsvoering
3. Sociaal domein
4. Digitalisering/automatisering/applicatiebeheer

5. Algemene uitkering gemeentefonds
6. Grote projecten
7. Invoering omgevingswet
8. Pandemie/Corona
9. Garantstellingen en leningen
10. Overige risico's

Onderstaand een korte toelichting op de drie grootste risico's met de bijbehorende beheersmaatregelen.

Leges omgevingswet

In onze (meerjaren) begroting 2023 hebben we een jaarlijkse legesontvangst geraamd van € 1.087.000. In 2022 zullen we deze raming halen. Voor 2023 zullen de legesinkomsten mogelijk fors lager uitvallen als gevolg van de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen. Het nadelig effect van deze nieuwe wetgeving bedraagt mogelijk € 300.000 tot € 600.000 structureel. Over mogelijke compensaties is nog geen duidelijkheid. Ook merken we op dat de legesinkomsten sterk afhankelijk zijn van grote projecten (b.v. Industrieterrein 's-Heerenberg) en deze inkomsten kunnen jaarlijks sterk fluctueren. Overigens is op Industrieterrein 's-Heerenberg voor nagenoeg alle kavels een omgevingsvergunning verleend voor het bouwen van een bedrijfspand. Voor de laatste kavel is een aanvraag ingediend en de omgevingsvergunning hiervoor zal in 2022 worden verleend. Als reëel risico hebben we een bedrag van € 600.000 in onze inventarisatie opgenomen (€ 300.000 structureel en € 300.000 incidenteel).

Beheersmaatregel:

Faciliteren woningbouw. Voor bedrijfsterreinen: marketing en acquisitie.

Bedrijfsvoering

Al geruime tijd wordt onderkend dat gemeenten te maken hebben met een lastig bedrijfsvoeringsvraagstuk, namelijk een tekort aan personeel. Veel gemeenteambtenaren gaan de komende jaren met pensioen. Vanwege de krappe arbeidsmarkt is het lastig om nieuwe medewerkers aan te trekken. Onze gemeente wordt hier ook al enige tijd mee geconfronteerd. De gemeente staat voor een grote uitdaging de vakkennis de komende jaren vast te houden om de grote ambities van de gemeente te kunnen realiseren. Wij hebben hiervoor een (incidenteel) risico opgenomen van € 250.000.

Beheersmaatregel:

Arbeidsmarktcommunicatie. De voorziene uitstroom van pensioengerechtigden is in beeld, waardoor vroegtijdig kan worden geanticipeerd op de overdracht van kennis van oudere naar jongere werknemers.

Sociaal domein

Het maatregelenpakket is vastgesteld en dit pakket zal ook periodiek worden gemonitord. De uitgavenkant blijft altijd een open eind regeling. De beheersing van deze uitgaven hebben wij maar ten dele zelf in de hand. Vanaf juli 2022 gaan wij over naar lumpsum financiering. Dit betekent een andere manier van inkopen, waarbij er meer grip komt op het budget en de risico's meer worden gespreid richting de aanbieder. Risico zit hem nu minder in de voorschotten (deze liggen vast) maar meer in de verrekening tussen de gemeenten. Daar is op voorhand een inschatting van gemaakt maar hoe dit in werkelijkheid gaat zijn is niet bekend. De reserve Sociaal Domein wordt gebruikt om de reguliere budgetten op peil te houden. Hiermee is de reserve zo goed als leeg. Inmiddels is bekend geworden dat we additionele incidentele gelden gaan ontvangen welke toegevoegd gaan worden aan de reserve sociaal domein waarmee toekomstige risico's opgevangen kunnen worden.

Het maximale risico schatten wij momenteel in op € 500.000 met een percentage van 50. Als reëel risico nemen wij derhalve € 250.000 (incidenteel) op.

Beheersmaatregel:

Uitvoeren van de bestuursopdracht inzake de taakstellingen.

5. Financiële kengetallen

Toelichting financiële kengetallen

De vijf financiële kengetallen geven samen een beeld van de financiële ontwikkelingen in de gemeente. Eén los kengetal zegt echter weinig over de totale financiële positie. Of een hoge schuldquote voor een gemeente nadelig is, hangt bijvoorbeeld af van het eigen vermogen en hoe

groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Onderstaande een toelichting op de verschillende kengetallen.

Weerbaarheid: kan de gemeente tegen een stootje?

Netto schuldquote (ongecorrigeerd): De niet gecorrigeerde netto schuldquote geeft het risico voor de gemeente weer als derden niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen. Denk bij voorbeeld aan een woningcorporatie, die geld heeft geleend bij de gemeente. Hoe lager, hoe beter.

Netto schuldquote (gecorrigeerd): De netto schuldquote geeft aan of de gemeente in staat is de schulden terug te betalen waarvoor zij volledig zelf aan de lat staat. Ook hier geldt: hoe lager, hoe beter.

Solvabiliteit: De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt berekend op basis van het eigen vermogen en de bezittingen van de gemeente. Hoe hoger, hoe beter.

Grondexploitatie: Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Hier geldt: hoe lager, hoe minder risicovol.

Wendbaarheid: kan de gemeente zich relatief snel aanpassen aan veranderende omstandigheden?

Hierbij zijn de volgende kengetallen van belang:

Belastingcapaciteit: De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Hoe lager hoe beter.

Structurele exploitatieruimte: Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, door de structurele baten en structurele lasten te vergelijken met de totale baten. Hoe hoger, hoe beter.

Onderstaande tabel geeft de normeringen weer zoals aangegeven door de Provincie en BBV.

		Indeling categorieën (%)		
	Kengetal	A 'Voldoende'	B 'Matig'	C 'Onvoldoende'
1a	Netto schuldquote	< 90%	90-130%	> 130%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90-130%	> 130%
2	Solvabiliteitsratio	> 50%	20-50%	< 20%
3	Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
4	Grondexploitatie	< 20%	20-35%	> 35%
5	Belastingcapaciteit	< 95%	95-105%	> 105%

Bijgaand de financiële kengetallen van de gemeente Montferland.

		Financiële kengetallen Montferland (%)					
	Kengetal	Rek. 2021	Begr. 2022 na w.	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2026
1a	Netto schuldquote	58,4%	75,3%	73,8%	85,3%	75,7%	74,7%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	49,3%	64,9%	64%	75,6%	65,9%	64,6%
2	Solvabiliteitsratio	32,7%	30,2%	31,9%	31,2%	35,3%	36,8%

3	Structurele exploitatieruimte	0,82%	-0,81%	0,7%	3,2%	5,9%	1,6%
4	Grondexploitatie	0%	1%	0%	0%	0%	0%
5	Belastingcapaciteit	109%	105%	99%	99%	99%	99%

Voldoende
Matig
Onvoldoende

De financiële kengetallen dienen in samenhang te worden gezien om onze financiële positie te beoordelen.

In 2023 (en in de jaren 2024-2026) vallen vier kengetallen in de categorie voldoende (netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen, structurele exploitatieruimte en grondexploitatie), en twee in de categorie matig (solvabiliteit en belastingcapaciteit).

Op basis van de bovenstaande financiële kengetallen en rekening houdend met de uitstekende ratio van ons weerstandsvermogen kunnen we de financiële positie van onze gemeente als voldoende kwalificeren.

We zijn nog goed weerbaar en onze wendbaarheid is de laatste jaren aanzienlijk verbeterd.

Afwijkingen of nieuwe ontwikkelingen die leiden tot bijstellingen:

Paragraaf B. Onderhoud kapitaalgoederen

Missie

De gemeente Montferland heeft een grote oppervlakte aan openbare ruimte in beheer. Daarin vinden veel activiteiten plaats zoals wonen, werken en recreëren. Daarvoor zijn kapitaalgoederen nodig zoals wegen, rioleringen, kunstwerken, openbaar groen, verlichting en gebouwen. De kwaliteit van deze kapitaalgoederen en het onderhoudsniveau ervan is in grote mate bepalend voor de beleving en waardering van die openbare ruimte en uiteraard de (jaarlijkse) lasten. We streven hierbij naar een voldoende onderhoud van onze kapitaalgoederen.

Context en achtergronden

De beleidsplannen stellen we tenminste eens in de 10 jaar vast, volgens de eisen van de provincie en het bepaalde in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Dit betreft het onderhoud van de openbare ruimte en het beoogde onderhoudsniveau voor het openbaar groen, verlichting, straatmeubilair, sportfaciliteiten, water, wegen, riolering, kunstwerken en gebouwen. Eens in de vier jaar evalueren we de beheerplannen en zo nodig stellen we ze bij. In de vastgestelde beheerplannen wordt per kapitaalgoed inzicht gegeven in het gemeentelijke beleid, de geplande onderhoudswerken en de daarvoor benodigde financiële middelen en eventuele ontwikkelingen en risico's.

Kaderstellende beleidsnota's

- Gemeentelijk Water en Rioleringsplan Montferland (2022 – 2026)
- Integraal Gemeentelijk Verkeer en Vervoerplan 2020 - 2024
- Hondenbeleidsplan
- Speelbeleid (2015 - 2030)
- Beleidsplan wegen (2022 - 2025)
- Beleidsplan zand- en halfverhardingswegen (2019 – 2028)
- Beleidsplan Civiele Kunstwerken (2019 - 2023)
- Beleidsplan Openbare Verlichting (2020 - 2024)
- Bomenbeleidsplan 2020

Ontwikkelingen

Onderstaand een toelichting per onderdeel.

Wegen en bermen.

Algemeen.

In 2022 is het wegenbeheersplan 2021 – 2025 door het college vastgesteld. Hierin is de onderhoudsplanning opgenomen die is gebaseerd op het minimale onderhoudsniveau volgens de CROW-richtlijnen. Hierbij wordt eventuele aansprakelijkheid voorkomen.

Areaal wegnnet

Onderdeel	Lengte (km)	Oppervlakte (m2)
Verharde wegen	377	
Onverharde wegen	65	
Fietspaden	51	
Asfaltverharding		1.039.687
Elementenverharding		1.447.094
Betonverharding		27.243
Onverhard/halfverhard		189.865

Het gehele areaal aan wegen vertegenwoordigt een waarde, de vervangingswaarde. De vervangingswaarde geeft een globale indruk van de waarde van de verhardingen, ervan uitgaande dat het bestaande areaal opnieuw aangelegd zou moeten worden. De totale vervangingswaarde van alle verhardingen in beheer van de gemeente bedraagt rond de € 155 miljoen.

Wegen

Om wegbeheer op een juiste manier te kunnen uitvoeren is het van belang om te weten wat het totaal te onderhouden areaal is, wat de technische kwaliteitstoestand daarvan is en hoeveel geld er nodig is om het areaal op het vastgestelde kwaliteitsniveau te houden. In het beheersplan wegen is ook de invloed van het vastgestelde beeldkwaliteit verwerkt. Hierin worden de winkelgebieden en historisch centrum op beeldkwaliteit B onderhouden in plaats van alle overige gebieden op C-kwaliteit.

Om het aangegeven onderhoud mogelijk te maken bedraagt de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening groot onderhoud wegen € 677.089 in 2021, € 661.970 in 2022, € 646.851 in 2023, € 631.732 in 2024 en 2025. Voor klein onderhoud (niet planbaar) is jaarlijks een bedrag van € 253.219 nodig.

De wegen worden eenmaal per jaar visueel geïnspecteerd volgens de CROW richtlijnen. Op basis van die inspectie wordt een actueel beeld verkregen van de conditie daarvan. Deze gegevens zijn het startpunt voor het opstellen en zo nodig bijstellen van een meerjarig onderhoudsplan. In 2021 zijn de wegen geïnspecteerd.

Kwaliteit

De meeste wegen binnen de gemeente Montferland verkeren in goede tot zeer goede staat. Bij asfaltverharding is dit bijna 76% en bij elementenverharding ongeveer 93%, in beide gevallen boven het landelijk gemiddelde.

Verouderde verhardingen.

De storting in de voorziening voorziet niet in het vervangen van verouderde verhardingen. Het wegenareaal is zodanig aan het verouderen dat het noodzakelijk is de verhardingsmaterialen (asfalt en elementen) te vervangen. In 2018 is daarmee begonnen en in 2021 is bijvoorbeeld de Schoolstraat in Kilder aangepakt. De komende jaren worden bijvoorbeeld ook de asfaltverhardingen van de wegen grenzend aan de Padevoortseallee in Zeddam vervangen. De reden om de vervanging uit te voeren, is om ook in de toekomst de onderhoudskosten beheersbaar te kunnen houden en de aantrekkelijkheid van onze kernen goed te houden en achteruitgang in uitstraling en beleving te voorkomen. Jaarlijks is hiervoor € 530.000,= beschikbaar.

Schoolstraat in Kilder, vervanging straatmateriaal in rijbaan en trottoirs

Onderhoud onverharde wegen

In 2019 is het beleidsplan zand- en halfverhardingswegen 2019-2028 door de Raad vastgesteld. Eén van de onderdelen is het uitvoering geven aan het plan om met de aanwonenden te kijken welke optie (behalve het verharderen met asfalt en/of klinkers) de voorkeur heeft om de stofoverlast en de kuilvorming te verminderen. De opties bestaan hoofdzakelijk uit het stabiliseren van de bovenlaag, Padvast aanbrengen, regulier onderhoud met Nodust of gewoon zoals nu of nog minder. Een pilot is gedraaid aan de Braamweg in Braamt en het vervolg is door corona pas in 2021 opgestart, in 2021 en 2022 zal de verdere uitvoering plaatsvinden. Hiervoor is € 1.250.000,= beschikbaar gesteld.

Vooruitlopend op de uitvoering van het project is een aantal wegen in Stokkum voorzien van het product Padvast. Dat is een zandmengsel dat gewonnen wordt in het zandgat bij Netterderden en geschikt is om zandwegen mee te verharderen. De wegen zijn hierna eenvoudig te onderhouden, in tegenstelling tot een stabilisatie met een bindmiddel.

Nachtegaalslaantje in Stokkum, na aanbrengen Padvast

Bermen

Naast het maaien van de bermen is onderhoud van de bermen noodzakelijk. Hiermee wordt bedoeld het uitvullen van gaten, het verhogen of verlagen van de berm of andere reparaties. In het beleidsplan wegen is voorgesteld jaarlijks van circa 10 km weglente de bermen aan te pakken. Hiermee wordt de veiligheid te verbeterd en wordt schade aan de weg en plasvorming op de weg voorkomen. Jaarlijks is € 50.000,= in de begroting opgenomen voor onderhoud aan de wegbermen.

Om tot meer kruiden - bloemrijke bermen - te komen moeten we ervoor zorgen dat bermen 'voedselarm' worden.

In 2023 gaan we dan ook daarvoor kansrijke bermen regulier systematisch maaien en voeren wij het maaisel af.

Deze locaties worden twee keer per jaar gefaseerd gemaaid. Waarbij 70% per keer gemaaid wordt en 30% blijft staan.

Voorbeeld van het afroven(verlagen) van de berm

Rioleringen

Algemeen.

Het huidige GWRP (Gemeentelijk Water en Riolerings Plan) heeft een looptijd van 2022-2026. Dit plan is de basis voor het uitvoeren van onze wettelijke zorgplichten op het gebied van afvalwater, grondwater en hemelwater.

Areaal

Onderdeel	Lengte (km)	Aantal
Gemengde riolen	138	
Vuilwaterriolen (dwa)	106	
Regenwaterriolen (rwa)	33	
Infiltratieriolen	36	
Inspectieputten		6.115
Kolken		13.531
Drukriolering	140	
Persleidingen gemalen	13	
Overstorten		36
Interne bergingen		1
Randvoorzieningen		10
Stelselgemalen		39
Pompunits drukriolering		601
Tunnelgemalen		2
Waterelementen/vijverpomp		1
Grondwatergemaal		1
IBA's		45
Wadi's		20
Retentievijvers		3
Groene bergingen		2
Helofytenfilter/veld		1

We hebben de wettelijke zorgplichten voor:

1. inzameling en transport van stedelijk afvalwater (1993 Wet Milieubeheer, artikel 10.33);
2. inzameling en verwerking van hemelwater (2009 Waterwet, artikel 3.5);
3. maatregelen tegen grondwateroverlast en het verwerken van ingezameld grondwater (2009 Waterwet, artikel 3.6).

Hiernaast hebben alle gemeenten op grond van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie de verplichting in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust te zijn.

Grondwater (drainage)
(afkoppelen)

Regenwater
Afvalwater (rioolgemaal)

Civiltechnische kunstwerken.

Algemeen

In 2018 is het beleidsplan civiele kunstwerken 2019-2023 vastgesteld.

Areaal

Onderdeel	Aantal
Bruggen	10
Tunnels	2
Viaducten	2
Vlonders	2
Duikers	3

Om de civiele kunstwerken veilig en beschikbaar te houden voor haar doel is het van belang om te weten wat het areaal is, wat de technische kwaliteitstoestand is en hoeveel geld er nodig is om dit te houden.

Door iedere vijf jaar een technische inspectie van de civiele kunstwerken uit te voeren wordt een actueel beeld verkregen van de conditie van de kunstwerken. Het beleidsplan is gebaseerd op de inspectie uitgevoerd in 2017 en de maatregelen hieruit voortvloeiend zijn de basis voor de benodigde financiële middelen de komende jaren.

Wegbeheerders hebben op grond van de Wegenwet de zorgplicht voor de civiele kunstwerken. Dit betekent dat zij ervoor moeten zorgen dat de kunstwerken in goede staat verkeren. Volgens artikel 6.174 van het Burgerlijk Wetboek is de wegbeheerder aansprakelijk voor het veroorzaken van schade als gevolg van mankementen aan het "geleverde product" civiele kunstwerk. Door de kunstwerken te inspecteren en de daaruit voortvloeiende maatregelen uit te voeren wordt voldaan aan deze zorgplicht.

De inspectie van 2017 heeft uitgewezen dat over het algemeen de kunstwerken binnen de gemeente Montferland in een redelijke staat verkeren. Het areaal is veilig voor de burgers en over het algemeen vertonen de kunstwerken vooral verouderingsdefecten.

In 2023 zal de fiets- voetgangerstunnel in Zeddam opnieuw worden geschilderd.

Tevens zal naar aanleiding van de technische inspectie in 2023 een nieuw beleidsplan kunstwerken worden opgesteld voor de komende vijf jaar.

Fiets- voetgangerstunnel Zeddam

Om het aangegeven onderhoud en de vervanging mogelijk te maken bedraagt in de periode 2022 – 2023 de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening groot onderhoud civiele kunstwerken € 20.023,=.

Groen

Algemeen.

Het openbaar groen is met ingang van 1 januari 2017 onderhouden conform beeldkwaliteit. Dit na de vaststelling door de raad in 2014 waarbij het gewenste beeld van het groen in de diverse structuurgebieden (woonwijken, industrieterreinen, centra en buitengebied) is bepaald.

In praktische zin staan niet de frequenties en maatregelen van het beheer centraal maar de vooraf afgesproken beeldkwaliteit.

Areaal

Onderdeel	Oppervlak (m2)	Lengte (m)	Aantal
Bomen			18.700
Gazon	365.000		
Bermen	1.273.350		
Bodembedekkers	34.000		
Hagen/Blokhagen		47.000	
Sierheesters	133.473		
Bosplantsoen + houtwal	314.647		
Bos	80.988		
Rozen	9.934		
Vaste planten + prairiebeplanting	13.128		
Bloembakken	200		

Openbaar groen

Naast het reguliere onderhoud wordt jaarlijks verouderd groen, groen dat 'op' is, vervangen door een nieuwe aanplant. Dit gebeurt nog niet planmatig. Een groenbeleidsplan met bijbehorend beheerplan wordt eind 2022 vastgesteld.

Bomen

Gemeenten moeten in het kader van de zorgplicht voor bomen een BVC-inspectie (boomveiligheidscontrole) uitvoeren. Sinds 2018 worden de bomen in een cyclus van 3 jaar geïnspecteerd; attentiebomen worden vaker gecontroleerd. De inspectiegegevens worden in het beheerpakket vastgelegd, waarbij de onderhoudsmaatregel wordt bepaald. Het bomenbeleidplan is in 2020 vastgelegd door de raad. In het bomenbeheerplan, dat in 2022 wordt afgerond, worden de benodigde budgetten voor het planmatig onderhoud en vervangingen definitief onderbouwd.

Schapenweg in Zeddam

In 2019 zijn de bomen vervangen door een type die beter past bij de standplaats

Een (financieel) risico wordt gevormd door ziektes en klimatologische veranderingen, zoals verdroging. Specifieke ziekten aan bomen (o.a. de kastanje-, iep- en watermerkziekte) zijn moeilijk te beheersen en te genezen. Essentaksterfte is een boomziekte die vooral in het buitengebied voorkomt. Als een boom ziek wordt, is vaak een snelle verwijdering noodzakelijk. De bestrijding van eikenprocessierups wordt jaarlijks uitgevoerd vanwege de volksgezondheid.

Openbare verlichting

In 2020 is het beleidsplan openbare verlichting 2020 – 2024 door de raad vastgesteld. Naast een aantal beleidsmatige keuzes is in dit plan ook het beheer geregeld.

Areaal

Onderdeel	Aantal
Lichtmasten	7.677
Armaturen	7.888

Jaarlijks worden masten van minimaal 40 jaar en ouder (gemiddeld 45 st. per jaar) en armaturen van minimaal 20 jaar en ouder (gemiddeld 225 st. per jaar) vervangen. Bij de oude masten worden stabiliteitsmetingen uitgevoerd om de sterkte van de lichtmasten te bepalen om zo na te gaan of vervanging ook daadwerkelijk nodig is.

In 2022 zijn alle armaturen met SOX lampen vervangen omdat SOX lampen niet meer verkrijgbaar zijn.

In 2023 zal het vervangen van de masten en armaturen volgens plan verder worden uitgevoerd waarbij de aandacht ligt op de armaturen waar PLL lampen in zitten. Deze worden in de loop van 2023 niet meer gefabriceerd zal over enkele jaren niet meer verkrijgbaar zijn.

Het beleid is er op gericht om een zo duurzaam mogelijk areaal aan lampen te hebben. Dit betekent toepassing van led armaturen in het geval van nieuwe plaatsing en planmatig vervangen van armaturen. Doel is het terugbrengen van het totale energieverbruik van de openbare verlichting om zodoende een bijdrage te leveren aan de CO2 reductie. Ongeveer 33% van het areaal is voorzien van LED verlichting. In 2023 is de verwachting dat dit is opgelopen naar 40%.

Om het aangegeven onderhoud en de vervanging mogelijk te maken bedraagt in de periode 2022 – 2024 de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening vervangingen lichtmasten en armaturen € 131.265,=.

LED- Verlichting

Nieuwe verlichting op het Lieve Vrouweplein in Didam.

Speelvoorzieningen

In 2015 heeft de gemeenteraad het beleidsplan 'Spelen in Montferland' vastgesteld voor de periode 2015 – 2030. Hieraan gekoppeld is een beheerplan waarin het beheer en onderhoud planmatig is vertaald met de benodigde kosten. Ook de vervanging is in het beheerplan geregeld.

In het beleidsplan is er een verschuiving gaande naar avontuurlijke, toegankelijke en natuurlijke plekken (zoals Cool Nature), waarbij de speelplaatsen bewoners de mogelijkheid bieden om te spelen, te bewegen en elkaar te ontmoeten ongeacht de leeftijd (integraal spelen). Logisch gevolg hiervan is dat bestaande traditionele speellocaties voor een deel zullen verdwijnen.

Areaal

Kern	Aantal speellocaties
Azewijn	4
Beek	4
Braamt	3
Didam	30
Kilder	2

Loil	2
Nieuw Dijk	2
's-Heerenberg	17
Stokkum	2
Zeddam	3
Totaal	69

Volgens het Warenwetbesluit attractie en speeltoestellen (WAS) is de eigenaar/huurder van de grond onder het toestel verantwoordelijk voor de veiligheid. In de openbare ruimte is de gemeente in de regel beheerder van speeltoestellen of speelaanleidingen en dus verantwoordelijk voor het onderhoud.

In Montferland worden vier keer per jaar alle locaties bezocht voor een combinatie van het uitvoeren van een visuele inspectie van alle constructies, de ondergrond en de directe omgeving van het toestel. Klein onderhoud aan de speeltoestellen wordt direct uitgevoerd. De jaarlijkse technische inspectie van alle toestellen wordt uitgevoerd door een extern bedrijf. De registratie van de inspectie en het uitgevoerde kleine onderhoud wordt vanaf medio 2015 in het gemeentelijke beheersysteem verwerkt.

Gegevens uit het digitale systeem in combinatie met de inspectiegegevens zijn de basis voor vervanging of opheffing toestellen en locaties.

Sportvelden

De gemeente heeft een aantal sportvelden en accommodaties in eigendom en voert het beheer en onderhoud daarop uit.

Areaal.

Kern/ccomodatie	Aantal natuurgrasvelden	Aantal kunstgrasvelden
Azewijn (Den Dam)	1	
Lengel (VVL)	2*	
Braamt (St. Joris)	1*	
Stokkum	1*	
Kilder (SV Kilder)	3	
Zeddam	2	0,5
's-Heerenberg (FC Montferland)	1	2
Beek ('t Peeske)	3	
Didam (DVC '26)	3	2,5
Nieuw Dijk (Sprinkhanen)	2	
Loil (SV Loil)	1	1*

* Deze accommodaties zijn niet meer in gebruik door de fusie van clubs.

Naast het regulier en groot onderhoud dat jaarlijks op de natuurvelden wordt uitgevoerd, is renovatie soms nodig. Door extra aandacht aan regulier en groot onderhoud te schenken kunnen renovaties uitgesteld worden.

Het dagelijks onderhoud van de kunstgrasvelden is een verantwoording van de clubs. Wel schrijven wij de velden af in 10 jaar en daarvoor wordt jaarlijks € 50.000,= toegevoegd aan de reserve kunstgrasvelden. Op 31/12/22 bedraagt die reserve € 300.000,=.

In 2023 wordt de toplaag (kunstgrasveld) van het hoofdveld van DVC vervangen.

Gemeentelijke gebouwen

Areaal gemeentelijke gebouwen

Functie gebouw	Naam gebouw	Adres	Plaats
Kantoorgebouw	Gemeentehuis Infopunt	Bergvredestaat 10 Raadhuisstraat 14	Didam Didam

Bedrijfsgebouw	Gemeentewerf Afvalbrengstation	Leigraaf 9 Nijverheidstraat 10	Loerbeek 's- Heerenberg
Binnensport locaties	Sportzaal 't Raland Sporthal de Muizenberg Sportzaal Kilder Sportzaal Azewijn	Reinskamp 2a Lupinestraat 11 Hoofdstraat Lepepestraat	Didam Didam Loerbeek Azewijn
Brandweer kazernes	Brandweerpost Ddam Brandweerpost 's-Heerenberg	Vincwijweg 1 c Zeddamseweg 77b	Didam 's- Heerenberg
Woningen		Vincwijweg 6 Oude Eltenseweg 6	Didam Beek
Schoolgebouwen	Bredeschool Zuid Bredeschool Noord	Reinskamp 2a Lupinestraat 11	Didam Didam
Maatschappelijke gebouwen	Willem van den Berghcentrum Finally 't Nije Reathuys Bibliotheek Muziekschool	Willem van den Berghstraat 1 Willem van den Berghstraat 1a Hofstraat 1 Oudste Poortstraat 24 Plantsoensingel Zuid 36	's- Heerenberg 's- Heerenberg 's- Heerenberg 's- Heerenberg 's- Heerenberg
Gebouw in ontwikkeling	IKC 's-Heerenberg	Zeddamseweg 84	's- Heerenberg
Zwembad	Sportcomplex Montferland	Oude Doetinchemseweg 43	's- Heerenberg
Ammovatie gebouw	Zwembad de Hoevert Oude werf Didam Oude Brandweerkazerne	Kerkstraat 49 Burgemeester Kronenbeurglaan 6	Didam Didam Didam
Kapellen en begraafplaats gebouwen	Kapel Mariakapel Koningin van de Vrede Mariakapel Maria kapel	Deken Reuvekamplaan Tatelaarweg Holthuisstraat 6 Slagboom	Didam Didam Vethuizen 's- Heerenberg

De nieuwe brandweerkazerne is 24 februari 2022 in gebruik genomen.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed: het dak van sporthal de Muizenberg is voorzien van een PV-installatie en in 2022/2023 worden ook warmtepompen geplaatst om de sporthal energie neutraal te maken. In 2023 zal bij de uitvoering van de onderhoudsacties in het kader van het MJOP nadrukkelijk aandacht worden gegeven aan de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. De gemeenteraad zal een beheerplan verduurzaming worden voorgelegd.

Gemeente heeft het pand van Specialzed aangekocht en tijdelijk bruikbaar gemaakt voor de huisvesting van Oekraïners.

Brandweerkazerne aan de Vincwijweg in

Didam

Zonnepanelen op sporthal de Muizenberg in Didam

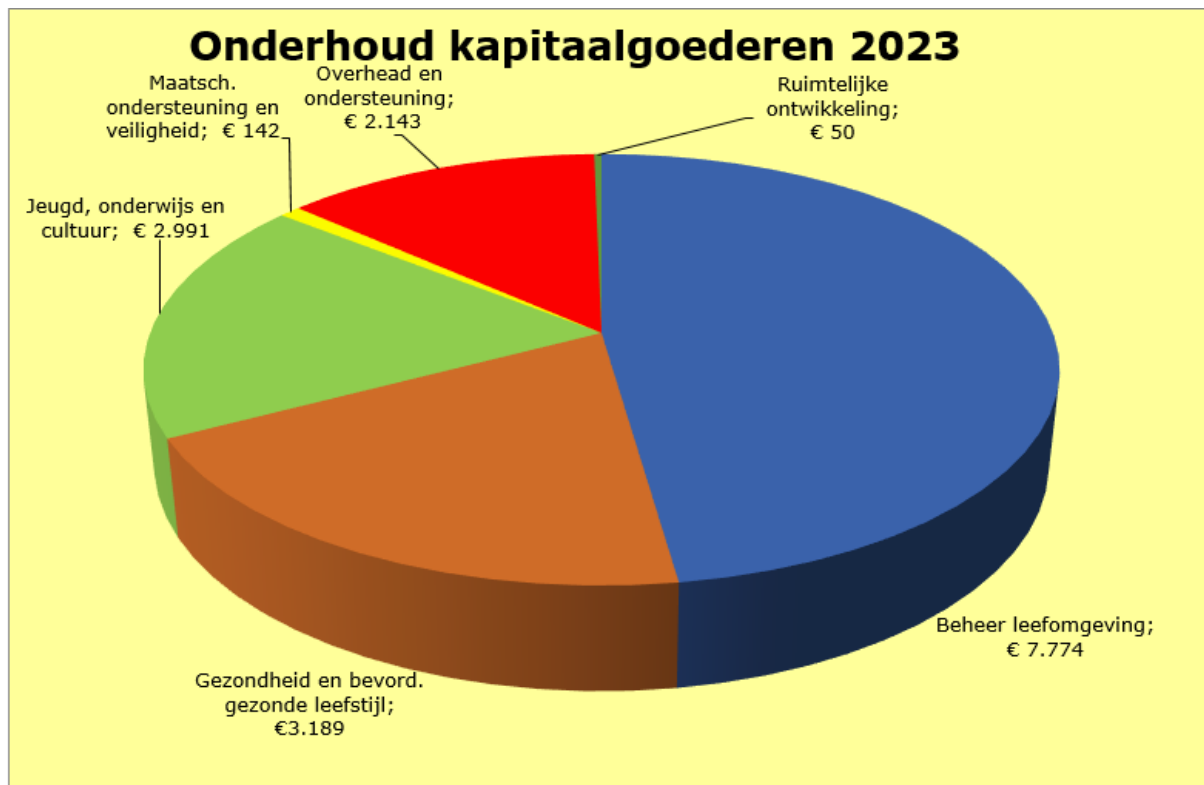
Uitgaven onderhoud kapitaalgoederen

De totale uitgaven voor het onderhoud van de verschillende soorten kapitaalgoederen worden in de begroting geraamd op:

Programma/ onderdeel	Raming 2022 (na wijz.)	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Beheer leefomgeving					
Begraafplaatsen	156	142	142	142	142
Openbaar groen en natuur	2.687	2.467	2.467	2.467	2.467
Riolering	1.411	1.594	1.758	1.866	1.944
Verkeer en vervoer	270	80	80	80	80
Wegen, straten en pleinen	2.949	3.491	4.079	4.211	4.250

Totaal Beheer leefomgeving	7.473	7.774	8.526	8.766	8.883
Gezondheid en bevord. gezonde leefstijl					
Speelvoorzieningen	178	171	171	171	171
Sportaccommodaties	2.421	3.018	2.033	2.519	1.957
Totaal Gezondheid en bevord. gezonde leefstijl	2.599	3.189	2.204	2.690	2.127
Jeugd, onderwijs en cultuur					
Accommodatiebeheer	582	617	616	580	579
Bibliotheekwerk	55	56	56	56	56
Kunst en cultuur	24	24	24	24	24
Onderwijshuisvesting	2.628	2.295	2.301	3.116	3.053
Totaal Jeugd, onderwijs en cultuur	3.289	2.991	2.996	3.775	3.711
Maatsch. ondersteuning en veiligheid					
Veiligheid	112	142	142	141	141
Totaal Maatsch. ondersteuning en veiligheid	112	142	142	141	141
Overhead en ondersteuning					
Beheer ov. Gebouwen en gronden	124	122	116	116	116
Huisvesting	1.355	1.407	1.392	1.379	1.369
Tractie	613	614	626	624	625
Totaal Overhead en ondersteuning	2.092	2.143	2.134	2.119	2.110
Ruimtelijke ontwikkeling					
Grondexploitatie woningbouw	42	40	40	40	40
Wonen en bouwen	10	10	10	10	10
Totaal Ruimtelijke ontwikkeling	52	50	50	50	50
Eindtotaal	15.619	16.289	16.053	17.541	17.022

Dit geeft voor het jaar 2023 de volgende verdeling:

Paragraaf C. Financiering

1. Missie

Voor de uitvoering van de programma's zijn financiële middelen nodig. De treasuryfunctie omvat het sturen en beheersen van, het verantwoording afleggen over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de daaraan verbonden risico's. Binnen de treasuryfunctie wordt gestreefd naar beperking van de financiële risico's en de daaraan verbonden lasten.

2. Context en achtergronden

De missie en doelstellingen van het financieringsbeleid zijn vastgelegd in het treasurystatuut. De wettelijke basis ligt vast in de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO). Daarmee is de beleidsvrijheid van de gemeenten aan strenge regels gebonden. Daarnaast zijn er regels met betrekking tot de treasury vastgelegd in de financiële verordening (ex art. 212 Gemeentewet). Sinds 2013 is de regeling Schatkistbankieren van toepassing, die de gemeente verplicht om overtollige geldmiddelen, rekening houdend met een doelmatigheidsdrempel, te beleggen in de schatkist dan wel uit te zetten bij andere overheidsinstellingen (gemeenten, provincies, etc.). Tevens is de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF) van toepassing. De wet HOF is een nadere uitwerking van de Europese afspraken over de beperking van het EMU-saldo (3% Bruto Binnenlands Product). Het gemeentelijk aandeel, voor alle gemeenten tezamen, is 0,32% BBP. Het netto-financieringssaldo van alle gemeenten bij elkaar mag in een jaar niet boven dit plafond uitkomen. Indien decentrale overheden de afgesproken norm structureel overschrijden en het niet mogelijk blijkt met elkaar passende maatregelen af te spreken om terug te keren naar het verbeterpad, kan het kabinet maatregelen nemen. Wel is er op basis van het macroplafond voor het financieringstekort van alle gemeenten een referentiewaarde per gemeente vastgesteld. Op individuele overschrijdingen van die referentiewaarde staat geen directe sanctie.

3. Kaderstellende (beleids) nota's

- Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO)
- Wet Houdbare Overheidsfinanciën
- Wet Schatkistbankieren
- Financiële verordening (ex art. 212 Gemeentewet)

- Treasurystatuut 2016

4. Ontwikkelingen

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op:

- Renteontwikkeling
- Financieringsbehoefte
- Kasgeldlimiet
- Renterisiconorm
- Overige risico's

a. Renteontwikkeling

Al sinds de financiële crisis van de jaren 2008/2009 zien we dat de rente voor kortlopende leningen lager is dan de rente voor de langlopende leningen. Ondanks het feit dat de economische situatie na corona positief was, zien we nu als gevolg van de ontwikkelingen rond Oekraïne toch een andere ontwikkeling en zien we nu een sterk opgelopen inflatie. Dat heeft de ECB er toe gebracht om de rentetarieven te verhogen. Dit heeft ook invloed op de hoogte van de langlopende rente, hoewel het moeilijk is om voor 2023 en later een voorspelling te doen over de renteniveaus. Wel is het aannemelijk dat deze zich in de komende tijd nog verder opwaarts zullen bewegen van richting 3 - 4%. Voor 2023 houden we nu rekening met rentepercentages in de orde van 2,75%.

Daarmee zal dit rentepercentage boven het rentetarief voor langlopende geldleningen van 1,5%, waarmee nu is gerekend bij nieuwe investeringen.

Binnen onze financieringsbehoefte zullen we, bij de huidige rentestructuur, tot het bedrag van de kasgeldlimiet kiezen voor kortlopende financiering.

Wijze van financiering	Rente	Toelichting
Rente rekening-courant	0,5%	BNG rekening-courant
Rente kasgeldleningen	0,25% tot 0,75%	BNG kasgeldlening 1 tot 12 maanden
Rente op te nemen vaste geldlening	tot 3,0%	BNG lening met looptijd 20 jaar vast

b. Financieringsbehoefte

Gezien het huidige investeringsniveau en de verwachting voor 2023 is een duidelijke toename van de financieringsbehoefte waarschijnlijk. Op basis van de huidige liquiditeitspositie verwachten wij op korte termijn over te moeten gaan tot herfinanciering c.q. het aantrekken van een aanvullende geldlening. Daarmee wordt er voldoende ruimte binnen de kasgeldlimiet geschapen om zonder herfinanciering de lopende investeringen via kortlopende leningen op te vangen. Indien wij toch over moeten gaan tot herfinanciering en/of consolidatie dan zullen we op het daarvoor meest geschikte moment de kapitaalmarkt op gaan. De ontwikkelingen van de rente op de geld- en kapitaalmarkt volgen wij op de voet met als doel om zo economisch mogelijk in onze financieringsbehoefte te voorzien.

c. Kasgeldnorm

De Wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties. De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2023 vastgesteld op 8,5% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Montferland voor het jaar 2023 heeft een omvang van € 99,5 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit € 8,5 miljoen. Het Rijk geeft gemeenten voldoende ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichhouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2).

De gemeente Montferland stuurt erop onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

d. Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwarende van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.

Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een aanvaardbaar niveau. Bij een goed (gelijkmatig) opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.

In de Wet FIDO is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan.

Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Montferland de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. In Montferland ligt de omvang van de totale leningenportefeuille (2022: € 63 miljoen) op ongeveer 70% van het lastentotaal van de begroting (€ 90,2 miljoen). De renterisiconorm is € 18,0 miljoen, hetgeen betekent dat in principe ongeveer 18% van de leningenportefeuille mag worden geherfinancierd. Dat betekent weer dat de gemiddelde looptijd van de aan te trekken leningen niet korter mag zijn dan vijf jaar.

Bedragen x € 1.000

	2023	2024	2025	2026
Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
Renteherziening op vaste schuld u/g	0	0	0	0
Netto renteherziening op vaste schuld (1a-1b)	0	0	0	0
Te betalen aflossingen	6.746	6.756	7.433	6.355
Te ontvangen aflossingen	241	250	260	271
Herfinanciering (2a-2b)	6.505	6.506	7.173	6.084
Renterisico op vaste schuld (1+2)	6.505	6.506	7.173	6.084
Begrotingstotaal	99.512	98.360	99.882	98.943
Het vastgesteld percentage	20	20	20	20
Renterisico norm	19.902	19.672	19.976	19.789
Toets renterisico norm				
Renterisico norm (4)	19.902	19.672	19.976	19.789
Renterisico op vaste schuld (3)	6.505	6.506	7.173	6.084
Ruimte onder renterisiconorm	13.397	13.166	12.803	13.705

Overschrijding renterisiconorm	-	-	-	-
--------------------------------	---	---	---	---

e. Overige risico's

Schatkistbankieren

In het najaar van 2013 is voor gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren ingevoerd. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. Met ingang van juli 2021 is de drempelwaarde verhoogd naar 2% met een minimum van € 1,0 miljoen. Voor de gemeente Montferland bedraagt de drempelwaarde € 1,8 miljoen. Tegen deze drempelwaarde moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet. Binnen de treasuryfunctie wordt erop gestuurd dat de drempelwaarde per kwartaal niet wordt overschreden en dat de gemeente dus geen of heel beperkt financiële middelen hoeft te stallen bij het Rijk. Bij de controle van de jaarrekening zal de accountant de verplichting tot schatkistbankieren meenemen.

Aangezien de BNG Bank, eveneens met ingangsdatum 1 juli 2021, haar voorwaarden heeft aangepast is de hogere drempelwaarde in de praktijk niet relevant. Indien de gemeente namelijk bij de bank op dagbasis een hoger creditsaldo heeft dan € 0,5 miljoen, dient zij over het meerdere een boete te betalen, gebaseerd op het Euribor-rentepercentage. Daarom zal in de praktijk zoveel mogelijk een saldo worden aangehouden tussen de € 0,1 en 0,5 miljoen. Het meerdere wordt direct doorgestort naar onze rekening bij de schatkist.

Overig

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (alleen leningen in euro's) is er binnen de gemeente Montferland geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Afwijkingen of nieuwe ontwikkelingen die leiden tot bijstellingen:

Paragraaf D. Bedrijfsvoering

Inleiding

Het "Overzicht overhead, ondersteuning organisatie en bestuur" is een verplicht onderdeel van de programmabegroting. Hierin is een fors deel van de kosten van bedrijfsvoering opgenomen. In dit kader is de paragraaf bedrijfsvoering teruggebracht tot de kern.

Formatie en budget ambtelijke organisatie

De omvang van het salarisbudget en de formatie van de gehele ambtelijke organisatie is:

Bedragen x € 1.000

	Werkelijk 2021	Begroting na wijz. 2022	Begroting 2023
Budgetten (x € 1.000):			
• salariskosten eigen personeel	19.925	23.436	23.925
• kosten inhuur tijdelijk/extern personeel	1.521	2.626	1.126
	21.446	26.062	25.051
Formatie in fulltime eenheden (fte's):			

• vaste formatie	283,93	303	308
• tijdelijke formatie	0	10,75	9,6

De loonkosten voor het vaste personeel nemen toe door loonindexeringen (CAO, maar ook stijging werkgeverslasten).

De raming van de loonkosten is gebaseerd op het arbeidsvoorwaardenakkoord voor de sector Gemeenten 2021-2022. Voor het jaar 2023 is rekening gehouden met een stijging van de loonkosten met 3,3% (cf. Kadernota 2023, gebaseerd op prognoses CPB).

Apparaatskosten

De apparaatskosten zijn alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur. De kosten eigen personeel bestaan uit de salariskosten (zie vorige tabel) en overige personeelskosten zoals kosten voor opleiding, bedrijfsgezondheidszorg, dienstkleding, enzovoort.

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 na wijz.	Begroting 2023
• loon- en overige personeelskosten	20.132	23.507	24.252
• kosten externe inhuur	1.521	2.626	11.26
• ICT-kosten	1.993	2.351	2.308
• huisvestingskosten	1.349	1.350	1.365
• facilitaire kosten	199	156	156
• tractiekosten	481	626	614
• overige organisatiekosten	1.351	1.161	1.324
	27.026	31.777	31.146

Verdieping van enkele onderwerpen

Organisatieontwikkeling

Bij de begroting 2022 is de raad al geïnformeerd over de organisatieontwikkeling die eerder in gang is gezet. Adagium: wij zijn een betrouwbare en dienstverlenende organisatie. Het bestuur kan op ons bouwen. Inwoners, bedrijven, instellingen en toeristen kunnen ons vertrouwen. Onze medewerkers gaan met plezier naar hun werk, zien kansen en gaan met elkaar en inwoners in gesprek. Wij denken vanuit de wens van de inwoner.

Dit leidt vooral tot een intern ondersteuningstraject, waarbij fundamentele competenties de basis vormen voor een nieuw HR-beleid.

De wens van deze ontwikkeling is in het nieuwe akkoord van de coalitiepartijen duidelijk terug te vinden in de passage over de verhouding tussen inwoners en gemeente. De organisatieontwikkeling boet dus niets in aan belang en zal ook in 2023 verder worden doorgezet.

Taakstelling bedrijfsvoering vs. personele vraagstukken

De afgelopen jaren hebben we als organisatie invulling gegeven aan de taakstelling die we op de bedrijfsvoering (vooral: personele lasten) hadden. We zijn daarin geslaagd. De realiteit is dat we het aantal nieuwe taken voor de gemeente zien toenemen. Dit heeft als gevolg dat er ook weer sprake is van formatieuitbreiding. Dit zien we ook in het licht van de (snel) krapper wordende arbeidsmarkt. Een uitdaging waar we op creatieve wijze antwoord op moeten geven. In 2023 zal dit zijn beslag krijgen.

Wet Open Overheid (Woo)

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 gedeeltelijk in werking getreden. De Woo heeft tot doel een transparante overheid te bevorderen en de informatiehuishouding op orde te brengen. De nieuwe wet voorziet, of gaat voorzien, in een ruimere toegang tot overheidsinformatie, zowel op verzoek (passief) als uit eigen beweging (actief). De gedeeltelijke inwerkingtreding op 1 mei 2022 houdt kort samengevat in dat de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) vervangen voor de Wet open overheid (Woo). Vanaf die datum zijn Wob-verzoeken Woo-verzoeken.

In artikel 3.5 van de Woo is bepaald dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting dan wel de jaarlijkse begroting van het openbaar lichaam of de rechtspersoon waarvan het bestuursorgaan deel uit maakt, aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en doet in de jaarlijkse verantwoording verslag van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens (Openbaarheidsparagraaf).

De implementatie van de passieve openbaarmaking (op verzoek) op grond van de Woo is op hoofdlijnen voltooid. De website is aangepast. Er is voorzien in de digitale toegang tot de Woo-contactpersoon en voorzien is in een digitaal formulier om een Woo-verzoek in te dienen. Modelbrieven zijn beschikbaar voor de Woo-procedure, waarbij de 'Rijksbrede instructie voor het behandelen van Woo-verzoeken' als handleiding dient. Software DataMask is aangeschaft en wordt in de 2de helft van 2022 geïmplementeerd om delen van tekst te kunnen 'zwart lakken' (bijvoorbeeld persoonsgegevens).

Niet alles trad per 1 mei 2022 in werking; de komende jaren zal een verplichte actieve informatieplicht (informatie uit eigen beweging) ingevoerd gaan worden ten aanzien van ten minste 11 informatiecategorieën. De bedoeling van de Woo is dat de gemeente zijn werkprocessen en digitale informatiesystemen gaat inrichten op het openbaar maken van documenten. De toekomstige actieve openbaarmaking, stapsgewijs in komende jaren te voeren, verplicht tot het actief openbaar maken van documenten uit de 11 informatiecategorieën via het toekomstige digitale Platform Open overheidsinformatie (PLOOI). Uitgegaan wordt van het basis-ambitieniveau, dat wil zeggen dat voldaan gaat worden aan de minimale eisen van de Woo.

De implementatie van de Wet open overheid en de verbetering van de informatiehuishouding is een meerjarig traject. De in 2022 ingezette acties lopen de komende jaren door. In het groeimodel volgt meer aandacht voor wat er bereikt is met de ingezette acties en middelen. De doelstelling is om het informatiebeheer te verbeteren, transparanter te maken en om het bewustzijn van de omgang met openbaarheid van informatie in het DNA van medewerkers en de werkprocessen te verankeren.

Welke kwantitatieve gegevens de komende jaren meegenomen dienen te worden in de jaarlijkse openbaarheidsparagraaf zal verder worden onderzocht. De implementatie en uitvoering van de Woo is tot nu toe met name met de inzet van bestaande formatie en eigen middelen gebeurd. Het door het Rijk toegekende budget voor 2022 ten behoeve van de implementatie van de Wet Open op Orde is nog niet of nauwelijks ingezet of aangewend. Met de beschikbaarstelling van de financiële middelen ondersteunt het Rijk gemeenten bij de implementatie en uitvoering van de WOO. De financiële middelen bestaan uit zowel incidentele als structurele middelen. De incidentele middelen, voor de periode 2022 tot en met 2026 voor Montferland een bedrag van € 62.000 per jaar, zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen en de organisatie. De structurele middelen, voor ons € 52.000 in 2022 oplopend naar structureel € 92.000 vanaf 2025, zijn bedoeld voor de implementatie en uitvoering van de Woo. Deze middelen zijn gereserveerd voor de verdere implementatie en uitvoering van de Woo.

Arbeidsmarktkrapte

De belangrijkste structurele factor voor arbeidsmarktkrapte is het feit dat alle babyboomers met pensioen gaan, terwijl de economie groeit. Ook als de economische groei afvlakt, is het de

verwachting (door de uitstroom in de komende jaren) dat de arbeidsmarktkrapte nog jaren aanhoudt, tenzij er zich onverhoopt een economische recessie voordoet. Binnen Montferland is de krapte op de arbeidsmarkt sinds Q4-2021 echt merkbaar. Dit zorgt voor steeds meer moeilijke of zelfs onvervulbare vacatures. Wij zien dat in het bijzonder de specialistische vacatures in het primaire proces en ICT moeilijk te vervullen zijn. We hebben op dit moment een paar vacatures die we niet regulier weten te vervullen, maar over het algemeen nog wel weten op te vangen met externe inzet. Daarnaast is een bijkomend effect van de arbeidsmarktkrapte, dat medewerkers in beweging zijn gekomen. Er zijn dan ook beduidend meer vacatures dan in de voorgaande jaren. Als de huidige lijn van de eerste maanden van dit jaar zich voortzet, krijgen we over geheel 2022 77 vacatures. Dat is t.o.v. 2021 een toename van bijna 100%.

De komende tien jaar bereikt ongeveer 30% van ons personeel de AOW-leeftijd. Naast wervingsproblematiek brengt dit ook het risico op discontinuïteit en het wegvloeien van kennis en met zich mee.

Interventies

Gezien het feit dat de arbeidsmarktkrapte dit jaar nog toeneemt en daarna langdurig zal aanhouden, zullen we nooit het tij helemaal kunnen keren, maar wel gedeeltelijk. Hiervoor gaan we aan de slag met een aantal interventies dat uitgewerkt gaat worden. Dit is onderverdeeld naar:

1. Werving;
2. Aantrekkelijk werkgeverschap;
3. Een plan dat uitgaat van scenario's die uitgaan van onvervulde (cruciale) posities.

De aanpak van de arbeidsmarktproblematiek leidt voor de sec recruitmentgerelateerde interventies tot extra kosten.

Accountantscontrole en (verbijzonderde) interne controle

De reeds jaren geleden aangekondigde wetswijziging "rechtmatigheidsverantwoording door het college van B&W" zal dit jaar definitief worden (op het moment van samenstellen van deze begroting dient de wetswijziging alleen nog door de eerste Kamer te worden bekrachtigd). Het ingangsjaar is 2023.

Met de wetswijziging wordt een eigen verantwoording van het college over de financiële rechtmatigheid in de jaarrekening ingevoerd. De accountant zal de getrouwheid hiervan toetsen, naast de totale beoordeling van de jaarrekening.

Nu de wetswijziging definitief wordt zal aan de gemeenteraad de benodigde besluitvorming worden voorgelegd. Zo zal het ambitieniveau als het gaat om interne beheersing met uw raad worden afgestemd en zal de verantwoordingsgrens opnieuw moeten worden bepaald. De documenten die dienen te worden geactualiseerd betreffen in ieder geval:

- Financiële verordening 2017
- Regeling Budgethouders 2017
- Budgetkader college 2017
- Controleverordening 2014
- Controleprotocol 2019

Informatiebeveiliging en privacy

De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) is inmiddels binnen alle overheidsinstanties een bekende term. Dit normenkader is het uitgangspunt voor het treffen van beveiligingsmaatregelen om de weerbaarheid van gemeenten te vergroten. Risico's worden niet alleen afgewogen maar ook geanalyseerd tot aan de geaccepteerde niveau. Gemeentelijke processen zijn vrijwel allemaal afhankelijk van ondersteunende ICT- systemen/diensten. Daarnaast maken inwoners en ondernemers steeds meer gebruik van digitale diensten, zij verwachten een betrouwbare overheid die zorgvuldig omgaat met (kwetsbare) informatie. De waarborging van beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatiesystemen is essentieel om de betrouwbaarheid, kwaliteit en continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverleningsprocessen te garanderen. Met de komst van de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) kreeg privacy eveneens meer aandacht, daar ziet de privacywaakhond AP (Autoriteit Persoonsgegevens) op toe. Organisaties die de AVG overtreden kunnen van deze AP boetes opgelegd krijgen van maximaal 20 miljoen euro. Zo heeft het ministerie van Buitenlandse zaken in april 2022 een boete ontvangen van ruim een half miljoen voor het slecht beveiligen van het systeem voor visumaanvragen.

Middels ENSIA (Eenduidig Normatiek Single Information Audit) wordt horizontaal en verticaal verantwoording afgelegd, over de inrichting van het BIO normenkader, richting de raad (horizontaal) en toezichthouders (verticaal) zoals de ministeries BZK en SZW, Logius en de AP (Autoriteit Persoonsgegevens). ENSIA streeft naar een zo effectief en efficiënt mogelijk ingericht verantwoordingsstelsel voor informatieveiligheid. Verantwoording wordt jaarlijks afgelegd over

Suwinet, BRP, PNIK, DigiD, BAG, BRO, BGT en WOZ. Daarnaast wordt, buiten ENSIA om, verantwoording afgelegd over de verwerking van politiegegevens, de maatregelen en procedures die daarop van toepassing zijn én de werking daarvan. Er is een verplichte interne en externe audit voor de naleving van de Wpg (Wet politie gegevens).

Absolute veiligheid bestaat niet maar optimale beveiliging wel. Bij nieuwe ontwikkelingen van processen of informatiesystemen is het cruciaal dat informatiebeveiliging de juiste aandacht krijgt. Risico's worden gesignaleerd en daarover geadviseerd aan het bestuur en management om deze vervolgens te mitigeren naar een geaccepteerde niveau.

De meeste informatiebeveiligingsincidenten worden veroorzaakt door menselijk handelen. Bewuste medewerkers zijn de beste beveiligingsmaatregel; een doorlopende bewustwordingscampagne richt zich hierop. Daarnaast bereiden we ons voor op een mogelijke ICT-crisissituatie indien die zich ondanks de voorzorgsmaatregelen toch voordoet. Het herstelvermogen van de organisatie is daarbij immers van groot belang.

Paragraafgegevens

Prestatiegegevens / indicatoren	Jaarrekening 2021	Begroting na wijz. 2022 *	Begroting 2023
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	8,2	8,42	8,56
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,9	7,8	-
Apparaatskosten per inwoner	€ 745	€ 883	€ 865
Externe inhuur (% van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	8%	10%	4%
Overhead (% van totale lasten)	10%	12%	12%
Ziekteverzuim **	5,8% (4,4%)	6,9% (5,7%)	< 6% (4%)
Factuurbetaling binnen 2 weken	67%	79%	> 75%
Uitstroom medewerkers	34	21	-
Doorstroom medewerkers	12	11	-
Instroom medewerkers	31	27	-

* Deze kolom bevat de werkelijke gegevens medio 2022

** Het ziekteverzuimpercentage is inclusief het verzuim van het personeel met een WSW-dienstverband (vm Laborijn). Het percentage tussen haakjes betreft het verzuim van het ambtelijk personeel exclusief de WSW'ers

Afwijkingen of nieuwe ontwikkelingen die leiden tot bijstellingen:

Paragraaf E. Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn, volgens artikel 1 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), die partijen (privaat- of publiekrechtelijk) waarin een gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake indien aan de verbonden partij een bedrag beschikbaar is gesteld dat niet verhaalbaar is wanneer de partij failliet gaat of wanneer de gemeente aansprakelijk is voor een bepaald bedrag in de situatie dat de verbonden partij zijn verplichtingen jegens derden niet nakomt. Van een bestuurlijk belang is sprake indien een wethouder, raadslid of ambtenaar van de gemeente namens de gemeente plaatsneemt in het bestuur van de verbonden partij of namens de gemeente stemt in bijvoorbeeld een aandeelhoudersvergadering.

Opdrachtgever en eigenaar

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen namelijk de rol van opdrachtgever en de rol van eigenaar.

- *opdrachtgever*: de gemeente is afnemer/*opdrachtgever* van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten, is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Vaak gaat dit in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen met daarnaast een aanvullend (maatwerk) pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken;
- *eigenaar*: in de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede *eigenaar* van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De rol van eigenaar richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerking)organisatie.

Het is belangrijk dat de (beleids)doelstellingen van de gemeente ook via de verbonden partijen worden gerealiseerd. De gemeente zelf houdt uiteindelijk de verantwoordelijkheid voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's in de begroting. In de programma's is al aangegeven welke bijdrage een verbonden partij hieraan levert. Telkens moet worden beoordeeld of een taak wordt uitgevoerd zoals de gemeente dat voor ogen staat en of er voldoende inhoudelijk en financieel toezicht is op het uitvoeren van deze taak.

Kaders

De Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) is met ingang van 1 juli 2022 gewijzigd. De Wgr maakt (publiekrechtelijke) samenwerking mogelijk tussen gemeenten, provincies en waterschappen. Met deze wijziging krijgen volksvertegenwoordigers, zoals raadsleden, meer invloed op de besluitvorming van dit soort samenwerkingen en kunnen ze die beter controleren. Het deel van de Wgr dat rechten geeft aan volksvertegenwoordigers gaat direct in. Voor het andere deel (verplichtingen om bestaande gemeenschappelijke regelingen aan te passen, om zo scherpere afspraken te maken over bijvoorbeeld uittreding of evaluatie) geeft de wet een implementatieperiode van twee jaar.

Enkele belangrijke punten zijn:

- De algemene en financiële kaders voor het volgende begrotingsjaar moeten door het samenwerkingsverband uiterlijk vóór 30 april aangeboden worden aan de raden van de deelnemers (artikel 34b Wgr). Voor de gemeente Montferland betekent dit dat deze informatie beschikbaar is tijdens de behandeling van de Kadernota;
- De jaarrekening en het verslag van de accountant moet eveneens uiterlijk 30 april worden aangeboden aan de raad;
- De termijn waarbinnen de raad een zienswijze kan indienen op de ontwerpbegroting van een samenwerkingsverband is twaalf weken. De vastgestelde begroting van het samenwerkingsverband moet daarom uiterlijk 15 juli toegezonden worden aan de provincie.
- Lokale rekenkamers en rekenkamercommissies kunnen ook onderzoek doen bij samenwerkingsverbanden die op grond van de Wgr zijn ingesteld;
- Een bestuur van een samenwerkingsverband kan de overgedragen bevoegdheden niet zelf uitbreiden

Nota Verbonden partijen

De huidige nota Verbonden Partijen stamt uit 2012 en behoeft actualisatie. Dat was reeds het voornemen van de vorige coalitie en is ook één van de conclusies uit het Rekenkamerrapport "Kiezen of delen: ...rendement op regionale samenwerking". De bevindingen uit het rapport zijn omarmd door de gemeenteraad.

Op 19 oktober 2020 heeft de gemeenteraad de startnotitie Missie & Visie voor Montferland vastgesteld en deze dient verder te worden uitgewerkt. Ook heeft de gemeenteraad besloten een traject te starten waarin de koersbepaling voor regionale samenwerking centraal staat. Deze trajecten zijn nu samengevoegd tot één proces, dat naar verwachting, voor het eind van 2022 wordt afgerond met een besluit van de gemeenteraad. Het voornemen om een nieuwe nota Verbonden Partijen is daarom uitgesteld tot begin 2023.

Indexeringsmethodiek begroting gemeenschappelijke regelingen

De afgelopen jaren bepleitten de Achterhoekse gemeenten één gemeenschappelijk systeem van indexering voor de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen. In de praktijk leidde dit onvoldoende tot het gewenste resultaat omdat enerzijds iedere gemeenschappelijk regeling zijn eigen dynamiek kende waardoor een generieke indexering "te kort door de bocht" bleek. Anderzijds bleek de stem van de Achterhoekse gemeenten een minderheidsbelang te vertegenwoordigen.

Op dit moment ontbreekt een collectief standpunt, maar loopt wel de afspraak dat indexpercentages kritisch worden beoordeeld, zo veel als mogelijk aan de voorkant.

Huidige procedure zienswijzen begrotingen gemeenschappelijke regelingen

Bij alle gemeenschappelijke regelingen stelt het algemeen bestuur de begroting vast. College en gemeenteraad hebben vooraf de mogelijkheid een zienswijze op de begroting te geven. De procedures van de diverse gemeenschappelijke regelingen lopen, ondanks de verruiming, qua tijdsperiode niet parallel aan elkaar aan die van de reguliere besluitvormingsprocedure van de gemeenteraad. De begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen worden dan ook gezamenlijk, gebundeld in een raadsnotitie, medio juni aan de raad voorgelegd. Hieraan vooraf adviseert de Auditcommissie de gemeenteraad om al dan niet een zienswijze in te dienen.

De Auditcommissie en uiteindelijk de gemeenteraad doen dit op basis van een door het college vastgestelde notitie waarin kort en bondig geïnformeerd wordt over:

- belangrijke beleidsinhoudelijke ontwikkelingen die aanleidingen geven tot aanpassing van de koers van de regeling
- de gevolgen voor de financiën en/of financiële bijdrage
- financiële kerngegevens als verdeelsleutel financiële bijdrage, het bedrag per eenheid en het totaal, de reserve- en schuldpositie en de risico's en de beheersing daarvan
- concept advies zienswijze.

Op 9 juni 2022 heeft de gemeenteraad ingestemd met alle voorgelegde begrotingen 2023 en zijn geen zienswijzen ingediend.

Bestuurlijk belang - bezetting bestuurszetels

De benoeming van een bestuurslid kan een bevoegdheid van de raad (raadsregeling) zijn of van het college (collegeregeling).

Gemeenschappelijke regelingen	Programma	Burgemeester	Wethouder Derksen	Wethouder Mos	Wethouder Groote	Wethouder Wolsing	Raadslid
1. Groene Metropoolregio Arnhem - Nijmegen (C)	1	AB			plv AB		RegioAgendaCommissie 2 leden
2. Euregio Rijn-Waal (R)	1	lid euregioraad		plv lid euregioraad			euregioraad 2 leden + 2 plv leden
4. Omgevingsdienst Achterhoek (C)	3		plv AB	AB			
5. Reinigingsdienst de Liemers (R)	3		AB + DB	plv AB			
6. Doelgroepenvervoer regio Arnhem Nijmegen (C)	3 en 7		Bestuur	plv Bestuur			
7. GGD Noord- en Oost-Nederland (C)	5 en 6				AB	plv AB	
8. Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (C)	6				AB + BC	plv AB	
9. Huisvesting Voortgezet Onderwijs in de Liemers (C)	6				AB	plv AB	
10. Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (C)	7	AB			plv AB		
11. Laborijn (C)	8		AB		plv AB	AB + DB	
12. Stadsbank Oost Nederland (C)	8				plv AB	AB	
Vennootschappen en coöperaties							
Alliander N.V. (C)	Alg		AA	plv AA			

Gemeenschappelijke regelingen	Programma	Burgemeester	Wethouder Derksen	Wethouder Mos	Wethouder Groote	Wethouder Wolsing	Raadslid
Vitens N.V. (C)	Alg		AA	plv AA			
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (C)	Alg		AA	plv AA			
Coöperatieve Achterhoekse Groene Energiecentrale AGEM U.A. (C)	3				plv AL	AL	
Agem Gemeentelijke Energie B.V.	Alg				plv AA	AA	
Leisurelands B.V.	4				AA	plv AA	
N.V. Cultuur Centrum Amphion (C)	6				AA	plv AA	
Warmtenetwerk Didam B.V.	3			AA		plv AA	

Legenda

AA Afgevaardigde algemene
aandeelhoudersvergadering
 AB Algemeen bestuur
 AL Afgevaardigde algemene ledenvergadering
 BC Bestuurscommissie
 (C) Benoemd door het college
 DB Dagelijks bestuur
 (R) Benoemd door de raad
 plv Plaatsvervangend

Gemeenschappelijke regelingen

Bedragen
x € 1

Openbaar Lichaam Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (per 1-1-2021)			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij op basis van het aantal inwoners.		
	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
saldo van baten en lasten	n.v.t.	€ 331.012	€ 0
gerealiseerd resultaat	n.v.t.	€ 331.012	n.v.t.
eigen vermogen	n.v.t.	€ 331.012	n.v.t.
vreemd vermogen	n.v.t.	€ 0	n.v.t.
oordeel accountant	n.v.t.	goedkeurend	n.v.t.
bijdrage per inwoner	n.v.t.	€ 4,80*	€ 7,09
idem totaal	n.v.t.	€ 145.116*	€ 255.240
Risico's	De financiële bijdragen van de gemeenten zijn gebaseerd op het uitgangspunt dat elke deelnemende gemeente meedoet aan de vijf opgaven (Regionale Agenda). Als één of meerdere gemeenten niet deelnemen aan alle (5) opgaven kan dat betekenen dat de hieronder genoemde inwonerbedragen hoger worden of dat de gestelde ambities naar beneden toe moeten worden bijgesteld		

Bedragen
x € 1

Euregio Rijn-Waal gevestigd te Kleve (Duitsland)			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij op basis van het aantal inwoners.		
	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Begroting 2022
saldo van baten en lasten	112.170	-12.346	11.858
eigen vermogen	1.762.724	1.750.313	nnb
vreemd vermogen	2.007.694	1.903.732	nnb
oordeel accountant	goedkeurend	goedkeurend	n.v.t.
bijdrage per inwoner			
idem totaal	7.350	7.350	7.350
Risico's	De Euregio valt niet onder de Nederlandse wetgeving en voor hen geldt dan ook niet de verplichting tot het opnemen van een Risicoparagraaf. (Financiële) verantwoording moet worden afgelegd aan de Bezirksregierung Duesseldorf. Financiële tekorten komen voor rekening van de deelnemers.		

Bedragen
x € 1

Omgevingsdienst Achterhoek gevestigd te Hengelo (Gld)			
Financieel belang	Met ingang van 2017 is er sprake van outputfinanciering op basis van af te nemen / afgenomen diensten/producten. Per ultimo 2021 bedragen de overlopende passiva (nog te betalen bedragen) € 1.171.000. Van het voordelig resultaat over 2021 ad € 104.000 heeft de ODA een bedrag van € 104.000 uitgekeerd aan de partners. Dit leverde voor Montferland een bedrag op van afgerond € 5.700, waarmee onze bijdrage voor 2021 uitkwam op € 436.400.		
	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
saldo van baten en lasten	€ 538.000	€ 104.000	€ 0
gerealiseerd resultaat	€ 538.000	€ 104.000	€ 0
eigen vermogen	€ 645.000	€ 354.000	€ 210.000
vreemd vermogen	€ 1.883.000	€ 1.718.000	€ 1.050.000

oordeel accountant	Goedkeurend	Goedkeurend	n.v.t.
overige bijdrage	€ 380.000	€ 442.100	€ 426.900
Risico's	Outputfinanciering is rechtvaardig maar herbergt ook het risico van grote fluctuatie jaarlijkse gemeentelijke bijdrage (grotendeels open einde regeling), mede als gevolg van verandering economische en/of onvoorziene omstandigheden (bijv. coronacrisis, milieucalamiteiten, ondermijning/ontdekking drugslabs).		

Bedragen
x € 1

Reinigingsdienst de Liemers gevestigd te Zevenaar			
Financieel belang	De kosten van de RDL worden toegerekend op basis van nacalculatie. De kosten in de begroting vormen de basis voor de voorschotten die de gemeenten Montferland en Zevenaar betalen; de uiteindelijke afrekening volgt op grond van de jaarrekening.		
	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
saldo van baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0
gerealiseerd resultaat	€ 0	€ 0	€ 0
eigen vermogen	€ 0	€ 0	€ 0
vreemd vermogen 1	€ 0	€ 0	€ 0
oordeel accountant	Voor de getrouwheid een verklaring met beperking en voor de rechtmatigheid een afkeurende verklaring 2	Voor de getrouwheid een verklaring met beperking en voor de rechtmatigheid een afkeurende verklaring 2	n.v.t.
bijdrage totaal	€ 1.714.128	€ 108.992	€ 1.555.903
Risico's	De RDL is een uitvoerende regeling. Een exploitatieoverschot of -tekort wordt verrekend met de deelnemende gemeenten. De regeling beschikt daarom niet over een algemene reserve.		

1 De vaste activa van de RDL is gefinancierd via de gemeente Zevenaar. De boekwaarde bedraagt ultimo 2021 € 1.497.909.

2 De verklaring met beperking is bij de jaarrekening 2019 en 2020 afgegeven omdat de volledigheid van de opbrengsten van het aanbestedingsaanbod niet is vast te stellen. Voor de rechtmatigheid is een afkeurende verklaring afgegeven omdat de rechtmatigheidsfouten groter zijn dan 3%. Dit had betrekking op het niet altijd goed volgen van de regels op het gebied van de Europese aanbestedingen.

Bedragen
x € 1

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen			
Financieel belang	Begrotingsbedragen m.i.v. 2021 zijn gebaseerd op de resultaten van de aanbestedingen. Saldo baten en lasten laat vertekend beeld zien i.v.m. de corona-beperkende maatregelen. Begroting 2023 is incl. extra brandstofopslag van 8%.		
	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
saldo van baten en lasten	€ 3.950.883	€ 0	€ 0
gerealiseerd resultaat	€ 4.010.355	€ 0	€ 0
eigen vermogen	€ 0	n.n.b.	n.v.t.
vreemd vermogen	€ 0	n.n.b.	n.v.t.
oordeel accountant	Goedkeurend	n.n.b.	n.v.t.
bijdrage totaal	€ 417.468	€ 359.173	€ 561.680

Risico's	De inrichting van het vervoer is gebaseerd op een "open einde" systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een gemeente meer inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit brengt een financieel risico met zich mee.
----------	--

Bedragen
x € 1

GGD Noord- en Oost-Gelderland gevestigd in Warnsveld			
Financieel belang	Deelnemende gemeenten betalen een bijdrage per inwoner. Daarbij is een onderscheid tussen: • Publieke gezondheidszorg: de bijdrage voor uitvoering van de A-taken voor publieke gezondheidszorg uit de inwonerbijdrage van alle gemeenten; • Jeugdgezondheidszorg: de bijdrage voor uitvoering van de B-taak jeugdgezondheidszorg 4-18 jarigen uit de inwonerbijdrage van 21 gemeenten. (Apeldoorn laat vanaf 2017 de jeugdgezondheidszorg uitvoeren door het Centrum voor Jeugd en Gezin Apeldoorn). De indexering van de inwonerbijdrage voor 2023 is vastgesteld op 2,63%. Deze indexering is conform de door het Algemeen Bestuur vastgestelde indexeringssystematiek in de vergadering van 21 november 2019.		
	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
saldo van baten en lasten	€ 60.000	€ 105.000	€ 0
gerealiseerd resultaat	€ 69.000	€ 77.000	€ 0
eigen vermogen	€ 2.876.000	€ 2.912.000	€ 2.405.000
vreemd vermogen	€ 6.975.000	€ 9.902.000	€ 2.540.000
oordeel accountant	Goedkeurend	Goedkeurend	N.v.t.
bijdrage per inwoner structureel	€ 15,70	€ 16,30	€ 18,40
Totale bijdrage structureel	€ 565.427	€ 586.772	€ 668.977
Bijdrage incidenteel			€ 27.258
Risico's	De accountant heeft een goedkeurende verklaring op getrouwheid en rechtmatigheid over de jaarrekening van 2021 gegeven. Er zijn geen fouten en/of onzekerheden in de controle vastgesteld. Het eigen vermogen is voldoende om de risico's af te dekken en de Europese aanbestedingsregels zijn nageleefd. Ook zijn de betalingen van de facturen rechtmatig en zijn er voldoende beheersmaatregelen genomen om er zeker van te zijn dat alle baten binnen de GGD NOG zijn verantwoord. Het Algemeen Bestuur heeft de onderstaande risico's als belangrijkste risico's voor het risicomanagement vastgesteld: 1. Inhoudelijke risico's en risico's in de opbrengsten; 2. Risico's door personele omstandigheden; 3. Risico's in de bedrijfsvoering; Bovenstaande risico's zijn gekwantificeerd om het weerstandsvermogen te bepalen. Het aan te houden weerstandsvermogen is op 31 december 2021 €1.629.000. De weerstandscapaciteit is €1.618.000. In euro's is het weerstandsvermogen €11.000 te laag, maar de weerstandscapaciteit is met 99% wel bijna volledig. De GGD NOG stelt daarom voor om geen dotatie aan de algemene reserve te doen.		

Bedragen
x € 1

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers gevestigd te Doetinchem			
Financieel belang	De bijdrage van de deelnemende gemeenten is op basis van het aantal meters overgedragen of nog over te dragen papieren archief. De bijdrage voor de jaren 2023 tot en met 2026 is bepaald op € 143,625 per meter per jaar. Het aantal meters is 1.158,735.		
	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
saldo van baten en lasten	€ 44.987	€ -6.461	€ 38.207
gerealiseerd resultaat	€ 44.987	€ -6.461	€ 38.207

eigen vermogen	€ 199.400	€ 192.939	€ 175.946
vreemd vermogen	€ 768.234	€ 661.684	€ 592.838
oordeel accountant	Goedkeurend	Goedkeurend	n.v.t.
bijdrage per meter archief (= inclusief omzetbelasting)	€ 131,75	€ 131,75	€ 143,63
idem totaal (exclusief compensabele omzetbelasting)	€ 157.900	€ 159.605	€ 166.423
Risico's	Een buffer van 10% van de omzet wordt noodzakelijk geacht. De relevante risico's zijn gering voor het Erfgoedcentrum. Een vermogen van € 20.000 wordt als voldoende geacht. Het eigen vermogen dekt dit bedrag ruimschoots.		

Bedragen
x € 1

Huisvesting Voortgezet Onderwijs in de Liemers gevestigd te Zevenaar			
Financieel belang	De bijdrage van de deelnemende gemeenten is afhankelijk van het aantal leerlingen van het voortgezet onderwijs dat in gemeente, voor wat betreft het voortgezet onderwijs, is gehuisvest op de teldatum 1 oktober van het voorgaande kalenderjaar. Jaarlijks wordt bij de begroting het aantal leerlingen voor het begrotingsjaar vastgesteld. Daarbij wordt de weging van de soort voortgezet onderwijs in acht genomen. Onder weging wordt verstaan de factor die het Rijk hanteert bij de berekening van de vergoeding per leerling voor huisvestingslasten in de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds.		
	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
saldo van baten en lasten	0		nnb
gerealiseerd resultaat	0		nnb
eigen vermogen	-	-	-
vreemd vermogen	-	-	-
oordeel accountant	goedkeurend	in behandeling	n.v.t.
bijdrage	368.830	364.503	422.877
Risico's	De verrekening van de werkelijke kosten met de door de afzonderlijke gemeenten Montferland, Duiven en Zevenaar verschuldigde bijdragen aan de gemeenschappelijke regeling geschiedt via de centraal aangehouden "egaliseriereserve huisvesting VO" bij de gemeente Zevenaar. Echter, deze reserve is vanaf 2022 leeg waardoor er op werkelijke kosten wordt afgerekend. Dat verklaart de verhoogde bijdrage 2023		

Bedragen
x € 1

Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland gevestigd te Apeldoorn			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij op basis van een verdeelmodel dat éénmaal in de vier jaar wordt geactualiseerd. Per 2021 is dit verdeelmodel geactualiseerd en het aandeel van Montferland is voor de komende vier jaar vastgesteld op: 4,27%. Besluitvorming over de bestemming van het jaarresultaat 2021 volgt separaat in juni (DB 2 juni 2022, AB 23 juni 2022).		
	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
saldo van baten en lasten	€ 6.756.708	€ 6.312.267	€ 0
gerealiseerd resultaat	€ 4.929.382	€ 5.266.036	€ 0
eigen vermogen	€ 14.545.854	€ 15.534.707	€ 0
vreemd vermogen	€ 33.028.378	€ 28.066.542	€ 0
oordeel accountant	Nnb	Nnb	N.v.t.
bijdrage	€ 1.925.277	€ 2.030.000	€ 2.182.000

Risico's	In deze begroting zijn de risico's benoemd, maar het blijft inherent aan risico's dat het onzeker is of deze daadwerkelijk plaats zullen vinden. Het managen van risico's zal altijd een continue proces blijven, er kunnen zich steeds weer andere risico's voordoen. Zo is door de oorlog in Oekraïne sprake van groeiende onzekerheid in de wereld. Denk aan stijgende grondstofprijzen, stijgende energiekosten, cybercriminaliteit en (geopolitieke) instabiliteit. De effecten hiervan op de realisatie van de begroting en de kostenontwikkelingen van de komende begrotingen, kan niemand op dit moment overzien of voorspellen.
----------	---

Bedragen
x € 1

Laborijn gevestigd te Doetinchem			
Financieel belang	De uitvoeringslasten worden op basis van twee verdeelsleutels doorberekend n.l.: 1. sociale werkvoorziening (Wsw) voor alle vier gemeenten: op basis van het aantal Wsw'ers in fte per gemeente, 2. niet-Wsw activiteiten voor Aalten, Doetinchem en Bronckhorst: - 50% op basis van aantal personen dat een uitkering ontvangt uit de gemeente en - 50% op basis van het aantal inwoners uit de gemeente. De budgetten voor Wsw worden via het gemeentefonds aan de gemeenten toegekend. De deelnemende gemeenten stellen deze budgetten één op één ter beschikking aan Laborijn die voor de uitvoering van het betreffende programma en verantwoording van deze gelden zorgt. De budgetten in de begroting zijn gebaseerd op de laatst bekende circulaire's.		
	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
saldo van baten en lasten	€ 4.684.000	€ 578.000	€ 0
gerealiseerd resultaat	€ 2.351.680	€ 375.000	€ 0
eigen vermogen	€ 11.905.000	€ 10.557.000	€ 0
vreemd vermogen	€ 16.107.000	€ 11.616.000	€ 0
oordeel accountant	Goedkeurend	n.n.b.	n.v.t.
doorbetaling rijkssubsidie	€ 4.821.606	€ 4.647.283	€ 3.876.957
bijdrage in dekkingstekort uitvoeringslasten	€ 392.203	€ 258.072	€ 62.834
Risico's	V.w.b. de WSW: de loonwaarde is hoger geworden en de rijksbijdrage ook.		

Bedragen
x € 1

Stadsbank Oost Nederland gevestigd te Enschede			
Financieel belang	De gemeente betaald vanaf 1 januari 2016 aan de Stadsbank a. Voor het programma Algemeen bestuur (de bestaanskosten) naar rato van de afgenomen dienstverlening (75%) en het aantal huishoudens (25%); b. Voor de afgenomen diensten tegen het vastgestelde tarief dus P x Q.		
	Jaarrekening 2020	Jaarrekening 2021	Begroting 2023
saldo van baten en lasten	€ 0	€ -40.000	€ 0
gerealiseerd resultaat	€ 223.300	€ -117.200	€ -79.000
eigen vermogen	€ 1.183.300	€ 960.000	€ 892.100
vreemd vermogen	€ 15.001.100	€ 14.781.400	€ 14.591.300
oordeel accountant	Goedkeurend	Goedkeurend	Nvt
bijdrage / kosten:			
standaard dienstverlening	€ 103.958	€ 84.424	€ 109.190
bestaanskosten	€ 145.463	€ 166.911	€ 163.323

additionale dienstverlening	€ 17.130	€ 17.332	€ 20.150
totaal	€ 266.552	€ 300.167	€ 284.031
Risico's	De ratio van het beschikbaar weerstandsvermogen ten opzichte van het benodigde weerstandsvermogen komt eind 2023 uit op 1,02. De ratio wordt hiermee gekwalificeerd als voldoende (tussen 1,0 en 1,4).		

Overig

**Vennootschappen
en coöperaties**

Bedragen x € 1

Alliander gevestigd te Arnhem			
Financiën	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020	Jaarverslag 2021
aandelen			
aantal	491.120 st. = 0,36%	491.120 st. = 0,36%	491.120 st. = 0,36%
waarde	5,00	5,00	5,00
jaarresultaat	253.000.000	224.000.000	242.000.000
dividenduitkering			
per aandeel	0,83	0,69	0,75
totaal	407.486	336.760	363.000
eigen vermogen	4.224.000.000	4.328.000.000	4.470.000.000
vreemd vermogen	3.768.000.000	4.575.000.000	4.694.000.000
solvabiliteit	56%	53%	54%

Bedragen x € 1

Vitens gevestigd te Zwolle			
Financiën	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020	Jaarverslag 2021
aandelen			
aantal	34.716 st. = 0,601%	34.716 st. = 0,601%	34.716 st. = 0,601%
waarde	1,00	1,00	1,00
jaarresultaat	11.100.000	23.900.000	19.400.000
dividenduitkering			
per aandeel	-	-	-
totaal	0	0	0
eigen vermogen	533.000.000	559.000.000	600.000.000
vreemd vermogen	1.086.900.000	1.067.100.000	1.128.600.000
solvabiliteit	29,2%	29,4%	30,2%

Bedragen x € 1

Bank Nederlandse Gemeenten gevestigd te Den Haag			
Financiën	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020	Jaarverslag 2021
aandelen			
aantal	19.756 st. = 0,035%	19.756 st. = 0,035%	19.756 st. = 0,035%
waarde	2,50	2,50	2,50
jaarresultaat	163.000.000	221.000.000	236.000.000
dividenduitkering			
per aandeel	1,27	1,81	2,28
totaal	25.090	35.758	45.044
eigen vermogen (exclusief hybride kapitaal)	4.887.000.000	5.097.000.000	5.062.000.000
vreemd vermogen	144.802.000.000	155.262.000.000	149.057.000.000
solvabiliteit (Trier 1-ratio conform de Basel II regelgeving)	38%	38%	38%

Bedragen x € 1

Achterhoekse Groene Energie Maatschappij (coöperatie u.a.)	
Financieel belang	De gemeente heeft een startkapitaal ingebracht van € 105.000 in een periode van vijf jaren (2012 tot en met 2016). In 2020 hebben we als aandeelhouder in de Agem Gemeentelijke

	Energie BV 38 aandelen met een nominale waarde van € 0,01/aandeel ontvangen. Dit is een afzonderlijke verbonden partij.		
	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020	Jaarverslag 2021
jaarresultaat	8.881	-105.420	-48.734
eigen vermogen	229.698	137.293	88.559
vreemd vermogen	-	-	-
oordeel accountant	vrijgesteld	vrijgesteld	vrijgesteld

Bedragen x € 1

Agem Gemeentelijke Energie BV			
Financieel belang	In 2020 hebben we als aandeelhouder in de Agem Gemeentelijke Energie BV (beheer en exploitatie van transportnetten voor elektriciteit, aardgas en warm water) 38 aandelen met een nominale waarde van € 0,01/aandeel ontvangen. Dit is een zelfstandige besloten vennootschap, met 8 gemeenten rechtstreeks als aandeelhouder.		
	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020	Jaarverslag 2021
jaarresultaat	Nvt	26.931	-23.639
eigen vermogen	Nvt	14.413	-9.226
vreemd vermogen	Nvt	666.645	666.586
oordeel accountant	Nvt	vrijgesteld	vrijgesteld

Bedragen x € 1

Leisurelands BV			
Financieel belang	Gemeente Montferland was deelnemer in de GR Recreatieschap Achterhoek-Liemers (RAL). In 2013 is besloten de activiteiten van RAL deels over te dragen aan de Vennootschap en de RAL te ontmantelen en te liquideren. In 2020 heeft de voorgenomen akte van levering van aandelen plaatsgevonden. Aan de vm. RAL gemeenten zijn 15.107 aandelen overgedragen met een nominale waarde van € 1,00/aandeel. Voor Montferland gaat het om 1.225 aandelen.		
	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020	Jaarverslag 2021
jaarresultaat	Nvt	Nvt	Nvt
eigen vermogen	Nvt	Nvt	Nvt
vreemd vermogen	Nvt	Nvt	Nvt
oordeel accountant	Nvt	Nvt	Nvt

Bedragen x € 1

N.V. Cultureel Centrum Amphion te Doetinchem			
Financiën	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020	Jaarverslag 2021
aandelen			
aantal	22 st.	22 st.	22 st.
waarde	450	450	450
jaarresultaat	-94.964	793.526	-71.110
eigen vermogen	262.918	2.366.860	2.295.750
vreemd vermogen	1.205.242	44.853	264.863

Bedragen x € 1

Warmtenetwerk Didam B.V. (per 15 februari 2021)			
Financiën	Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020	Jaarverslag 2021
aandelen			
aantal	Nvt	Nvt	5.000
waarde	Nvt	Nvt	50.000
jaarresultaat	Nvt	Nvt	-4.000
eigen vermogen	Nvt	Nvt	996.000
vreemd vermogen	Nvt	Nvt	1.632.000

Paragraaf F. Grondbeleid

1. Missie

We willen een efficiënt en rechtvaardig verloop van activiteiten op de grondmarkt bereiken, met het oog op het realiseren van publieke doelstellingen als bevordering van het maatschappelijk gewenst ruimtegebruik, het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten bij gebiedsontwikkeling en het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt.

2. Context en achtergronden

Gemeentelijk grondbeleid

De hoofdlijnen van het gemeentelijk grondbeleid zijn vastgesteld in de Nota Grondbeleid 2011. In deze nota wordt nader ingegaan op:

1. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
2. een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
3. een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
4. een onderbouwing van de winstneming;
5. de beleidsuitgangspunten betreffende de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's voor de grondzaken.

Het grondbeleid heeft met name grote invloed op programma 2 Ruimtelijke ontwikkeling, programma 3 Beheer leefomgeving en programma 4 Economie en toerisme. De geformuleerde ambities vertalen zich vaak in een vraag naar ruimte en daarmee dus ook naar een vraag over de verdeling van gronden.

Daarnaast heeft het grondbeleid een grote financiële impact. Het gaat in het grondbeleid om grote belangen en grote hoeveelheden geld. De eventuele baten, maar vooral de financiële risico's zijn van belang voor de algemene financiële positie van de gemeente. Een belangrijk uitgangspunt is, dat de gemeente afhankelijk van de financiële risico's en eigendomsverhoudingen voor een actief of een faciliterend grondinstrument kiest. Zo zal op uitbreidingslocaties bij voorkeur een actief beleid worden gevoerd. Voor herstructurerings- en inbreidingslocaties zal meer gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden, die de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de daarin opgenomen afdeling grondexploitatie te bieden heeft. De gemeente zal in die gevallen over het algemeen een (actieve) faciliterende insteek kiezen en de kaders stellen. Bij een faciliterend grondbeleid moeten de gemaakte kosten worden verhaald op de grondontwikkelaar.

De besluitvorming over ontwikkelingslocaties vindt daarom plaats op basis van de volgende overwegingen:

- Wat wil de gemeente bereiken?
- Kunnen de beoogde doelen gehaald worden?
- Wat kan de gemeente financieel en organisatorisch aan?
- Hoeveel risico kan en mag de gemeente lopen in relatie tot het weerstandsvermogen?
- Over welke grondposities beschikt de gemeente en over welke posities kan de gemeente beschikken?

Planning & control grondexploitatie

Gebiedsontwikkeling en het voeren van een grondexploitatie gaat in fasen en heeft een (door)looptijd van meerdere jaren. Het past daardoor niet goed in de jaarlijkse budgetcyclus. Gelet op de grote financiële impact is planning & control binnen de grondexploitatie essentieel. In verband hiermee zijn in zowel de nota Grondbeleid 2011 als het Budgetkader College de volgende afspraken gemaakt:

- a. De gemeenteraad stelt voor aanvang van de realisatiefase van een plan de opzet van de grondexploitatie vast en stelt dan tevens de benodigde kredieten / budgetten voor de uitvoering van het plan beschikbaar.
- b. De vastgestelde grondexploitaties worden jaarlijks geactualiseerd en verwerkt in de jaarrekening. Door het vaststellen van de jaarrekening, stelt de raad ook de (herziende)

exploitatieopzetten vast evenals de eventuele bijstelling van de kredieten / budgetten grondexploitatie.

- c. Voor het in ontwikkeling nemen van gronden is in de begroting een budget ten aanzien van voorbereidingskosten opgenomen.
- d. Het college kan strategische grondaankopen doen. Hiertoe is in de begroting een jaarbudget opgenomen van € 500.000.
- e. Met in achtneming van de budgethouders regeling wijst het college op basis van de (herziene) grondexploitaties de jaarbudgetten toe aan de budgethouders binnen de door de raad gestelde budgettaire kaders.
- f. Binnen de grondexploitatie wordt actief risicomanagement gevoerd door:
 - o De uitgangspunten van de planexploitatie continu te monitoren en zo nodig voorstellen tot bijstelling te doen;
 - o risicobeheersing standaard onderwerp van gesprek te maken bij projectgroep overleg;
 - o de onderdelen van de planontwikkeling realistisch in te schatten;
 - o activiteiten in het planontwikkelingsproces te toetsen aan vastgestelde financiële kaders en het planresultaat te toetsen aan de mogelijkheden en onmogelijkheden met betrekking tot het weerstandsvermogen van de gemeente.

Grondprijsbeleid

De gemeente Montferland past marktconforme uitgifteprijsen toe. In de programmabegroting wordt jaarlijks een voorstel gedaan de uitgifteprijsen aan te passen en vast te stellen voor de lopende exploitaties. De vergelijkingsmethode (vaste prijs per m²) geldt in principe voor grondgebonden woningen en bedrijventerreinen. Voor woningbouw wordt onderscheid gemaakt in sociale / betaalbare woningbouw en overige woningen. Bij stapelbouw (woningbouw en commerciële ruimten) wordt de grondprijs situationeel bepaald met gebruikmaking van de residuele methode c.q. grondquote.

Uitgifteprijsen

Uitgifteprijsen per m ² met prijspeil 2023 en exclusief belastingen zijn:	
Woningbouw (sociaal max. VON € 172.000)	€ 175,00
Woningbouw (sociaal max. VON € 210.000)	€ 180,00
Woningbouw (sociaal max. VON € 280.000)	€ 190,00
Woningbouw (overig)	€ 231,00
Woningbouw gedifferentieerd (Kerkwijk)	€ 251,50
Bedrijventerrein (Matjeskolk)	€ 105,00
Bedrijventerrein (EBT)	€ 124,00

Winst- en verliesneming

Bij de jaarrekening wordt de grondexploitatie per complex geactualiseerd en - indien van toepassing - worden de ramingen van de nog te verwachten lasten en baten bijgesteld. De geraamde verliezen worden verantwoord op het moment dat deze voorzienbaar en onafwendbaar zijn. Er wordt dan per balansdatum een voorziening 'verlies' gevormd.

Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van het grondexploitatiecomplex. Voor winstneming geldt de percentage of completion methode (POC): voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst op basis van de eindwaarde worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

Weerstandsvermogen

Ten behoeve van de grondexploitaties is de reserve grondexploitatie gevormd:
de reserve grondexploitatie

De toevoeging aan deze reserve vindt plaats door tussentijdse winstneming volgens de methode "Percentage of Completion" en bij het afsluiten van een complex de gerealiseerde winst respectievelijk vrijval voorziening verliesgevend complex. Daarentegen vindt een onttrekking van de reserve plaats als gevolg van een dotatie aan de voorziening verliesgevend complex. De reserve kent een ondergrens van € 2,5 mln. en een bovengrens van € 5 mln..

3. Kaderstellende (beleids)nota's

- Coalitieprogramma Montferland 2022-2026
- Nota Grondbeleid 2011
- Budgetkader College
- Nota reserves en voorzieningen 2018
- De structuurvisie Montferland
- De structuurvisie Didam
- Het Masterplan Centrum 's-Heerenberg
- Het Centrumplan Didam
- De vigerende bestemmingsplannen

4. Doelstellingen

Het grondbeleid is geen doel op zich. Het is een instrument om andere gemeentelijke beleidsvelden (programma's) te ondersteunen. Binnen de kaders van het gemeentelijk grondbeleid moeten op economisch verantwoorde wijze onroerende zaken worden beheerd en (nieuwe) bouwlocaties worden (her)ontwikkeld. En wel op een zodanige manier dat ruimtelijk beleid en sectoraal beleid op het gebied van wonen, werken en recreëren kunnen worden gerealiseerd.

5. Ontwikkelingen

Economische situatie en meerjarenperspectief

De Nederlandse economie is zwaar geraakt door de Corona-crisis maar lijkt zich te herstellen. De eerdere krimp van het bruto binnenlands product van 3,8% in 2020 is omgezet naar een groei van 4,5% in 2021. De gevolgen van de oorlog in Oekraïne zijn bij het opstellen van deze paragraaf nog niet in te schatten maar de eerste signalen schetsen een negatief beeld voor de Nederlandse economische ontwikkelingen. Dit laat zien dat economische ontwikkelingen moeilijk voorspelbaar zijn en dat het loont om fit te zijn om een schok op te vangen. Door de oorlog in Oekraïne en hoge inflatiecijfers in de eerste maanden van 2022 is zelfs een recessie niet uit te sluiten in 2023. Vooralsnog wordt een economische groei van 1,7% verwacht voor 2023 (Bron CPB).

Als nader wordt toegespitst naar de woningbouw- en bedrijfskavels in Montferland dan komt dit beeld van een beperkte economische schade voor wat betreft de woningbouw- en bedrijfskavels overeen en kan zelfs gesteld worden dat de kavel verkoop goed is verlopen. Voor 2022 is een voor alle woningbouw- en bedrijfskavels veel interesse. De verwachting is aanwezig dat voor een groot deel van deze kavels overeenstemming wordt bereikt over de verkoop en dat de levering en betaling volgt in 2022 dan wel in 2023.

Vorbereidingen worden getroffen om in lijn met de woon-deal nieuwe woningbouwlocaties te ontwikkelen.

Het totale exploitatieresultaat wordt in de begroting 2023 geprognosticeerd op een positief resultaat van € 0.982 mln.

Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Winstneming in 2023	€ 1.464 mln.
Totale verliesvoorziening	€ 0.482 mln.
Totaal exploitatieresultaat	€ 0.982 mln.

Bouwgrond in exploitatie (BIE)

Hieronder wordt ingegaan op de in exploitatie genomen gronden gesplitst in woningbouw en bedrijventerreinen. Het resultaat en de prognose zijn per complex gespecificeerd in tabel 1 van hoofdstuk 6.

Woningbouw

In 2023 zijn 3 complexen voor woningbouw actief. In totaal wordt een batig saldo geraamd van €

0,130 mln. Het exploitatieresultaat is opgebouwd uit de kolommen "verwacht resultaat", "winstneming POC" en "voorziening", zie hoofdstuk 6, tabel 1, subtotale woningbouw. Hieronder lichten we de meest omvangrijke woningbouwlocatie 'Kerkwijk' toe:

Kerkwijk-Didam (P.370)

Het voornaamste risico's bij de ontwikkeling van Kerkwijk betreft het achterblijven op de gestelde uitgifteprognose van het aantal te verkopen woningbouwkavels. Voor wat betreft het achterblijven op de gestelde uitgifteprognose kan worden geconcludeerd dat voor alle woningbouwkavels in Kerkwijk concrete interesse aanwezig is. Er is dus sprake van een beperkt risico. Naar verwachting zullen alle kavels in 2022 verkocht zijn. De grondexploitatie loopt tot en met 2023. In het laatste jaar 2023 volgt de afronding van het terrein, zijnde het woonrijp maken.

Bedrijventerreinen

In 2023 zijn 2 complexen voor bedrijventerreinen actief die beide ook in 2023 worden afgesloten. Het betreft de complexen Euregionaal Bedrijventerreinen te 's-Heerenberg en Matjeskolk Loerbeek. Voor alle resterende percelen is interesse getoond en zijn gespreken gaande om te komen tot verkoop in 2022. Mogelijk dat nog een enkele kavel in 2023 wordt verkocht. In totaal wordt een batig saldo geraamd van € 1,112 mln. Het exploitatieresultaat is te zien in de kolom "verwacht resultaat" en "winstneming POC" zie hoofdstuk 6, tabel 1, subtotale bedrijventerreinen.

Naast deze 2 complexen werken de gemeenten Bronckhorst, Doetinchem, Montferland en Oude IJsselstreek samen op het vlak van de bedrijventerrein ontwikkeling. Er is in 2010 een Samenwerkingsovereenkomst Bedrijventerrein West-Achterhoek gesloten voor het ontwikkelen van het A18 Bedrijvenpark en Industrierrein 's-Heerenberg. De resultaten van beide terreinen worden onderling verevend. De gemeente Montferland heeft een aandeel van 25% in deze samenwerking. Het complex Industrierrein 's-Heerenberg wordt naar verwachting in 2022 afgesloten. Het A18 Bedrijvenpark heeft een doorloop tot en met 2028.

A18 Bedrijvenpark

Inmiddels is van de totale omvang van netto 75 hectare aan bedrijfskavels inmiddels 35 hectare verkocht. De vooruitzichten voor de korte termijn zijn vanwege de aanwezige interesse onverminderd positief. Ook voor de middellange termijn zal gegeven een beperkt aanbod aan bedrijfskavels in de omgeving het A18 Bedrijvenpark de aangewezen locaties. De invloed van de Coronacrisis op de grondverkoop is beperkt gebleven.

Een blijvend risico betreft de striktere eisen rond stikstof waardoor de herziening van het bestemmingsplan voor het noordelijke deel stagneert.

6. Financiële bijlagen grondexploitatie

Tabel 1: prognose resultaten lopende exploitaties

Complex nummer	Omschrijving complex	Resultaat 2023				Balanswaardering 2023			Prognose grondexploitatie 2024 - 2025			Te verkopen 2024 - 2025		
		Boekwaarde per 01-01-2023	Lasten	Baten	Winstneming POC	Boekwaarde per 31-12-2023	Voorziening per 31-12-2023	Balanswaarde 31-12-2023	Geraamde lasten	Geraamde baten	Verwacht resultaat	Looptijd t/m	m2	kavels
P.040	Woningbouw													
	Vinkhof Zeddam	383.349	10.029			393.378	393.378					2023		
P.370	Kerkwijk Didam	83.294	839.963	834.994		88.263	88.263					2023		
P.500	Roncallischool Zeddam	-160.191	22.122	213.098	351.167							2023		
	Subtotaal woningbouw	306.452	872.114	1.048.092	351.167	481.641	481.641							
	Bedrijventerreinen													
P.810	Euregionaal Bedrijventerrein	261.926	59.553	886.600	565.121							2023		
P.830	Matjeskolk L'beek	25.012	18.738	591.098	547.348							2023		
	Subtotaal bedrijventerreinen	286.938	78.291	1.477.698	1.112.469									
	Totaal wonen en bedrijven	593.390	950.405	2.525.790	1.463.636	481.641	481.641							

Afwijkingen of nieuwe ontwikkelingen die leiden tot bijstellingen:

Paragraaf G. Lokale heffingen

Beleid

Het beleid is beschreven in het raadsprogramma 2022-2025.

Tarieven

De berekeningen van de belastingopbrengsten is gebaseerd op de tariefvoorstellen uit deze belastingverordeningen 2023.

In de Kadernota zijn de uitgangspunten vastgelegd. Eén van de uitgangspunten is een 100% kostendekkend tarief voor de riool- en afvalstoffenheffing. Ingaande 2017 is het Besluit Begroten en Verantwoorden aangepast. Deze aanpassing behelst o.a. het verplicht opnemen van de mate van kostendekking van de volgende tarieven :

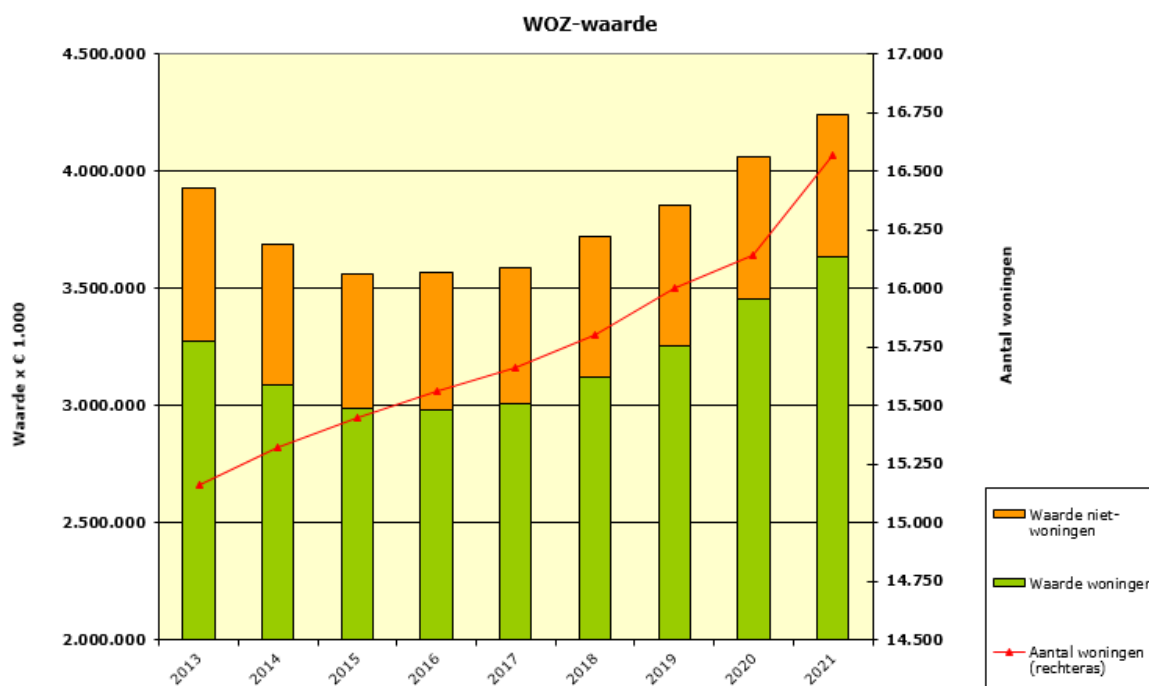
- Afvalstoffenheffing
- Rioolheffing
- Marktgelden
- Begraafrechten
- Leges

Onroerende zaakbelastingen

De tarieven voor 2023 worden berekend aan de hand van de nieuwe vastgestelde waarde naar peildatum 1 januari 2022. Deze nieuwe waarde zal in februari 2023 vermeld worden op het gecombineerde aanslagbiljet.

Naar huidige inzichten zal de gemiddelde vastgestelde waarde bij de woningen van 9,5% hoger zijn dan op de vorige peildatum, bij de niet-woningen is de gemiddelde stijging 1%.

Het verloop van de WOZ-waarde (en het aantal woningen) over de jaren is als volgt.

Tarieven 2023		
Eigendom woningen	0,1230% van de WOZ-waarde	(was 0,1283% van de WOZ-waarde)
Eigendom niet-woningen	0,2492% van de WOZ-waarde	(was 0,2443% van de WOZ-waarde)
Gebruik niet-woningen	0,2008% van de WOZ-waarde	(was 0,1969% van de WOZ-waarde)

De mutatie in de tarieven zal dus dienen ter compensatie van de gemiddelde waardestijging en bevat een inflatiecorrectie van 5% conform het uitgangspunt bij de Kadernota 2023.

De totale opbrengst onroerendezaakbelastingen is geraamd op € 8.172.000 (was € 7.675.000 in de primaire begroting 2022). Dit is inclusief nieuwbouw van woningen en niet-woningen (areaal ontwikkelingen).

Afvalstoffenheffing

Vanaf 1 januari 2019 kunnen inwoners gratis hun groente-, fruit- en tuinafval (gft) tweewekelijks aanbieden in een aparte container (180 liter). Dit heeft geleid tot minder restafval en een verhoging van de hoeveelheid gft-afval. De duobak kunnen inwoners dan gebruiken voor alleen restafval. Naast het gratis maken van aanbieden van het gft-afval, gaat ook de aanbiedingsfrequentie van het restafval omlaag. Voor hoogbouwbewoners verandert er voorlopig niets.

Het restafval dat wordt ingezameld wordt doorberekend volgens het "Diftar-principe". Dat betekent dat naast een vast bedrag tevens een bedrag per lediging in rekening wordt gebracht. De tarieven voor hoogbouw worden vooralsnog gebaseerd op de gezinsgrootte.

Onderstaande tabel schets de situatie per 1 januari 2023:

	GFT-afval	Restafval	PMD	Oud papier
Ledigingsfrequentie	1 x per 2 weken	1x per 4 weken	1 x per 2 weken	maandelijks
Containervolume	Container van 180 liter	bestaande duobak	geen container maar zakken	papiercontainer 240 liter
Tarief per lediging	gratis	duobak 180 liter € 7,00 per lediging duobak 280 liter € 9,00 per lediging	gratis	gratis

In de berekening van de tarieven voor 2023 is rekening gehouden met:

- (Gedeeltelijke) leegstand van 612 objecten;
- Een gemiddeld aantal ledigingen van 6 per jaar;
- Areaaluitbreiding cf. prognose toename aantal woningen;
- De inkomstenderving wegens kwijschelding € 112.500.

Tarieven 2023		
Vast bedrag 280 liter container	€ 193,00	(was € 174,00)
Bedrag per lediging per 280 liter container (restafval)	€ 9,00	(was € 8,00)
Vast bedrag per 180 liter container	€ 193,00	(was € 174,00)
Bedrag per lediging per 180 liter container (restafval)	€ 7,00	(was € 6,00)
Hoogbouw meerpersoonshuishouden	€ 261,00	(was € 235,00)
Hoogbouw éénpersoonshuishouden	€ 240,00	(was € 216,00)

De opbrengst afvalstoffenheffing wordt geraamd op € 3.831.000 (was € 3.409.000 in de primaire begroting 2022).

Bedragen x € 1.000

Afvalstoffenheffing		
Directe kosten taakveld		
Kosten	-3.303	
Inkomsten	473	

Netto directe kosten		-2.833
Toe te rekenen kosten		
Overhead	-292	
BTW	-712	
Toe te rekenen kosten		-1.004
Totale netto kosten		-3.837
Opbrengst belastingen	3.831	
Totale opbrengsten		3.831
Dekking		100%

Rioolheffing

Voor de vaststelling van het tarief rioolheffing zijn de volgende elementen van belang:

- stijging tarief met 4%;
- de verwachte hoeveelheid waterverbruik;
- een areaaluitbreiding;
- de inkomstenderving van kwijschelding (€ 112.500).

Het tariefvoorstel rioolheffing 2023 wordt als volgt:

Tarief 2023		
Bedrag per kubieke meter waterverbruik	€ 2,58 per m3	(was € 2,48)

De totale opbrengst rioolheffing wordt voor 2023 geraamd op € 4.659.000 (was € 4.496.000).
Bedragen x € 1.000

Rioolheffing		
Directe kosten taakveld		
Kosten	-4.140	

Onttrekking voorziening riolering (artikel 44 lid 2 BBV)	277	
Inkomsten	15	
Netto directe kosten		-3.848
Toe te rekenen kosten		
Overhead	-361	
BTW	-450	
Toe te rekenen kosten		-811
Totale netto kosten		-4.659
Opbrengst belastingen	4.659	
Totale opbrengsten		4.659
Dekking		100%

Hondenbelasting

Overeenkomstig de vastgestelde Kadernota worden de tarieven hondenbelasting in 2023 met 2,3% verhoogd.

Het tariefvoorstel hondenbelasting voor 2023 wordt als volgt:

Tarief 2023		
Eerste hond	€ 69,88	(was € 68,31)
Tweede en volgende hond	€ 100,35	(was € 98,09)
Kennel	€ 226,64	(was € 221,54)

De totale opbrengst hondenbelasting wordt voor het jaar 2023 geraamd op € 272.000 (was € 272.000).

Toeristenbelasting

In de gemeente Montferland wordt toeristenbelasting geheven ter zake van het houden van verblijf met overnachten in o.a. recreatiebungalows in bungalowparken / op campings, tegen een vergoeding in welke vorm dan ook, door personen die niet in het persoonsregister van de gemeente zijn opgenomen.

Het tariefvoorstel toeristenbelasting 2023 wordt als volgt:

Tarief 2023		
Bedrag per overnachting	€ 1,25	€ 1,25 (2022)

De totale opbrengst wordt geraamd op € 342.500 (was € 385.000).

Reclamebelasting

Voor het centrum Didam is vanaf 2014 een reclamebelasting ingesteld. Alle ondernemers die een reclame uiting hebben worden in de heffing betrokken. Dit zijn ongeveer 110 belastingplichtigen. Per ondernemer wordt een bedrag van € 443,00 (was € 422,00) in rekening gebracht. Het bedrag gaat minus de kosten naar Stichting ondernemersvereniging Didam.

Rechten en leges

Onder de naam leges worden rechten geheven ter zake van het door de gemeente verlenen van diensten, bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel. In de legesverordening is een limitatieve lijst opgenomen van diensten waarover men leges verschuldigd is. Voor de tarieven van leges is, behoudens de leges voor omgevingsvergunning, een algemene verhoging van 2,6% aangehouden ter compensatie van prijsstijgingen. Voor de leges omgevingsvergunningen wordt ingaande 2010 een degressief "variabel legestartief aanvraag omgevingsvergunning" gehanteerd. In het kader van de Kerntakendiscussie 2010 zijn de tarieven in 2011 verhoogd met ca. 20%. Vanaf 2012 zijn de tarieven niet verder verhoogd. Ook voor 2023 stellen we voor geen verdere verhoging door te voeren.

Kostendekkendheid leges

Op 4 november 2021 liggen de legesverordeningen ter vaststelling voor. In verband met de aanpassingen van de BBV nemen wij ingaande 2017 kostendekkingsoverzichten integraal op in de paragraaf Lokale Heffingen.

Op grond van de huidige wet- en regelgeving en naar aanleiding van jurisprudentie gelden de volgende algemene uitgangspunten:

1. De kostendekking mag maximaal 100% bedragen voor de drie titels gezamenlijk;
2. Kruisbestuiving is derhalve toegestaan (over- of onderdekking op een titel wordt gecompenseerd door over- of onderdekking op een andere titel);
3. Een uitzondering hierop betreft titel 3: de maximale kostendekkend geldt hierbij op hoofdstukniveau.

Uit het hierna volgende overzicht blijkt dat we aan de criteria voldoen. Het dekkingspercentage van het totaal van de leges bedraagt 81% en is hiermee gelijk gebleven ten opzichte van de begroting 2022. De kosten zijn inclusief doorbelasting overhead.

Titel	Hfdst.	Hfdst. Omsch.	Kosten	Opbrengsten	Saldo	Kosten-dekkendheid
1 Algemene dienstverlening						
	1	Burgerlijke stand	56	-50	6	
	2	Reisdocumenten	454	-319	135	
	3	Rijbewijzen	318	-181	137	
	4	Verstrekkings uit Wet Basisregistratie Personen	11	-9	2	
	8	Overige publiekszaken	15	-14	1	
	9	Gemeentearchief	2	-1	1	
	10	Winkeltijdenwet	2	-0	2	
	11	Kansspelen	2	-1	1	
	12	Kabels en leidingen	35	-22	13	

	13	Verkeer en vervoer	35	-16	19	
	14	Leegstandwet	1	-1	0	
	15	Diversen	0	-0	0	
Totaal 1 Algemene dienstverlening			931	-614	317	66%
2 Dienstverlening vallend onder Wabo						
	3	Omgevingsvergunning	985	-1.181	-196	
	7	Planologische maatregelen zonder activiteiten	216	-93	123	
	10	In deze titel niet benoemde beschikking	2	-1	1	
Totaal 2 Dienstverlening vallend onder Wabo			1.203	-1.275	-72	106%
3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn						
	1	Horeca	5	-2	3	
	2	Organiseren evenementen of markten	291	-7	284	
Totaal 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			296	-9	287	3%
Eindtotaal			2.430	-1.898	532	78%

Hoewel er theoretisch ruimte aanwezig is voor verdere tariefsverhogingen zijn er wettelijke en maatschappelijke begrenzingen aan verdere verhogingen, waardoor het voorstel is om vast te houden aan de huidige mate van kostendeckendheid en geen extra tariefsverhogingen door te voeren.

Marktgelden

In het gebiedsdeel Bergh kennen we een wekelijkse markt. In Didam heeft de gemeente geen bemoeienis met de wekelijkse markt. In Didam worden uitsluitend leges geheven voor de jaarmarkt. De opbrengst marktgelden wordt voor 2023 geraamd op € 29.000 (was € 29.000). De daling van de lasten ten opzichte van 2022 betreft een lagere toerekening van interne uren.

		<i>Bedragen x € 1.000</i>
--	--	---------------------------

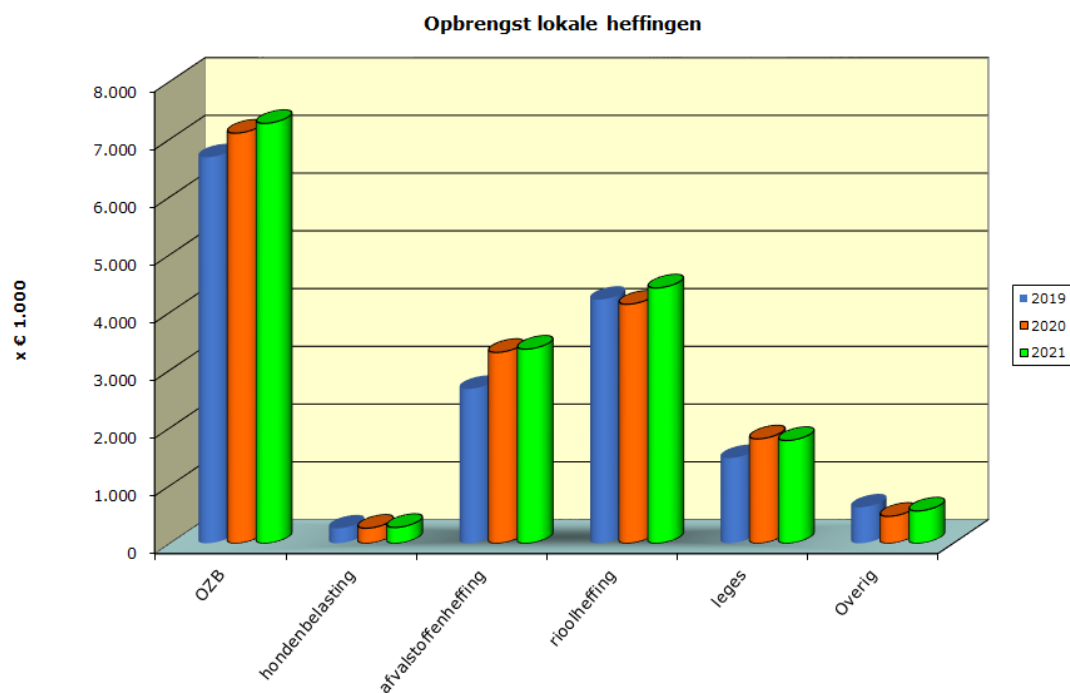
Kosten taakveld		
Kosten	-32	
Inkomsten	N.v.t.	
Totale kosten		- 32
Opbrengst marktgelden	29	
Overige opbrengsten	N.v.t.	
Totale opbrengsten		29
Dekking		91%

Rechten begraafplaats

De kostendekking rechten begraafplaats bedraagt 87%.

		<i>Bedragen x € 1.000</i>
Kosten taakveld		
Kosten	- 142	
Inkomsten	N.v.t.	
Totale kosten		- 142
Opbrengst begraafrechten	124	
Totale opbrengsten		124
Dekking		87%

Opbrengst lokale heffingen

Belastingen, rechten en leges

	Rekening 2021	Raming 2022 (na wijz.)	Raming 2023
a. Belastingen			
onroerende zaakbelastingen	7.457	7.550	8.172
hondenbelasting	265	272	272
overige gemeentelijke belasting	425	425	385
totaal belastingen	8.147	8.247	8.829
b. rechten en leges			
afvalstoffenheffing	3.372	3.409	3.831
rioolheffing	4.573	4.464	4.659
rechten begraafplaats	123	112	124
marktgeden	24	29	29
leges	3.087	1.731	1.898
totaal rechten en leges	11.188	9.745	10.541

Kwijtscheldingsbeleid

Voor het jaar 2023 wordt wederom voorgesteld om uit te gaan van het Rijksbeleid, inclusief een kwijscheldingsnorm van 100% van het sociaal minimum. Kwijschelding van hondenbelasting is eveneens uitgesloten omdat het een keuzevrijheid van de bewoner(s) is om een hond aan te schaffen. Vanaf 1 januari 2011 is ook de Diftar (ledigingen) voor kwijschelding uitgesloten. De inwoners van de gemeente Montferland met een periodieke WWB-uitkering krijgen tegelijk met de aanslag 2023 een brief waarin vermeld staat dat zij de aanslag niet hoeven te betalen maar dat zij kwijschelding krijgen. Daarnaast krijgen de inwoners met een A.O.W., W.A.O. of A.N.W.-uitkering, die voorheen al in aanmerking kwamen voor kwijschelding, eveneens automatisch kwijschelding.

Paragraaf H. Transitie Sociaal Domein

Inleiding

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de participatiewet. Dit betrof destijds in 2015 een taakuitbreiding en de verantwoordelijkheid voor de begeleiding en ondersteuning van nieuwe doelgroepen en de daarbij horende financiële verplichtingen. Deze taken zijn gepaard gegaan met in de tijd oplopende hervormingsopgaven. Uit het budget Sociaal Domein moet de gemeente de volgende uitgaven bekostigen:

- Re-integratie/participatie (onder andere burgers met een uitkering, en werknemers met een Wsw-verband);
- Wmo 2015 (onder andere integrale begeleiding);
- Jeugdwet (lokaal, boven-regionaal en landelijke ondersteuning).

Sociaal Domein 2020-2024

Wettelijk gezien liggen de taken en verantwoordelijkheden van gemeenten veelal vast. De verwachtingen ten aanzien van de mogelijkheden binnen het Sociaal Domein zijn vaak hooggespannen, terwijl de beleidsvrijheid van de gemeente beperkt is. De dienstverlening aan onze inwoners in de vorm van maatwerkvoorzieningen Wmo en Jeugd is bijvoorbeeld wettelijk gegarandeerd (opendeinde regelingen). De kwaliteit van de uitvoering is belangrijk, evenals de monitoring van de uitgaven. De doelgroep van het Sociaal Domein betreft een relatief kleine, maar kwetsbare groep inwoners.

De gemeente Montferland heeft de koers voor de komende jaren vastgelegd in het Verbindend Kader Sociaal Domein 2020-2024. We houden rekening met een aantal randvoorwaarden waarvan de wettelijke verplichtingen de belangrijkste zijn.

De missie is een sociale inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen.

In de visie op het Sociaal Domein zijn de volgende thema's belangrijk:

- De samenwerking, zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie waarmee op een krachtige en samenhangende manier uitvoering gegeven kan worden aan de visie;
- Preventie en voorliggend veld zijn speerpunten in het beleid. Met de kanttekening dat de doelgroep van de Wmo en de Jeugdwet niet eenduidig is, maar zeer divers en dat van generieke preventie dus geen sprake kan zijn. We willen de sociale basis op orde hebben. Een positieve houding is hierbij van belang: kijken naar wat iemand wel kan. We vertrouwen op het vermogen van iemand om zich aan te passen en de eigen regie te voeren.

Voor de monitoring van het Verbindend Kader Sociaal Domein gaan we uit van tellen en vertellen. Hierbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande rapportages.

Afwijkingen of nieuwe ontwikkelingen die leiden tot bijstellingen:

- Vanaf juli 2022 is de inkoop van zowel Wmo als jeugdzorg vernieuwd. Het inkoopstelsel, voorheen Open house voor alle producten, wordt aangepast op de productinhoud. Deze krijgt een andere indeling en wordt scherper omschreven.
- De gemeente is verantwoordelijk voor de jeugdbeschermingsketen. Deze staat landelijk onder grote druk, zo ook in de Achterhoek. Er is sprake van personeelsgebrek bij de

instellingen en oplopende voor de juiste zorg. Voor Gelderland is hier een aanpak voor opgezet om dit tegen te gaan, de Gelderse Verbeteragenda.

- In het verlengde van de Gelderse Verbeteragenda wordt er momenteel door de landelijke overheid in overleg met de VNG gekeken hoe het jeugdhulpstelsel houdbaar gemaakt kan worden. Dit kan b.v. tussentijdse aanvullende regelgeving tot gevolg hebben om de reikwijdte van de jeugdwet te beperken. Ook het invoeren van een eigen bijdrage of het verplicht inkopen van jeugdhulp op (boven)regionaal niveau wordt als oplossingsrichting genoemd.

Paragraaf I. Corona

Gedurende de eerste helft van het jaar 2022 is de aandacht voor Corona afgenomen. Dat de omikronvariant van het virus minder ziekmakend is heeft geleid tot het intrekken van alle beperkende maatregelen door de regering. De oorlog in Oekraïne heeft de aandacht voor Corona verder naar de achtergrond gedrongen. Mede daardoor is ook de vaccinatiebereidheid van de bevolking afgenomen. Het risico dat daardoor een nieuwe variant van het virus weer strekkende gevolgen zal hebben voor de samenleving is daarom zeker aanwezig.

Op 9 september 2021 heeft de gemeenteraad het herstelplan corona vastgesteld. In dit herstelplan zijn voor verschillende taakgebieden van de gemeente aanvullende maatregelen beschreven. Bij de vaststelling van dit plan heeft het college de raad toegezegd de uitvoering van dit plan nauwlettend te zullen monitoren. Daarom is op 14 april 2022 een monitor uitvoering herstelplan door de gemeenteraad besproken en vastgesteld. Op basis van de monitor is ook een aanvulling op het herstelplan vastgesteld. In deze aanvulling (update) zijn weer nieuwe maatregelen beschreven.

De activiteiten zoals beschreven in het herstelplan en de update zijn deels uitgevoerd, en deels in voorbereiding. Sommige activiteiten worden over meerdere jaren uitgesmeerd. Wij zullen de uitvoering van het herstelplan en de update verder via de reguliere budgetcyclus aan de gemeenteraad rapporteren door middel van de kwartaalrapportages en de jaarstukken. In de jaarstukken 2021 hebben wij gedetailleerd gerapporteerd over de verkregen middelen alsmede de inzet hiervan. De conclusie was dat we, in financiële zin, goed zijn uitgekomen met de diverse rijksbijdragen die zijn ontvangen. De resterende middelen per 1 januari 2022 zijn gereserveerd (afgerond € 1,4 mln.) en worden ingezet door de verdere uitvoering tot en met 2024 van het Coronaherstelplan en de update hiervan. De niet bestemde middelen die nog resteren bedragen ca. € 100.000 en zijn in de reserve beschikbaar gebleven voor niet-voorzien verzoeken vanuit de samenleving en verdere initiatieven. Inmiddels is een deel hiervan besteed.

3. Samenvatting voorstellen en vaststellingsbesluit

3. Samenvatting voorstellen en vaststellingsbesluit

De raad van de gemeente Montferland;

Besluit:

1. De Programmabegroting 2023 – 2026 overeenkomstig het u aangeboden ontwerp vast te stellen voor wat betreft de jaarschijf 2023 en hiermee het college te autoriseren voor de baten en lasten 2022 conform het overzicht in bijlage 4.4.

Met het vaststellen hiervan wordt tevens ingestemd met:

2. De financiële vertaling van het Nieuw beleid 2023 – 2026 zoals opgenomen in hoofdstuk 1.2 Financiële uitkomsten, 1.2.2 Nieuw beleid, en het beschikbaar stellen van het daarvoor benodigde budget voor de jaarschijf 2023 voor een bedrag van € 557.000 ;
3. Kennis nemen van het investeringsplan 2023 – 2026 zoals opgenomen in het overzicht genoemd in bijlage 4.1. In 2023 zijn geen investeringen geraamd;
4. Het overzicht vervangingsinvesteringen 2023 – 2026 zoals opgenomen in het overzicht genoemd in bijlage 4.2 en het beschikbaar stellen van het daarvoor benodigde krediet voor de jaarschijf 2023 voor een bedrag van € 4.758.000;
5. De Programmabegroting 2023 - 2026 voor de jaren 2024 t/m 2026 voor kennisgeving aan te nemen en te gebruiken als basis voor het toekomstige beleid;
6. Incidentele en structurele meevallers die zich eventueel voordoen in 2023 rechtstreeks toe te voegen aan de Algemene reserve;
7. De gronduitgifte prijzen voor het jaar 2023 vast te stellen op:

Woningbouw (sociaal max. VON € 172.000)	€ 175,00	(was € 175,00)
Woningbouw (sociaal max. VON € 210.000)	€ 180,00	(was € 180,00)
Woningbouw (sociaal max. VON € 280.000)	€ 190,00	(was € 190,00)
Woningbouw (overig)	€ 231,00	(was € 231,00)
Woningbouw gedifferentieerd (Kerkwijk)	€ 251,50	(was € 251,50)
Bedrijventerrein (EBT)	€ 124,00	(was € 124,00)
Bedrijventerrein (Matjeskolk)	€ 105,00	

's-Heerenberg, 3 november 2022

De raad van de gemeente Montferland

de griffier

de voorzitter

A.A. Meijer MA

H.H. de Vries

4. Bijlagen

4.1 Investeringsplan

Overzicht investeringen

In onderstaande tabel worden de uitbreidingsinvesteringen in meerjarenperspectief weergegeven. De kapitaallasten van de investeringen zijn in het begrotingssaldo verwerkt. Bij de paragraaf 4.1 ziet u welke kapitaallasten worden gedekt.

(bedrag x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026
Herinrichting openbare ruimte dorpskernen Loil, Nieuw Dijk, Stokkum en Azewijn		900	900	
Totaal		900	900	

4.2 (Vervangings)investeringen

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	Techn. Levensduur
Gemeentelijk Water- en Riolerings Plan (GWRP)					
Verbeteringen					
Wateroverlast, klimaatadaptatie	50	120	50	50	30
Afkoppelen, ombouwen vgs	80	50	20		60
Afkoppelen, blauwe aders en meeliften	902	902	1.257	902	60
Aanpassen retentie Matjeskolk		25			15
Vervangingen					
Renovatie (mini)gemalen en IBA's	279	279	279	279	15
Rioolvervanging en -relining	329	1.025	711	701	60
Totaal investeringen GWRP 2023-2026	1.640	2.401	2.317	1.932	
Overige investeringen					
Aanschaf computerapparatuur raad/college				35	4
vervangingen straatmateriaal	530	530	530	530	20
Fiat Doblo Cargo VD-151-T vd Born opbouw	39				10
DAF FAN CF75 00-BBV-3 vrachtwagen kipper	200				10
Iveco Daily 50C15ZD VD-453-P	69				10
Iveco Daily 50C15ZD VD-452-P	64				10
Iveco Daily 50C15ZD VD-454-P 2013	64				10
Fiat Doblo Cargo VD-984-S vd Born opbouw	39				10
Fiat Doblo Cargo VD-577-S vd Born opbouw	34				10
Stratos B11-24 S2B37255 strooier	34				10
Stratos B11-24 S2B37256 strooier	34				10

John Deere trekker 6230 2012		78			12
John Deere trekker 5080 GF 2012		62			12
Iveco Daily V-643-JG 2017			78		8
Iveco Daily V-833-JF 2017			74		8
Heatweed onkruidmachine			15		8
Mc Connel Maaiaarm				25	8
Perscontainer	35				10
Vervanging veld DVC	484				10
Inrichting uitwijk	22				5
Plotter/scanner Openbare Werken		15			5
Vervanging Oracle server	50				5
Scanners	15				5
Vervanging I-Phones 2023		145			3
Vervanging I-pads 2023		48			3
Back up server			45		5
Switches 2023		60			10
Computerapparatuur (alle pc's) 2019	25	25	210		5
Multimedia etc. voor de raadzaal	110				10
Programmatuur beheer openbare ruimte		51			5
Programmatuur Geo informatiesysteem		65			5
Programmatuur financieel systeem			220		5
Programmatuur website/intranet			75		5
Aanschaf software BGT		15			5
Document-en recordmanagementsysteem				75	4
Programmatuur midoffice		100			5
Aanschaf landmeetkundige GPS		25			5
Totaal overige vervangingsinvesteringen	1.848	1.219	1.247	665	
Totaal	3.488	3.620	3.564	2.597	

Openbare ruimte Centrumplan Didam	2023	2024	2025	2026	Techn. levensd.
1. Pittelderstraat					20
2. Oranje-erf					20
3. Spoorstraat					20
4. Parkeerplaats kerk					20
5. Centrale plein (Lieve Vrouweplein)					20
6. Wilhelminastraat					20
7. Hoofdstraat/Schoolstraat	815				20
8. Raadhuisstraat		567			20
9. Stationslocatie					20
10. Supermarktlocatie		658			20

Subtotaal	815	1.225			
Riolering Centrumplan Didam					
2. Oranje-erf					60
3. Spoorstraat					60
4. Parkeerplaats kerk					60
5. Centrale plein (Lieve Vrouweplein)					60
6. Wilhelminastraat					60
7. Hoofdstraat/Schoolstraat	122				60
8. Raadhuisstraat	333				60
10. Supermarktllocatie		20			60
11. Groene parkeerplaats supermarktllocatie		333			60
Subtotaal	455	353			
Totaal Centrumplan	1.270	1.578			

4.3 Reserves en voorzieningen

4.5.1 Reserves

Bedragen x € 1.000

Reserve	Saldo per 01-01- 2023	Rente toevoeging	overige vermeer- deringen	vermin- deringen	Saldo per 31-12- 2023	Saldo per 31-12- 2024	Saldo per 31-12- 2025	Saldo per 31-12- 2026
Algemene reserves								
Algemene Reserve*	7.872		577	-1.800	6.648	7.338	7.288	7.288
Verkoop aandelen NUON	15.337				15.337	15.337	15.337	15.337
Grondexploitatie	4.000		1.464	-724	4.741	4.384	4.026	3.969
Totaal Algemene reserves	27.209		2.040	-2.523	26.726	27.059	26.651	26.594
Bestemmingsreserves								
<i>Bestedingsfunctie</i>								
Monumentenzorg Svn	90				90	90	90	90
Afwikkeling winstbestemming	0				0	0	0	0
Klimaatmiddelen	329				329	329	329	329
Reserve Corona	169			-117	52	7	7	7
<i>Dekkingsreserve kapitaallasten</i>								
Onderwijshuisvesting	1.986	60	2.039	-1.304	2.780	4.242	4.240	4.284

Kap.lasten Sportcompl. Montferland (SCM)	628	11		-127	511	392	272	149
Centrumplan Didam	961	28		-50	939	918	895	872
<i>Egalisatiefunctie</i>								
Kwaliteitsimpuls gem.organisatie	753				753	753	753	753
Decentralisaties Sociaal Domein	3.645		4.768	-3.849	4.565	3.507	2.953	2.399
Onderhoud riolering en rioolrenovaties	832				832	832	668	6
Kunstgrasvelden	300		50		350	400	0	0
Speellocaties	172				172	172	172	172
Openbaar groen	176				176	176	176	176
Totaal bestemmingsreserves	10.041	99	6.857	-5.447	11.550	11.819	10.551	9.238
Eindtotaal	37.250	99	8.897	-7.970	38.276	38.094	39.477	39.307

4.5.2 Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Programma	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
2. Wonen				
<i>Baten</i>				
• Onttrekking reserve grondexploitatie (advieskosten voorbereiding bouwgrondexploitatie)	22	22	22	22
• Onttrekking reserve grondexploitatie (rente ruilgronden)	35	35	35	35
• Onttrekking aan de reserve centrumplan Didam (deel kapitaallasten centrumplan)	50	50	50	50
5. Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl				
<i>Baten</i>				
• Onttrekking reserve kapitaallasten nieuwbouw SCM (dekking kapitaallasten SCM)	127	127	127	127
6. Jeugd, onderwijs en cultuur				
<i>Lasten</i>				
• Toevoeging aan reserve onderwijshuisvesting (verschil tussen lasten en baten onderwijshuisvesting)	-899	-869	-6	-48
Totaal (saldo toevoegingen en onttrekkingen)	-665	-635	113	186

4.5.3 Voorzieningen

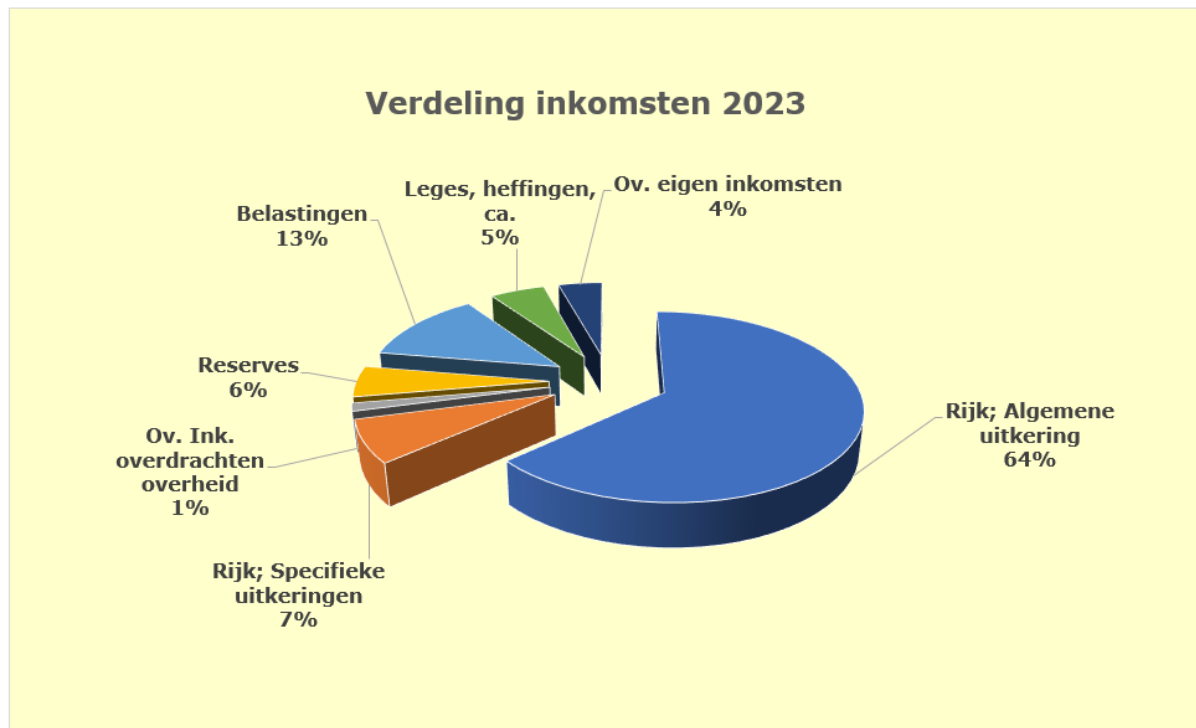
2Bedragen x € 1.000

Naam voorziening	Saldo per 01-01-2023	Vermeerderingen	Verminderingsen	Saldo per 31-12-2023	Saldo per 31-12-2024	Saldo per 31-12-2025	Saldo per 31-12-2026
<i>Risicovoorziening</i>							
Verplichtingen personeel	427	39		466	506	545	585
Verplichtingen wethouders	2.816	111	-125	2.802	2.788	2.774	2.760
Totaal Risicovoorzieningen	3.243	150	-125	3.268	3.294	3.320	3.345
<i>Egalisatievoorzieningen</i>							
Groot onderhoud sportcomplex	520	82		602	684	765	847
Openbare ruimte	936	883	-841	978	1.021	1.064	1.107
Onderhoud gebouwen en accommodaties	1.615	336	-212	1.740	1.409	1.505	1.602
Riolering (art. 44 lid 1)	0		0	0	0	0	0
Totaal Egalisatievoorzieningen	3.071	1.301	-1.028	3.320	3.114	3.335	3.555
<i>Bijdrage aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven</i>							

Riolering (vervangingsinv.) (art.44 lid 2)	806	0	-431	375	0	0	0
Totaal riolering (art 44 lid 2)	806	0	-431	375	0	0	0
Eindtotaal	7.120	1.451	-1.608	6.964	6.408	6.654	6.901

4.4 Financiële gegevens

Begrote inkomsten en uitgaven

Begrote inkomsten en uitgaven per taakveld

Hoofdtak - taakveld	Baten	Lasten	Saldo totaal
---------------------	-------	--------	--------------

0 Bestuur en ondersteuning			
Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	-68.285.000	500.000	-67.785.000
Beheer overige gebouwen en gronden	-31.884	161.426	129.542
Belastingen overig	-354.750	118.601	-236.149
Bestuur	-	2.233.302	2.233.302
Burgerzaken	-578.516	1.381.372	802.856
Mutaties reserves	-5.198.874	6.955.764	1.756.890
Overhead	-623.955	12.919.002	12.295.047
Overige baten en lasten		474.546	474.546
OZB niet-woningen	-2.736.000	107.918	-2.628.082
OZB woningen	-5.436.000	298.754	-5.137.246
Treasury	-2.083.247	1.767.456	-315.791
Totaal 0 Bestuur en ondersteuning	-85.328.226	26.918.141	-58.410.086
1 Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	-	2.374.660	2.374.660
Openbare orde en veiligheid	-11.000	831.068	820.068
Totaal 1 Veiligheid	-11.000	3.205.728	3.194.728
2 Vervoer			
Openbaar vervoer		-	-
Verkeer en vervoer	-64.881	4.384.169	4.319.288
Totaal 2 Vervoer	-64.881	4.384.169	4.319.288
3 Economie			
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-29.000	31.563	2.563
Economische ontwikkeling	-112.258	215.777	103.519
Economische promotie	-342.500	364.750	22.250
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-	-	-
Totaal 3 Economie	-483.758	612.090	128.332
4 Onderwijs			
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-992.734	2.039.139	1.046.405
Onderwijshuisvesting	-748.143	2.235.229	1.487.086
Totaal 4 Onderwijs	-1.740.877	4.274.367	2.533.490
5 Sport, cultuur en recreatie			
Cultureel erfgoed		140.617	140.617
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-16.000	530.829	514.829
Media	-85.000	795.635	710.635
Musea		210.900	210.900
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-89.946	3.009.282	2.919.336
Sportaccommodaties	-1.083.063	3.953.513	2.870.450
Sportbeleid en activering	-38.261	934.340	896.079

Totaal 5 Sport, cultuur en recreatie	-1.312.270	9.575.116	8.262.846
6 Sociaal domein			
Arbeidsparticipatie	-	2.100.344	2.100.344
Begeleide participatie		3.992.673	3.992.673
Geëscaleerde zorg 18-		870.355	870.355
Geëscaleerde zorg 18+		108.744	108.744
Inkomensregelingen	-7.059.750	10.093.907	3.034.157
Maatwerkdienstverlening 18-		8.941.102	8.941.102
Maatwerkdienstverlening 18+	-300.000	9.325.511	9.025.511
Maatwerkvoorziening (WMO)	-72.782	1.532.724	1.459.942
Samenkracht en burgerparticipatie	-375.697	3.156.222	2.780.525
Wijkteams	-	3.117.226	3.117.226
Totaal 6 Sociaal domein	-7.808.229	43.238.808	35.430.579
7 Volksgezondheid en milieu			
Afval	-4.304.000	3.110.295	-1.193.705
Begraafplaatsen en crematoria	-123.681	142.344	18.663
Milieubeheer	-1.500	1.481.695	1.480.195
Riolering	-5.373.401	4.109.031	-1.264.370
Volksgezondheid	-2.500	1.977.835	1.975.335
Totaal 7 Volksgezondheid en milieu	-9.805.082	10.821.200	1.016.118
8 Volkshuisv, RO en sted. vernieuwing			
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-	381.470	381.470
Ruimtelijke ordening	-105.000	992.538	887.538
Wonen en bouwen	-2.488.088	2.063.835	-424.253
Totaal 8 Volkshuisv, RO en sted. vernieuwing	-2.593.088	3.437.844	844.756
Saldo totaal	-109.147.411	106.467.462	-2.679.949

(Geprognosticeerde) balans 2018-2021

Prognose meerjaren balans	Realisatie			Begroting		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
ACTIVA						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa						
a. Kosten verbonden aan sluiten geldlening en saldo agio/disagio						
b. Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief						
c. bijdr. aan activa in eigendom van derden	296	248	199	149	99	90
Materiële vaste activa						
a. gronden en terreinen	10.171	10.171	10.171	10.171	10.171	10.171
b. investeringen met economisch nut	86.664	87.014	88.393	101.895	99.565	96.816
c. Investerings met maatschappelijk nut	4.789	11.383	15.353	16.327	15.978	15.060
Financiële vaste activa						
Kapitaalverstrekking aan:	0	0	0	0	0	0
a. deelnemingen	97	97	147	197	397	397
b. gemeenschappelijke regelingen	0	0	0	0	0	0
Leningen aan:	0	0	0	0	0	0
a. woningbouwcorporaties	1.934	1.703	1.455	1.198	933	659
b. Leningen aan deelnemingen	2.154	2.154	2.154	2.154	2.154	2.154
Overige langlopende leningen u/g	5.515	6.163	6.232	6.350	6.854	6.838

Totaal vaste activa	111.620	118.934	124.103	138.441	136.152	132.185
Vlottende activa						
Voorraden						
a. gronden in exploitatie	-262	593	482	0	0	0
b. overige voorraden	5	5	5	5	5	5
Uitzettingen korter dan 1 jaar	9.901	2.763	2.763	2.763	2.763	2.763
Liquide middelen	392	217	217	217	217	217
Overlopende activa	2.199	967	967	967	967	967
Totaal vlottende activa	12.234	4.545	4.433	3.952	3.952	3.952
Totaal activa	123.854	123.479	128.536	142.393	140.103	136.137
Prognose meerjaren balans	Realisatie	-		Begroting		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
PASSIVA						
Vaste passiva						
Reserves						
a. algemene reserve	28.492	26.633	26.150	26.483	26.076	26.019
b. bestemmingsreserves	10.937	10.041	11.550	11.819	10.556	9.238
c. gerealiseerd resultaat	1.019	575	3.255	6.193	12.800	14.886

Voorzieningen						
a. Verplichtingen, verliezen en risico's	3.220	3.243	3.268	3.294	3.320	3.345
b. onderhoudsegalisatievoorziening	2.806	3.071	3.320	3.114	3.335	3.555
c. toekomstige vervangingen	0	0	0	0	0	0
d. van derden verkregen middelen met specifieke besteding	1.084	806	375	0	0	0
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer						
a. binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen						
b. binnenlandse banken en overige financiële instellingen	54.959	63.472	62.725	65.970	58.537	58.181
c. door derden beklemden middelen	10	6	6	6	6	6
Totaal vaste passiva	102.527	107.847	110.645	116.872	114.623	115.224
Vlottende passiva						
Nettoschulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	8.804	4.131	6.391	14.020	13.980	9.413
Overlopende passiva	12.523	11.500	11.500	11.500	11.500	11.500
Totaal vlottende passiva	21.327	15.631	17.891	25.520	25.480	20.913
Totaal passiva	123.854	123.479	128.536	142.393	140.103	136.137

EMU-overzicht

Aansluitend is het ook verplicht om met ingang van 2017 een overzicht in de begroting op te nemen over de verwachte ontwikkelingen in het EMU-saldo van de gemeente. Hiervoor is een model beschikbaar vanuit het CBS. Dit model is hier gevolgd.

bedragen x € 1.000

		2022	2023	2024	2025	2026
	Omschrijving	Volgens realisatie tot en	Volgens begroting 2023	Volgens meerjarenraming	Volgens meerjarenraming	Volgens meerjarenraming

		met sept. 2022, aangevuld met raming resterende periode		in begroting 2023	in begroting 2023	in begroting 2023
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-3.246	4.427	4.214	5.852	1.638
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	4.483	4.436	5.056	5.832	6.566
3	Dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie minus vrijval van voorzieningen ten bate van de exploitatie					
4	Bruto investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	11.867	11.758	10.225	4.277	2.597
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, geen betrekking hebbende op bouwgrondexploitatie en niet verantwoord op de exploitatie					
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:					
7	Aankoop van grond en uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d., alleen transacties met derden niet op de exploitatie verantwoord					
8	Baten bouwgrondexploitatie:					
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties	2.297	2.690	3.216	2.843	3.101
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder vraag 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht					
11	Verkoop van effecten:					
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)					
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?					
Berekend EMU-saldo		-12.927	-5.585	-4.171	4.564	2.506

Renteschema Begroting

(Bedragen x € 1.000)

Renteschema			2022		2023		2024		2025		2026
-------------	--	--	------	--	------	--	------	--	------	--	------

a. De externe rentelasten over korte en lange financiering	+/+		1.393		1.435		1.319		1.355		1.377
b. De externe rentebaten over de korte en lange financiering	-/-		16		10		10		10		10
Saldo externe rentelasten en rentebaten			1.376		1.426		1.309		1.345		1.367
c1. Doorberekende rente aan de grondexploitatie	-/-	-20		-128		-128		-128		-128	
c2. Doorberekende rente van projectfinanciering taakvelden	-/-	0		0		0		0		0	
c3. Rentebaat van doorverstrekte specifieke leningen	-/-	83		78		78		78		78	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente			64		-51		-51		-51		-51
d1. Rente over eigen vermogen	+/+	0		0		0		0		0	
d2. Rente over voorzieningen	+/+	0		0		0		0		0	
Aan taakvelden toe te rekenen interne rente			0		0		0		0		0

Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente			1.313		1.477		1.359		1.395		1.418
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	-/-		1.675		1.784		2.077		2.042		1.862
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury			362		307		717		646		443

4.5 Overzicht incidentele baten en lasten

Onderstaande tabel geeft een specificatie van de incidentele baten en lasten . Dit overzicht is voorgeschreven in de BBV en geeft inzicht in hoeverre ons begrotingsbeeld wordt beïnvloed door incidentele ontwikkelingen. Na invulling van het overzicht kan het structurele begrotingssaldo worden bepaald. Dit saldo treft u in de volgende tabel aan.

(Bedragen x €1.000)

Programma	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
2. Wonen				
<i>Lasten</i>				
Advieskosten voorbereiding bouwgrondexploitatie en rentekosten ruilgronden	-57	-57	-57	-57
<i>Baten</i>				
Onttrekking reserve grondexploitatie (advieskosten voorbereiding bouwgrond exploitatie en rentekosten ruilgronden)	57	57	57	57
Opbrengst koop-/samenwerkingsovereenkomst voormalige gemeentehuis-locatie Didam eo	1.385			
3. Beheer Leefomgeving				
<i>Lasten</i>				
Energie besparen door te ontzorgen (uitvoering motie M13 begroting 2022)	-50	-50	-50	
Dekkingstekort riolering			-164	-662
<i>Baten</i>				
Onttrekking aan de Algemene Reserve (uitvoering motie Energie besparen door te ontzorgen)	50	50	50	
Onttrekking aan de reserve Onderhoud riolering en			164	662

Programma	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
rioolrenovaties (dekkingstekort riolering)				
Verkoop groenstroken	15	15	15	15
4. Economie en toerisme				
<i>Lasten</i>				
Kwaliteitsimpuls woningbouw en bedrijfsterreinen (Motie M6 bij Kadernota 2022)	-300	-300	-300	
<i>Baten</i>				
Onttrekking aan de reserve grondexploitatie kwaliteitsimpuls woningbouw en bedrijfsterreinen	300	300	300	
5. Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl				
<i>Lasten</i>				
Sportvoorziening Open Club de Nevelhorst	-1.030			
Bijdragen aan DVC en Loil, ter vervanging van 3 niet gemeentelijke sportvelden			-400	
Toevoeging aan de reserve kunstgrasvelden	-50	-50		
<i>Baten</i>				
Onttrekking aan de Algemene Reserve voor bijdrage sportvoorziening Open Club de Nevelhorst	1.030			
Onttrekking aan de reserve kunstgrasvelden voor de bijdragen aan DVC en Loil			400	
6. Jeugd, Onderwijs & Cultuur				
<i>Lasten</i>				
Aanvullende lasten sociaal domein	-1.194	-1.194	-1.194	-1.194

Programma	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Toevoeging aan reserve onderwijshuisvesting (uitvoering amendement 3 Kadernota 2023)		-670		
<i>Baten</i>				
Onttrekking aan de reserve Sociaal domein	1.194	1.194	1.194	1.194
7. Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid				
<i>Lasten</i>				
Aanvullende lasten sociaal domein	-655	-655	-655	-655
<i>Baten</i>				
Onttrekking aan de reserve Sociaal domein	655	655	655	655
40. Algemene dekkingsmiddelen				
<i>Lasten</i>				
Diverse uitgaven in het kader van het Corona herstelplan	-117	-45		
<i>Baten</i>				
Onttrekking aan de reserve Corona	117	45		
50. Overhead en ondersteuning				
<i>Lasten</i>				
Extra capaciteit handhaving (uitvoering amendement A1 begroting 2022)	-240			
<i>Baten</i>				
Onttrekking Algemene Reserve extra capaciteit handhaving	240			
Totaal	1.350	-705	15	15

De conclusie is dat het saldo van incidentele lasten en baten jaarlijks sterk fluctueert. Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo negatief.

Het hoge positieve saldo in 2023 wordt bepaald door de verwachte opbrengst uit de koop-/samenwerkingsovereenkomst van de voormalige gemeentehuislocatie Didam en omgeving. Het negatieve saldo in 2024 wordt veroorzaakt door de eenmalige toevoeging aan de reserve onderwijshuisvesting (vrijval kapitaallasten).

(Bedragen x €1.000)

Presentatie van het structurele begrotingssaldo	2023	2024	2025	2026
Saldo baten en lasten	3.880	3.892	5.472	1.188
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-1.757	-1.287	745	450
Begrotingssaldo na bestemming	2.123	2.606	6.217	1.639
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-1.350	705	-15	-15
Structureel begrotingssaldo	773	3.311	6.202	1.624

Geconcludeerd kan worden dat het structurele begrotingssaldo alle jaren positief is. Voor een verdere toelichting verwijzen wij u naar de inleiding van deze begroting.

Toelichting

Het BBV stelt dat reservemutaties in principe incidenteel van aard zijn. Als uitzondering worden bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten genoemd die structureel van aard kunnen zijn. Daarom zijn alle incidentele reservemutaties opgenomen in het overzicht van incidentele baten en lasten, ook wanneer reservemutaties per saldo geen invloed hebben op het begrotingssaldo.

Programma 2 Wonen

De advieskosten voorbereiding bouwgrondexploitatie en de ruilkosten ruilgronden: deze bedragen respectievelijk € 22.000 en € 35.000 en worden onttrokken aan de reserve grondexploitatie. Opbrengst koop-/samenwerkingsovereenkomst voormalige gemeentehuislocatie e.o.: verwacht wordt dat we deze eenmalige opbrengst in 2023 ontvangen. De overeenkomst is door beide partijen ondertekend. Het bedrag zullen we ontvangen zodra met de bouw kan worden gestart.

Programma 3 Beheer leefomgeving

Bij de behandeling van de begroting 2022 is de motie Energie besparen door te ontzorgen aangenomen. De lasten van € 50.000 per jaar tot en met 2025 worden onttrokken aan de Algemene Reserve.

In 2021 is het GWRP vastgesteld. De hieruit voortvloeiende tekort worden verrekend met de voorziening riolering (artikel 44 lid 2 BBV) en deels ook met de reserve onderhoud riolering en rioolrenovaties. De te verrekenen bedragen met deze reserve bedragen € 164.000 in 2025 en € 662.000 in 2026.

Verkoop groenstroken: een bezit kun je maar één keer verkopen, daarom valt deze post onder de incidentele baten. De jaarlijkse raming bedraagt € 15.000.

Programma 4 Economie en toerisme

Bij de vaststelling van de begroting 2022 is besloten voor de periode 2022 tot en met 2025 jaarlijks € 300.000 beschikbaar te stellen voor een kwaliteitsimpuls woningbouw en bedrijfsterreinen. Deze bedragen worden gedekt middels een onttrekking aan de reserve grondexploitatie.

5. Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl

De gemeenteraad heeft opdracht gegeven een plan uit te werken voor een nieuwe sportvoorziening (ivm sluiting Hoevert). Open Club de Nevelhorst heeft daarop een plan gemaakt dat is goedgekeurd, zodat een eerste gedeelte (€ 500.000) al in 2022 is besteed. Resteert voor 2023 nog een restant van € 1.030.000. De bijdrage wordt gedekt door een onttrekking aan de Algemene Reserve.

Bijdragen voor vervanging van 3 niet-gemeentelijke sportvelden (2 DVC en 1 SV Loil). Eenmalig een bijdrage van € 200.000 voor DVC en € 200.000 voor SV Loil in 2025. Daarna is vervanging sportvelden voor rekening van de sportverenigingen zelf. De bijdrage wordt gedekt via een onttrekking aan de reserve kunstgrasvelden. Tot en met 2024 wordt jaarlijks € 50.000 aan deze reserve toegevoegd zodat in 2025 de stand van € 400.000 is bereikt.

Programma 6 Jeugd, onderwijs & cultuur

De aanvullende lasten voor het sociaaldomein ten opzichte van de begroting 2022 (jaarschijven 2023 en volgende) worden gedekt middels een onttrekking aan de reserve sociaal domein. De aanvullende compensaties vanuit de algemene uitkering uit het gemeentefonds worden toegevoegd aan deze reserve.

Bij de vaststelling van de Kadernota 2023 is een amendement aangenomen om de vrijval van de kapitaallasten van het IKC (Integraal Kind Centrum) in 2024 incidenteel toe te voegen aan de reserve onderwijshuisvesting. Dit betreft een bedrag van € 670.000.

Programma 7 Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid

De aanvullende lasten voor het sociaaldomein ten opzichte van de begroting 2022 (jaarschijven 2023 en volgende) worden gedekt middels een onttrekking aan de reserve sociaal domein. De aanvullende compensaties vanuit de algemene uitkering uit het gemeentefonds worden toegevoegd aan deze reserve.

Programma 40 Algemene dekkingsmiddelen

Het vastgestelde Corona herstelplan (inclusief de update) loopt tot en met 2024. De uitgaven worden onttrokken aan de reserve Corona.

Programma 50 Overhead en ondersteuning

Bij de vaststelling van de begroting 2022 is besloten om in zowel 2022 als in 2023 een bedrag van € 240.000 beschikbaar te stellen voor extra capaciteit handhaving. Deze bedragen worden onttrokken aan de Algemene Reserve.

4.6 Monitor bezuinigingen

Monitor bezuinigingen

Monitor bezuinigingen	Prognose 2023	Prognose 2024	Prognose 2025	Prognose 2026	Stand van zaken
Maatregelen raadsbesluit 26 oktober 2017					
Bezuinigingen, ombuigingen en vrijval					
Meedoen Montferland	188.000	188.000	188.000	188.000	De budgetten voor deze regelingen zijn afgeroomd, omdat er jaarlijks geld over bleef. De bezuiniging wordt structureel voor circa 94% (grotendeels) behaald. Voorstel is restant af te boeken vanaf 2022.
Subtotaal maatregelen 2017	188.000	188.000	188.000	188.000	
Maatregelen raadsbesluit 2019					
A. Hervormingen Sociaal Domein					
Algemeen					
Versterken eigen toegang (dagbehandeling)	75.000	75.000	75.000	75.000	Versterken eigen toegang (dag)behandeling – (nog) niet gerealiseerd Vooralsnog is de besparing voor 2021 gerealiseerd. Mogelijk is er als gevolg van corona sprake van een uitgestelde zorgvraag en komen de kosten later. We onderzoeken de mogelijkheden om te kijken of er in de komende jaren nog een slag is te maken.
Taskforce inzet op jeugdbescherming (dagbehandeling)	20.000	20.000	20.000	20.000	Idem (zie bovenstaande)

Voorliggende voorzieningen vs. maatwerk	20.000	20.000	20.000	20.000	Voorliggende voorzieningen vs. Maatwerk – niet gerealiseerd Deze maatregel beoogt door de inzet van sport- en cultuurverenigingen kinderen niet of minder gebruik te laten maken van geïndiceerde jeugdzorg. Samen met Welcom is en wordt gewerkt aan een methodische aanpak. Deze maatregel ondervindt behoorlijke hinder van de beperkingen als gevolg van het coronavirus. Het opzetten van nieuwe groepsactiviteiten en het aantrekken van een andere doelgroep is daardoor erg lastig. Dit gaan we in 2022 weer oppakken.
WMO					
Persoonsgebonden budget (PGB) WMO	50.000	50.000	50.000	50.000	Persoonsgebonden WMO Door aanpassing van de beleidsregels voor een Persoonsgebonden Budget (PGB) is de groep mensen die hier gebruik van kan maken ingeperkt. Met name de mogelijkheden voor het verstrekken van PGB aan huisgenoten en familieleden zijn beperkt. Daarnaast is het PGB-uurtarief voor hulp uit het sociaal netwerk verlaagd en meer in lijn gebracht met het wettelijk minimumloon. De werkelijke besparing blijft enigszins achter op het begrote bedrag. Een bedrag van € 15.000 wordt afgeboekt vanaf 2022.
Wasvoorziening	600.000	600.000	600.000	600.000	De bezuiniging in 2021 van €450.00 is gerealiseerd. Wanneer de wasvoorziening lange tijd functioneert kan meer definitief het bezuinigingsbedrag vastgesteld worden. Meerjarig is de verwachting dat de geplande bezuiniging van €600.000 gerealiseerd gaat worden.
Ondersteuning bij dagelijkse organisatie huishouden	50.000	50.000	50.000	50.000	Met de implementatie van de nieuwe inkoop verandert de manier waarop we indiceren: niet meer in 'uren en producten' maar in 'resultaten'. Het product ODOH is een verrijking van het aanbod dat voor een beperkter aantal inwoners meerwaarde heeft dan aanvankelijk werd ingeschat. Hiermee is zeker een vergroting van de zelfredzaamheid van de inwoners en een besparing mogelijk. Met de lumpsum-

					financiering en andere werkwijze, zal het niet mogelijk zijn om hier concreet een bezuinigingsbedrag aan te koppelen.
B. Hervormingen Overige taakvelden					
Pakket 1 Eigen kracht samenleving					
Schoolzwemmen	102.000	105.000	108.000	111.000	Het schoolzwemmen in De Hoevert is gestopt per 1 januari 2021 en de korting bij Laco is toegepast. Op grond van contractuele verplichtingen kan deze bezuiniging niet direct en geheel worden gerealiseerd. Jaarlijks wordt deze gemeentelijke bijdrage voor schoolzwemmen met 3 % verminderd.
WKW Liemers ++ (2024 € 10.000)	10.000	10.000	10.000	10.000	Werkbudget WkW is bij de invulling bezuinigingen vervallen.
Pakket 2 De Montferlandse schaal					
Samenwerkende welzijnsorganisaties	260.000	260.000	260.000	260.000	Er is nog geen concrete invulling gegeven aan deze bezuinigingstaakstelling door de beide muziekscholen en Bibliotheek Montferland. Welcom voorziet voor 2022 in deze bezuiniging door die uit eigen middelen te dekken. Aan de andere 3 partijen is door het college gevraagd om voor 01 maart 2022 met alternatieve bezuinigingsmogelijkheden te komen. Daarop hebben alle 3 de organisaties inmiddels gereageerd. De bestuurlijk gesprekken hierover zullen in het eerste halfjaar van 2022 plaatsvinden. Dan zal ook duidelijk worden of de bezuinigingen ook daadwerkelijk al in 2022 gerealiseerd kunnen worden.
Gouden Handen (m.i.v. 2024 € 210.000)	0	14.256	14.256	14.256	Het nieuwe huurcontract gaat per 17 december 2023 in. Daarbij is een jaarlijkse korting van 15% € 14.256 bedongen. Tot de ingangsdatum van het nieuwe huurcontract is

					voor 2022 en 2023 een korting van € 8.000 afgesproken.
Pakket Bedrijfsvoering					
Bedrijfsvoering (vanaf 2024 € 500.000)	400.000	500.000	500.000	500.000	Bedrijfsvoering – 100% gerealiseerd Dit betreft de besparing op de bedrijfsvoering oplopend tot € 500.000 in 2024, met als tussendoel voor 2021 € 200.000. Deze is volledig gerealiseerd en ligt op schema.
Verlaging budget bodembeheer / kleine correcties	15.000	15.000	15.000	15.000	Verlaging budget bodembeheer met € 5.000 structureel. Lastig te behalen op jaarbasis te bezien.
Subtotaal maatregelen 2019	1.602.000	1.719.256	1.722.256	1.725.256	
Maatregelen raadsbesluit 14 november 2021					
Begrotingswijziging overige taakveld					
Aanjaagfonds	50.000	50.000	50.000	50.000	Het budget is meerjarig taakstellend verlaagd; per jaar blijven monitoren. Met inzet klimaatreserve kan de bezuiniging in 2021 worden gerealiseerd.
Gefaseerd verlagen van de grens van het minimabeleid van 120% naar 110%.	150.000	150.000	150.000	150.000	Tot 2023 is de maatregel incidenteel gedekt uit de reserve grondexploitatie. Vanaf 2023 gaat deze maatregel in en moet deze nog nader worden uitgewerkt.
Begrotingswijziging inkoop					
Taakstelling op de Inkoop	400.000	400.000	400.000	400.000	Betreft bezuinigingspotentieel nav onderzoek Supply Value. Wordt nu verder onderzocht hoe dit gehaald kan worden.
Subtotaal maatregelen 2021	600.000	600.000	600.000	600.000	

Totaal taakstellingen	2.390.000	2.507.256	2.510.256	2.513.256	
------------------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	--